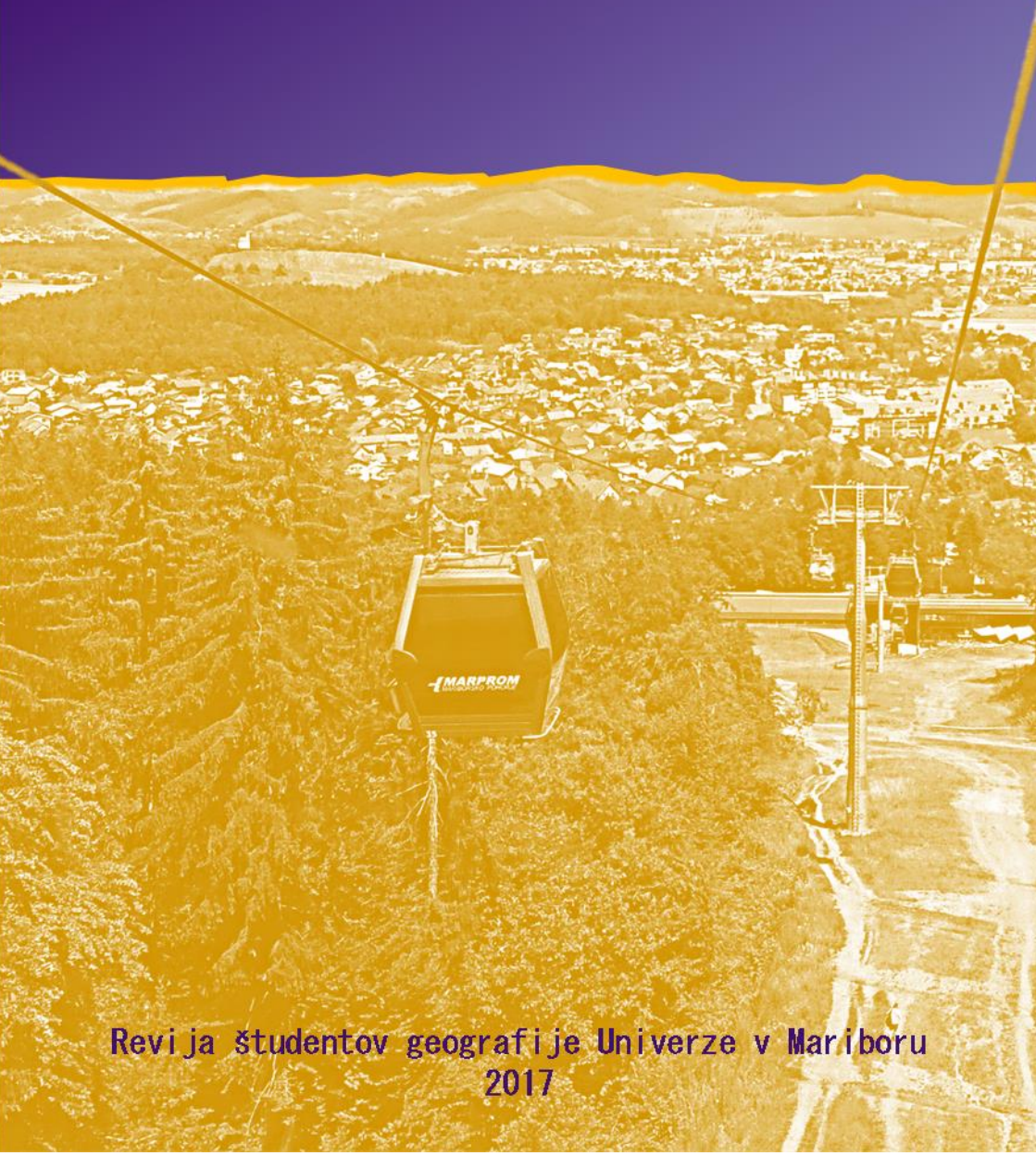

GEOUM

številka 1

Revija študentov geografije Univerze v Mariboru
2017

GEOum

Revija študentov geografije Univerze v Mariboru

Letnik 1, številka 1, december 2017

ISSN: ISSN 2591-2429

E-pošta: urednistvo.geoum@gmail.com

Naslov: Društvo študentov geografije Maribor, Koroška cesta 160, 2000 Maribor

Odgovorni urednik: Nina Simonič

Uredniški odbor: Danijel Davidovič, Nuša Flisar, Jana Jaušovec, Vito Lavrenčič, Nina Simonič

Oblikovanje in računalniški prelom: Danijel Davidovič

Lektoriranje: Tadeja Filo, Vito Lavrenčič, Martina Slankovič

Avtorji besedil: Špela Arzenšek, Anja Barber, Špela Chomiciki, Nastja Fekonja, Špela Flegar, Nuša Flisar, Izidor Furjan, Petra Grabovec, Vito Lavrenčič, Nina Levart, Tjaša Novak, Mojca Rajh, Tamara Rašl, Nina Simonič, Patricija Tjukajev, Danijela Vaš, Zala Virant

Avtorica logotipa: Laura Pintarič

Fotografija na naslovnici: Danijel Davidovič

Financer: Študentski svet Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

Revija je brezplačna

AKTUALNO	6
Študentje geografije treh slovenskih univerz na terenu v Kopru	6
Geografija prsti v praksi	8
Dogajanje na oddelku	11
GEOGRAFIJA SLOVENIJE	15
Zaraščanje obdelovalnih površin na območju Vzhodnih Haloz	15
GEOGRAFSKI POJAV	19
Okoljski problemi pri proizvodnji hrane	19
Robinzonski turizem na hrvaškem	23
POGOVOR	27
Vizija je Slovenija brez odpadkov	27
Študentska izmenjava kot poslovna priložnost	31
POTOPIS	36
Izmenjava v Krakovu	36
Španija: V objektiv ujeti trenutki, ko sem ostala brez besed	42
Malta: več kot le kulisa filmske industrije	51
OKOLJE	57
Ekološko kmetijstvo	57
Naredi sam: Zeliščna spiralna greda	61
STROKOVNI ČLANEK	64
Pomen prometne dostopnosti za razvoj podjetništva v občini Podlehnik	64
Svetlobno onesnaženje Ptujkega polja	74
Regionalni razvoj v perspektivi kohezijske politike	83
Trajnostna energija	95
Značilnosti turizma v Prlekiji	102
Viri in literatura	113

Pa jo le imamo!

Prvo študentsko revijo namreč. Po dobrem letu dela je naša prva revija študentov geografije FF UM ugledala luč sveta. Vloženih je bilo veliko ur dela, v enem letu se je na oddelku veliko zgodilo: ustanovitev Društva študentov geografije Maribor, pod okrilje katerega spadata EGEA Maribor in revija študentov geografije Maribor GEOum. V prihodnosti se v okviru društva nadajamo še več novih projektov.

Prva številka revije je vezana na tematiko okolja. V okviru geografije Slovenije lahko spoznate ugotovitve na področju svetlobnega onesnaževanja Ptujskega polja, značilnosti turizma v Prlekiji in regionalnega razvoja v perspektivi kohezijske politike. Sledijo geografski pojavi in stanje okolja ter zelene tehnologije, ki vas bodo obvestile o zadnjih novostih na področju geografije in širše. V okviru potopisov se vam bodo predstavili študentje z zanimivimi izkušnjami in prigodami iz celega sveta. Vsaka številka bo vsebovala

tudi intervju, v katerem bomo predstavljali različne zaposlitvene možnosti in organizacije, povezane z geografijo.

V aktualnem dogajanju na oddelku vam predstavljamo dogodke, ki so se zgodili v preteklem letu. Seznanite se lahko s tradicionalnim brucovanjem in novoletnim srečanjem, kongresi, delovanjem Društva študentov geografije Maribor in EGEA Maribor.

Vljudno vabljeni, da se nam pridružite pri pestrem dogajanju na oddelku.

Želimo vam prijetno branje.

Nina Simonič

Poglej te mariborske geografe ...

Z novim študijskim letom se je ob novih projektih na oddelku začelo tudi moje drugo leto delovanja kot tutorica. Delo tutorja ni tako naporno, kot si vsi predstavljajo, saj če si s srcem pri stvari, ni reči, ki je ne bi bil zmožen narediti. S tem uvodom lahko povzamem tudi delovanje celotnega oddelka prejšnje študijsko leto. Ne samo, da se je ponovno obudila EGEA Maribor, nastala je tudi zasnova revije GEOum, ki jo sedaj, po dolgih mesecih dela, lahko prebirate. Velikokrat se dozdeva, da imamo študentje že nasploh preveč dela, da dodatnih obštudijskih dejavnosti sploh ne bi bili zmožni izpeljati. A prav nasprotno so pokazali mariborski študenti geografije, ki so z zagnanostjo in željo po dodatnem znanju in kompetencah naredili to, kar pred njimi ni uspelo še nobeni

generaciji. Študentje smo tisti, ki moramo poskrbeti, da bo naš študij kakovosten in da iz njega izvlečemo vso potrebno znanje za širni svet, ki se nam razprostre potem, ko zapustimo klopi fakultete.

Prav ponosna sem na svoje tutorante, ki samemu študiju dajejo nov veter, in upam, da se bo ta veter prenesel tudi na generacije, ki sledijo.

Nuša Flisar

Študentje geografije treh slovenskih univerz na terenu v Kopru

Danijela Vaš

Geografija in sociologija (1. letnik)

danijela.vas.t@gmail.com

Študentje geografije treh slovenskih univerz smo se v tednu obeležjenja svetovnega dneva voda, v petek, 24. marca 2017, odpravili na enodnevne terenske vaje v koprsko zaledje. Skupne študentske terenske vaje so letos že drugič potekale v sodelovanju z Agencijo Republike Slovenije za okolje (ARSO) in Zvezo geografov Slovenije. Namenjene so bile spoznavanju vodnih razmer v koprskem zaledju in vodnih razmer reke Rižane ter oskrbe s pitno vodo v Slovenski Istri.

Petkovo jutro študentov geografije Univerze v Mariboru se je začelo že zelo zgodaj, ko smo se s spremstvom prof. ddr. Ane Vovk Korže odpravili iz Maribora proti Primorski. Pot nas je najprej vodila do Vodnega zajetja ob izviru reke Rižane, najpomembnejše reke v Slovenski Istri, kjer so se nam pridružili še študentje ljubljanske in koprške univerze. Rižanski kraški izvir se nahaja v hrastoveljski dolini,

tik pod kraškim robom, ter se izliva v morje v Koprskem zalivu, delno pa tudi v Škocjanski zatok. Poleg samega izvira Rižane smo si na tem območju lahko od blizu ogledali znameniti stik karbonatnih kamnin s flišem, t. i. kraški rob.

Naša druga postaja je bila Vodarna Rižana v Cepkih, kjer smo ob vodenju spoznali moderni postopek čiščenja vode – ultrafiltracijo, ogledali pa smo si tudi čistilno napravo, ki so jo za čiščenje surove vode uporabljali v 30. letnih 20. stoletja. Vodnik nas je tekom ogleda seznanil z načini pridobivanja in zagotavljanja kakovostne pitne vode za obalno regijo.

Zatem smo se odpeljali na Rižano, kjer so nam strokovnjaki za hidrometrijo iz Agencije Republike Slovenije za okolje pokazali postopke meritev, ki jih izvajajo vsakodnevno, za nas pa je bila to nova in zanimiva izkušnja. Preko Rižane smo spustili čolniček, s

pomočjo katerega smo izmerili pretok vode. Na tem mestu smo študentje vseh treh univerz tudi sami izvedli kratke predstavitve, ki so se navezovala na tematiko vodovja v Slovenski Istri, in tako še dodatno obogatili naše znanje.

Nazadnje smo si ogledali Naravni rezervat Škocjanski zatok – naše največje polslano mokrišče, ki je pravi raj za številne rastlinske in živalske vrste. Čeprav smo si ga ogledali le delno, nas je z izjemno biotsko pestrostjo navdušil že majhen košček tega sveta. Vodnica nam je priskrbelala tudi daljnogleda, s katerimi smo opazovali življenje v

zatoku. Ogledali smo si oba dela Škocjanskega zatoka, tako sladkovodni, kakor tudi slani del zatoka, in med njima opazili številne razlike.

Na terenskih vajah smo se mladi geografi naučili veliko o vodni oskrbi v Slovenski Istri, njeni zgodovini, problemih, s katerimi se srečujejo, in ukrepih, s katerimi vode zavarujejo. Terenske vaje so pripomogle tudi k naši ozaveščenosti o rabi pitne vode in izboljšanju našega odnosa do vodovja.

Študentje geografije na reki Rižani (Vir: Kovačič, marec 2017).

Geografija prsti v praksi

Vito Lavrenčič

Geografija in slovenski jezik in književnost (2. letnik)

vito.lavrencic@gmail.com

Študentje 2. letnika geografije smo se v torek, 14. 3. 2017, odpravili na terenske vaju v sklopu predmeta Geografija prsti in rastlinstva, pod vodstvom profesorice ddr. Ane Vovk Korže. Dan smo začeli na železniški postaji v Poljčanah, od koder nas je pot vodila do nekaj kilometrov vstran oddaljenega raziskovalnega poligona. Po obdelanem teoretičnem delu med predavanji v šolskih klopih smo imeli priložnost na novo pridobljeno znanje preizkusiti še v praksi. Ogledali smo si štiri naravne profile prsti, kjer smo morali določiti posamezne horizonte in

njihove lastnosti po posameznih kategorijah.

Prvi od analiziranih profilov je bil že izkopen ob vzponu na grič, opremljen z učnimi tablamami, morali smo le očistiti zunanji sloj, da smo prišli do bolj izrazitih barv, ki so se skrivale za njim (psevdoglej (hidromorfna prst): A-Bg1-Bg2-C) ter do matične podlage, v tem primeru ilovice z laporjem. Da pa naloga ne bi bila prelahka, smo morali drugo luknjo na vrhu griča izkopati kar sami, kar je služilo kot priprava na samostojno delo pri pripravi seminarske naloge. Luknja je bila po nekaj minutah

Profil 1 (Vir: Vovk Korže, marec 2017).

skupinskega kopanja dolga in široka 1 meter ter je v globino segala do matične podlage (ilovica) na približno osemdesetih centimetrih (distrična rjava (avtomorfna prst – kambična): A-Bv-C).

Naslednji primer razporeditve horizontov smo si ogledali pod Bočem – Studenice (rendzina (avtomorfna prst, humusno-akumulativna): Ah-C, s karbonatno matično podlago: dolomit), zadnjega pa ob strugi Dravinje (obrečna prst (hidromorfna prst): (A)-C, matična podlaga: mivka). Tako smo obdelali najpogostejše tipe prsti in njihove horizonte v bližnji okolici, s čimer smo pridobili dragocene izkušnje iz prve roke,

nekaj žuljev ter več kot dovolj samozavesti za samostojno delo v prihodnosti.

Ob vajah smo spoznali še različne metode in pripomočke za ugotavljanje profilov prsti. Med drugim smo uporabljali ameriški barvni atlas Munsell Soil Color Chart za določanje barve horizontov, Kopeckijev cilinder za določanje deleža vlage v prsti, ključ za določanje teksturnih razredov ter teksturni trikotnik za odčitavanje frakcij prsti (delež gline, melja in peska), shemo oblik strukturnih agregatov (grudičasta, oreškasta, mrvičasta prst) in hkrati preizkušali njihovo obstojnost, set za terensko določanje Ph, preglednico kategorij konsistence

prsti (sipka, rahla, drobljiva, zbita, trda prst), set za merjenje dušikovih spojin, fosfatov in organskih snovi ter vsem poznane, nepogrešljive pripomočke, kot je na primer lopata (več v knjigi avtorice ddr. Ane Vovk Korže: *Metodologija raziskovanja prsti v geografiji*, 2016). V pomoč so nam bili terenski listi, na katerih smo določali strukturo, barvo ter druge vidne lastnosti prsti in tako ločili posamezne sloje, ter spoznali, da imajo različni horizonti različne lastnosti, četudi na prvi pogled ne izgleda tako. V sklopu raziskovanja smo analizirali že vegetacijo, ki pa ta čas še ni bila tako izrazita, saj je bilo še prehladno.

S terenskimi vajami smo končali popoldne istega dne, s čimer pa dela še ni bilo konec. Na naslednjih predavanjih smo vse prsti, tako s terena kot tudi svoje primerke, po horizontih še natančneje analizirali. Ugotavljali in primerjali smo prepustnost vode, vlažnost

Uporaba pedoloških pripomočkov (Vir: Lavrenčič,

prsti, barvne lestvice, skelet in teksturo, pH vrednosti, prepustnost strukturnih agregatov, prekorenjenost, vonj in življenje, s tem pa pridobili boljši vpogled v podobnosti, še bolj pa razlike, med tipi prsti in njihovimi horizonti.

Dogajanje na oddelku

Nuša Flisar, Nina Simonič, Patricija Tjukajev

Preteklo študijsko leto so oddelek za geografijo zaznamovali različni dogodki, ki jih lahko povežemo s citatom Dennisa Waitteya: »Prihodnost pripada tistim, ki se naučijo, kar se morajo naučiti, zato da lahko storijo tisto, kar morajo storiti«. Dogodki niso bili samo v znamenju povezovanja študentov in profesorjev, temveč tudi pridobivanja novega znanja in zabave.

Brucovanje

V začetku decembra študenti geografije že tradicionalno med svoje vrste sprejmemo nove študente, bruce. Dogodek organizirajo tretji letniki dodiplomske stopnje geografije.

Bruči sodelujejo v različnih igrah, na koncu pa še zadajo svojo prisego študijski smeri in oddelku. Večer se nadaljuje s prijetnim druženjem ob pijači in jedači pozno v noč.

Novoletno srečanje

Vsako leto se geografi iz celotnega oddelka Filozofska fakultete Maribor zberemo v času čarobnega decembra. Tradicionalno srečanje zajema druženje med študenti in prav tako profesorji. Ob prazničnem pecivu in napitkih se izmenjujejo izkušnje, dogodivščine, ideje ter zamisli za prihodnost oddelka.

Brucovanje (Vir: Žiberna, 2016).

EGEA dogodki

Tolmin

Prvi občutek, ki sem sem ga imela, ko sem prispela na Infopoint v Ljubljani je bil strah. Po glavi so mi švigale misli, kaj sploh delam tukaj, zakaj sem se sploh prijavila, še bolj pa to, zakaj sem se na EMRC prijavila sama. Počutila sem se prestrašeno in neumno, a ta občutek in misli, ki so me spremljale, so bile povsem zamen. EMRC (EuroMed regional congress) je bil organiziran s strani EGEA Ljubljana v Tolminu, na katerem je bilo skupaj z mano okrog 90 participantov iz skoraj vse Evrope. V okviru kongresa sem tako spoznala nove prijatelje, kakor tudi pridobila nova znanja glede tega, kako pristopiti do ljudi iz različnih področij v primeru naravnih katastrof. Vsekakor kongres ni potekal samo v objemu štirih zidov, temveč smo se kot pravi geografi podali na raziskovanje okolice. V okviru ekskurzij smo si ogledali tako kulturne kot naravne znamenitosti. Večer smo geografi preživeli precej sproščeno ob tematskih zabavah. Osebo mi je v spominu ostal predvsem slovenski večer, kjer so se tujci učili korake

slovenskih narodnih plesov. Nekateri so plesali polko kot da to počnejo že vse življenje, spet drugi pa so imeli velike težave.

Vsega, kar sem doživela, ne morem opisati v tem kratkem odseku, a bistveno je, sem dobila nove prijatelje, nova znanja in novo izkušnjo. Prav vesela sem, da sem se udeležila EMRC-ja, pa čeprav sama. Vsem geografom priporočam, da tovrstno priložnost vsaj enkrat v svojem življenju izkoristijo.

Balkanijada

Med 3. 10. 2017 in 9. 10. 2017 sva se dve članici EGEA Maribor udeležili že 9. tradicionalnega dogodka Balkanijada, ki je tokrat potekal v Dojranu, v Makedoniji. V okviru dogodka smo se udeleženci udeležili ekskurzije v Strumico, kjer smo si ogledali samostan in stari center. Sledila je ekskurzija v Dojran ter celodnevni izlet v grški Solun, ki je bil le streljaj v stran od naše izhodiščne točke. Seveda pa so organizatorji poskrbeli tudi za pester večerni program, ki je zajemal spoznavni večer, makedonski večer in kulturni sejem. Na dogodku je potekal tudi

sestane, kjer so se delile informacije o dogodkih entitet na področju Balkana in organizacija prihodnje Balkanijade 2018, ki bo potekala v Zagrebu.

Organizatorji EGEA Skopje so se na letošnji Balkanijadi res izkazali z gostoljubnostjo in prijaznostjo, zato vas vljudno vabimo, da se nam pridružite naslednje leto na Balkanijadi 10.0 v Zagrebu. Se vidimo tam, ali nekje v Evropi!

Letni kongres

Prvi dogodek, ki sem se ga udeležila v okviru EGEA-e je bil letni kongres, ki je letos septembra potekal na Poljskem, v kraju Szczyrk. To je bil prvi letni kongres v zgodovini EGEA-e, ki je trajal ves teden, hkrati pa je bil to dogodek z rekordnim številom udeležencev - predstavljajte si kraj z manj kot

6000 prebivalci, ki ga za en teden preplavi 260 študentov geografije iz celotne Evrope. Kaj vse smo v tem tednu doživeli? Od resnejših TEDx debat, predavanj, seminarjev in generalnih skupščin, razgibanih izletov, pohodov in plesov, pa vse do sproščenih večerov s tematskimi zabavami, kjer preprosto ne morem spregledati

dobrodelne avkcije. Tam smo lahko darovali in kupovali zanimive predmete, povezane z najrazličnejšimi EGEA dogodki, denar pa smo namenili podpornemu skladu, ki podpira člane EGEA-e v primeru, da se zaradi finančne stiske določenih dogodkov ne morejo udeležiti. Vrhunec kongresa je bil gala večer, kjer smo obeležili 30. obletnico ustanovitve EGEA-e, pridružil pa se nam je tudi eden od takratnih ustanoviteljev, Zbyszko Pisarski, tedanji član EGEA-e Varšava.

Organizatorji iz EGEA-e Krakov in EGEA-e Varšava so svoje delo

opravili izvrstno, Mariborčani pa se že veselimo naslednjega letnega kongresa, ki ga bo prihodnje leto organizirala naša sosedka, EGEA Zagreb. Še enkrat hvala vsakemu udeležencu posebej za ta neverjeten teden na Poljskem. Se vidimo ... nekje v Evropi!

Letni kongres (Vir: EGEA Kraków, 2017).

Zaraščanje obdelovalnih površin na območju Vzhodnih Haloz

Tjaša Novak

Geografija in pedagogika (3. letnik)

novaktjasa4@gmail.com

V okviru poletnega študentskega raziskovalnega tabora Haloze, ki ga je organizirala Zveza za tehnično kulturo Slovenije v študijskem letu 2014/2015, smo se študenti geografije željni novega znanja v juliju odpravili v pokrajino Haloze. Naša skupina, ki je vključevala pet študentk pod mentorstvom profesorja dr. Igorja Žiberne je sestavljala skupino za GIS in lokalno klimo, kjer smo spoznavali Geografski informacijski sistem s pomočjo katerega smo obravnavali rabo tal na območju Vzhodnih Haloz. Pri tem smo ugotavljali povezave rabe tal z izbranimi naravnogeografskimi elementi na omenjenem območju v letih 2000 in 2015 ter analizirali spremembe v rabi tal v istem časovnem obdobju.

Haloze so prometno odročno obmejno gričevje, ki se razprostira od Jelovškega potoka pri Makolah na zahodu do Zavřča ob meji s Hrvaško na vzhodu. Delijo se na vzhodne vinorodne Haloze in

zahodne gozdnate Haloze. Razlike med njima so vedno manjše, saj se vzhodne Haloze postopoma zaraščajo z gozdom. Vzhodne Haloze so pretežno gričevnate in obsegajo severovzhodni del Belskega Vrha na vzhodu, Cirkulane, Dravinjski Vrh, Janški Vrh vse do Makol. Nakloni se gibljejo med 6° in 20°, strmina pobočij pa je posledica kamninske sestave in erozijsko-denudacijskih procesov. Podnebje Haloz je subpanonsko celinsko s srednjo letno temperaturo zraka 9,6 °C, pri čemer so Vzhodne Haloze nekoliko toplejše od Zahodnih. Za Vzhodne Haloze so značilne rigolane vinogradniške prsti in sicer na nadmorskih višinah 350 do 400 m, ki so nastale na laporju. (Slovenija, pokrajine in ljudje, 2001, str. 616-619).

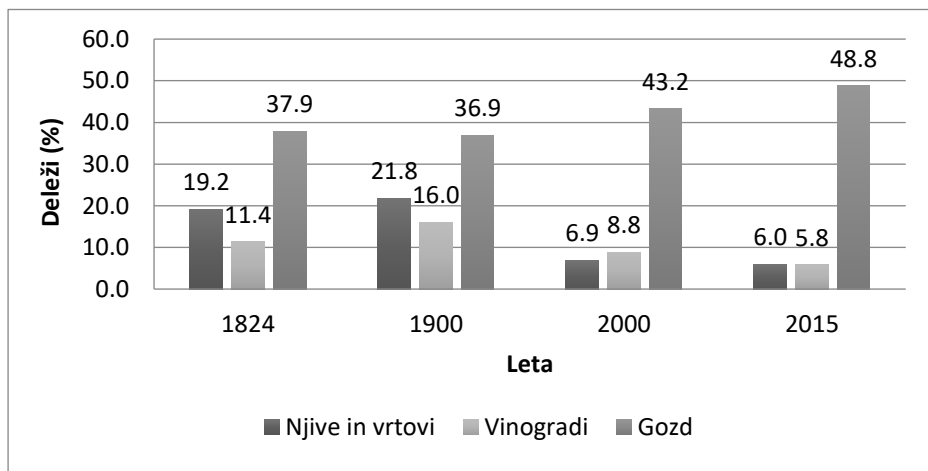
Graf kaže, da se je delež gozda od leta 1824 do leta 2015 v Vzhodih Halozah bistveno povečal, hkrati pa so se zmanjšale površine njiv, vrtov

in vinogradov. Čeprav imajo Vzhodne Haloze velik potencial za vinograde so se ti v zadnjih letih močno skrčili. Še več. Ta trend zmanjševanja je bil zlasti v katastrskih občinah Dravinjskih vrh, Majski vrh in Podlehnik v obdobju med leti 2000-2015 večji kot v letih 1900-2000. Hitrost sprememb je bila v obdobju 1900-2000 3,15 ha na 10 let, v obdobju 2000-2015 pa 4,87 ha na 10 let. To pomeni, da je bila hitrost zmanjševanja večja v šestnajstih letih, kot pa prej v sto in enem letu. Dinamiko zmanjševanja obdelovalnih površin v izbranih katastrskih občinah prikazuje spodnja slika.

Območja obdelovalnih površin so se v Vzhodnih Halozah začela opuščati, hkrati pa je prišlo do procesa pogozdovanja. Leva slika prikazuje območja umika obdelovalnih površin na območju Vzhodnih Haloz v letih med 2000 in 2015, desna pa območja novonastalih gozdnih površin na območju Vzhodnih Haloz v obdobju med 2000 in 2015.

Čeprav imajo Haloze velik potencial za vinogradniško in sadjarsko dejavnost se površine namenjene omenjanima dejavnostnima zmanjšujejo in zaraščajo. Na nadmorskih višinah, ki bi bile primerne za vinsko trto prevladujejo gozdovi, enako velja za naklone in ekspozicijo.

**Delež njiv, vinogradov in gozdov v Vzhodnih Halozah v izbranih letih
(Arhiv skupine, julij, 2015).**

1824

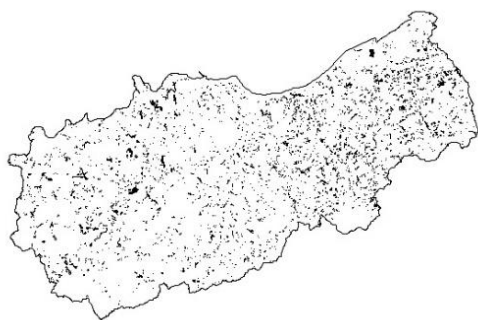
2000

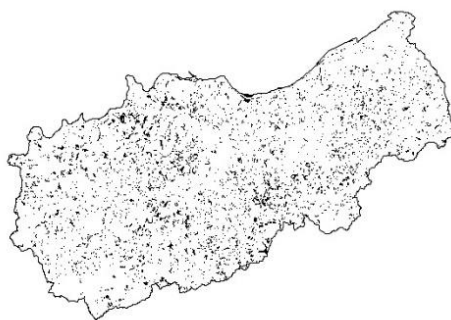
2015

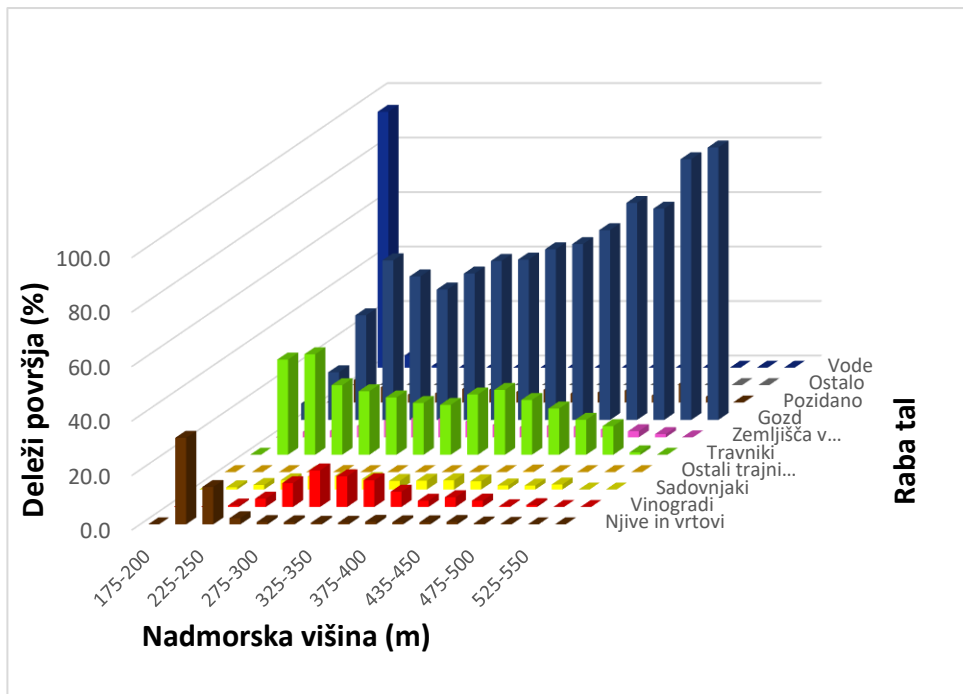
Dinamika zmanjševanja obdelovalnih površin v občinah Dravinjski vrh, Majski vrh in Podlehnik (Vir: Arhiv skupine, julij, 2015).

Območje umika obdelovalnih površin v Vzhodnih Halozah v letih 2000-2015 (Vir: Arhiv skupine, julij, 2015).

Novonastale gozdne površine v Vzhodnih Halozah v obdobju med 2000-2015 (Vir: Arhiv skupine, julij 2015).

Na taboru smo se kot pravi geografi veliko zadrževali tudi na terenu, kjer smo lahko opazovali opuščene sadovnjake in vinograde. Pokrajina, ki že od nekdaj slovi po dobrih vinih ima sicer dobre naravne pogoje za vinogradništvo in sadjarstvo, vendar ti v zadnjih letih niso maksimalno izkoriščeni.

Torej, če te zanima delo z GISi in želiš odkrivati lepote Vzhodne Slovenije, je poletni tabor prava izbira zate.

Okoljski problemi pri proizvodnji hrane

Nina Simonič

Geografija in sociologija (3. letnik)

nina.simonic@student.um.si

Na svetu danes živi več kot sedem milijard ljudi, število pa iz minute v minuto raste. Z rastjo števila prebivalcev se večja tudi povpraševanje po hrani, medtem ko se zmanjšuje dostopnost in kakovost naravnih virov (Spletni vir 1). Kmetijstvo, kot ga poznamo danes, ne bo več dolgo ustrezno za prihodnje naravne razmere. Največji problem v onesnaževanju pri proizvodnji hrane dandanes predstavljata monokulturnost poljedelstva in živinoreja, sledi še uporaba fosilnih goriv, sintetičnih gnojil, škropiv ustvarjanje odpadkov, itd. Za proizvodnjo hrane prav tako porabimo kar 70 % pitne vode (Spletni vir 1), ogromno energije in transporta.

Glavna onesnaževalca okolja v okviru proizvodnje hrane sta (Spletni vir 4): odpadki živalskih farm in agrikulturne kemikalije. Odpadki živalskih farm predstavljajo točkast vir onesnaževanja, saj se velikokrat na

majhnem prostoru nahaja več 10.000 živali. Nekoč so te iztrebke in odpadke uporabljali za gnojenje obdelovalnih površin, vendar pa je količina teh danes presegla zmožnost absorpcije prsti (Spletni vir 4). Pesticidi, sintetična gnojila, hormoni, antibiotiki in podobni so drugi večji vir onesnaževanja okolja. Nekatere izmed kemikalij, uporabljenih v proizvodnji hrane, so kancerogene, povzročajo alergije in druge zdravstvene probleme. V poljedelstvu in na obdelovalnih površinah lahko veter in dež razpršita te kemikalije v okolje, kar pa povzroča širše onesnaževanje območja. Zmotno pa je mišljenje, da so kemikalije uporabljene le v poljedelstvu, saj so prav tako del pridelave mesa in živinoreje (Spletni vir 4).

Onesnaženost prsti, zraka in voda

Prst onesnažujemo predvsem s sintetičnimi gnojili, ki v prst vnašajo prekomerne količine fosforja, dušika in težkih kovin. Ta vrsta

degradacije prsti vodi v zmanjševanje zmožnosti zadrževanja vode in zmanjšanje rodovitnosti prsti. Dež te onesnaževalce spira v vodo (predvsem fosfor in dušik). Problem je tudi v izpustih farm, ki povzročajo cvetenje alg v vodah in jih osiromašijo oziroma jim znižajo vrednosti kisika. To lahko med drugim vodi v umiranje ekosistemov in vrst, kar se je na primer zgodilo v Mehiškem zalivu (Spletni vir 4). Tam je prišlo zaradi izpustov v morje do pogina rib.

Zrak onesnažujejo predvsem različni plini in bakterije. Znana posledica onesnaževanja zraka je kisel dež, ki izčrpa nutriente iz prsti, uničuje gozdne habitate in ubija ribe z izpustom strupenih mineralov. Problem onesnaževanja v atmosferi pa so tudi toplogredni plini in učinek tople grede. Človek je povečal količino toplogrednih plinov v ozračju s svojo dejavnostjo, s tem pa je posegel v biogeokemični krog ogljika. Posledica vsega tega je povečan učinek tople grede v atmosferi. Več kot 50 % toplogrednih plinov prihaja iz kmetijstva (Spletni vir 4).

Prehranjevalni sistem

Kaj sploh predstavlja pojem prehranjevalni sistem? Evropska

agencija za okolje (European Environment Agency) ga definira kot sistem, ki vključuje vse materiale, procese in infrastrukturo povezano z agrikulturo, trgovino, maloprodajo, transport in produkcijo hrane. Gre torej za proces, kjer so zajeti vsi koraki od proizvodnje hrane do porabe in na koncu do odpadka (Spletni vir 3).

Če primerjamo številke za pet let nazaj (Spletni vir 3), lahko ugotovimo, da pojemo ljudje na Zemlji dvakrat več mesa na osebo, kot smo pred petimi leti. Povečalo se je povpraševanje predvsem po perutnini, ribah, morskih sadežih, prav tako pa se je zrastle povpraševanje po zelenjavi in sadju. Za pridelavo slednjih se ni povečala površina obdelovalnih površin, ampak se je zvišal hektarski doprinos. Povečala se je torej produktivnost na enem ha, kar pomeni, da potrebujemo manj zemlje za pridelavo več hrane. Seveda pa je povečanje hektarskega doprinosa pustilo tudi negativne posledice, ki se odražajo na okolju. Predvsem so se povečali izpusti dušika in ogljikovega dioksida. Zmanjšala se je biodiverzitet in vrstna pestrost, reke, jezera in prsti so bolj onesnažena (Spletni vir 3).

Evropska unija

Evropska unija je ena izmed največjih proizvajalk in izvoznic hrane na svetu, zato bi kakršno koli zmanjševanje donosa po mnenju agencije za okolje vplivalo na globalno produkcijo in cene hrane na trgu. Evropska agencija za okolje zato rešitev vidi v trajnostnih oblikah kmetovanja in dodatnih ukrepih v panogah, ki so vezane na kmetijstvo in pridelavo hrane (transport, maloprodaja, poraba, potrošnja, ipd.) (Spletni vir 3).

Obstojna produkcija hrane v povezavi z onesnaževanjem je bila tudi ena izmed tem na dogodku EXPO v Milanu, leta 2015 (Spletni vir 2). V okviru slogana »Feeding the planet, energy for life« je skupina strokovnjakov in drugih sodelavcev Evropskih komisij preko delavnic in razprav prišla do naslednjih zaključkov. Menijo, da je premajhna stopnja ozaveščenosti med sektorskimi interesnimi skupinami in širšo javno družbo. Predvsem ta neozaveščenost zajema vplive agrikulture na onesnaževanje zraka. Agrikultura je eden izmed glavnih onesnaževalcev zraka danes, njegov vpliv pa še raste. Menijo tudi, da so na tem področju potrebne večje omejitve v

transportu in industriji. Problem predstavljata tudi amoniak (NH₃), ki povzroča evtrofikacijo in zakisevanje ekosistemov, in metan. Slednji je v začetku članka že nekoliko opisan, vendar pa bi želeli še dodati ugotovitve, da bodo prihodnje spremembe ozona najverjetneje v veliki meri odvisne prav od njega (Spletni vir 2).

Skupina sodelujočih na razpravi predala, da se nadaljuje z ozaveščanjem javnosti o problemu in da se prikažejo učinki onesnaževanja. Menijo tudi, da bi bilo dobro vključiti več pametne tehnologije v ocenjevanje okoljske učinkovitosti kmetijstva. V smer zelenih izboljšav pa bi nas po njihovem mnenju popeljalo tudi nagrajevanje inovativnosti pri zmanjševanju onesnaževanja (Spletni vir 2).

Odpadki in zavržena hrana

Podatki Evropske agencije za okolje navajajo (Spletni vir 3), da kar tretjina pridelane hrane v Evropski uniji konča kot odpadki na različnih stopnjah procesa. Velika količina hrane se zavrže še preden doseže potrošnikov krožnik ali hladilnik. Členi v procesu pridelave in prodaje hrane zavržejo hrano med drugim tudi zaradi zaščite, ki jo prepisujejo zdravstveni predpisi.

Vendar pa se mora potrošnik sam zavedati in poznati nekatere pomembne datume na embalaži. Datum, ki je označen kot »best before« tako pomeni, da po tem datumu upade kvaliteta izdelka, vendar pa izdelek kot tak še ni pokvarjen iz danes na jutri. Tudi pričakovanja vseh nas kupcev, so se dvignila kar se tiče ponudbe prodajalcev. Tako velikokrat izdelki končajo kot odpadki zaradi prepolnih polic že v maloprodaji (Spletni vir 3).

Kaj lahko naredim jaz?

Z lokalno izbiro lahko naredimo veliko. Tako zmanjšamo porabo goriva za transport prehrane. Z izbiro organske hrane pripomoremo k zmanjševanju kemijske onesnaženosti zraka, prsti in vode, prav tako pa ni tolikšnega pritiska na ekosisteme. Tudi odganjanje divjadi je po mnenju nekaterih avtorjev napačno, saj ta predstavlja pomemben člen v

ekosistemu. Ima namreč vlogo preprečevalca in zatiralca različnih škodljivcev in bolezni, v zameno za majhen delež pridelka (Spletni vir 5).

Odpadno hrano lahko zmanjšamo na veliko načinov. Lahko nekoliko več pozornosti posvetimo ravno pravi količini pripravljene hrane ali pa smo izvirni z ostanki. Vendar pa recimo z določeno vrsto hrane ne moremo storiti veliko več v kuhinji (npr. hitro pokvarljiva živila kot so mleko, sveže sadje, ipd.) (Spletni vir 3). Zato pa lahko odpadno hrano uporabimo tudi v okviru krme za živali, komposta, energije ali drugih podobnih praks (Spletni vir 3).

Moramo se predvsem zavedati, da z vsako zavrženo hrano, zavržemo zemljo, vodo, energijo in druge vložke, ki so bili potrebni za rast in pridelavo. Z zmanjšanjem odpadkov v prehranjevalnem sistemu pa lahko pripomoremo k zmanjšani porabi vode, gnojil, zemlje, transporta in energije.

Robinzonski turizem na hrvaškem

Zala Virant

Geografija in sociologija (2. letnik)

virant.zala@gmail.com

*Zjutraj me, namesto budilke, zbudi
čudno kruljenje pod oknom.
Pogledam skozi okno in vidim, da iz
okenske police vame strmi fazan.
Vstanem, vzamem vedro in
naredim par korakov do morja.
Pogledam naokoli in vse, kar*

*opazim, je modra voda in zelena
narava. Globoko zajamem slani
morski zrak. Čisto tišino prekinja le
pljuskanje kristalne vode ob bele
skale. Čutim samo mir. Nato stopim
v morje in vedro napolnim z vodo,
da bom lahko izplaknila stranišče.*

Otok Pašman

V razgibani Dalmaciji, južno od slikovitega mesta Zadar, leži otok Pašman. Dostop do tega zanimivega otoka je možen samo s trajektom. Otok je dolg približno 70 km in zavzema nekoliko več kot 60 km² površine. Po sredini otoka se vije hribovje, z najvišjim vrhom Bokolj, ki deli otok na zahodni in vzhodni del. Vzhodni del otoka je bolj položen in posledično tudi poseljen. Vsa naselja so nastala na vzhodni strani, kjer se je razvila bogata ponudba turizma. V vsakem naselju najdemo kopico apartmajev v lasti domačinov, ki skušajo kar najbolj pritegniti turiste. Večina oglaševanja je namenjena družinam. Otok se smatra kot idealen prostor za poletni družinski oddih. Glede na

zapolnjenost turističnih kapacitet, je njihova taktika zelo uspešna. Turiste najbolj navdušujejo peščene plaže z borovci, avtentična naselja in sproščeno dalmatinsko vzdušje. Na tej živahni vzhodni strani otoka najdemo veliko restavracij, barov, trgovin in stojnic. Poletje je tam zelo pestro.

Zaradi velike obiskanosti je turistična infrastruktura močno razvita. Skozi celo dolžino otoka se prepletajo kolesarske proge in pešpoti. Ko se začnemo umikati glasnemu vzhodnemu delu in se odpravimo proti notranjosti otoka, se napiše čisto druga zgodba. Če hočemo raziskovati zahodni del otoka, se moramo najprej povzpeti na hrib. Ko premagamo vzpetino in pridemo na vrh, se nam odpre pogled na čisto drug svet.

Zahodna stran otoka je močno razčlenjena s številnimi zalivi, v katerih se pretaka kristalno čista voda. Pogled na zahodno stran nam da občutek gledanja še čisto neokrnjenega delčka narave. Površje je zelo razgibano in poraščeno z bogato floro. Ko pogledamo proti obzorju, se nam v daljavi nariše kopica majhnih

rumenih otočkov – Kornati. Čeprav se nam sprva zdi, da smo prišli še na neodkrito mesto sveta, lahko med močno poraščenim površjem zagledamo majhne hišice. Ko se začnemo spuščati po pobočju in pridemo bližje ugotovimo, da so to tradicionalne kamnite ribiške hiše, ki so med seboj oddaljene vsaj pol kilometra ali več.

Robinzon

V tradicionalnih hišah se prakticira tako imenovani robinzonski turizem. Za to vrsto počitnic se odločiš takrat, ko si želiš mirno in tiho uživanje v objemu narave. Seveda pa ta način preživljanja počitnic ni za vsakogar. Na robinzonski turizem se moraš

pripraviti in se zavedati, da zahteva čisto drugačen način življenja, kot smo ga vajeni doma. Zakaj?

Na zahodni strani otokov ni urejenih prometnih povezav. Dostop z avtom je mogoč le po neurejenih kolovozih, pa še to počasi in z veliko previdnostjo. Do prve »civilizacije« je približno 6 km

čez vzpetine, ki ločujejo spokojni zahodni in aktivni vzhodni del otoka. To pomeni, da ni bližnjih barov ali trgovin, kjer lahko sproti kupujemo zaloge, zato se moramo prehodno oskrbeti z vsemi potrebščinami. Robinzonske hiše nimajo električne napeljave in niso povezane z vodovodom. Vsi električni aparati delujejo na energijo sončnih celic. Večino te energije porabljata hladilnik in štedilnik. Uporaba vtičnic za – na primer – polnjenje mobilnih telefonov je močno omejena. V večernih urah se načeloma prižigajo sveče

namesto luči. Obvezna oprema v vsaki hiši je seveda radio, ki lovi zgolj pristne dalmatinske postaje in tako poskrbi za pravo počitniško vzdušje. Večina hiš ima tudi zunanjo črno kuhinjo ali vsaj kamin. Zaradi racionalne rabe elektrike se pričakuje, da se hrana pripravlja predvsem na ta način. Uporaba vode je povezana z deževnico v cisternah. Tople vode je toliko, kolikor se voda segreje čez dan. Tuši so navadno zunanji, za splakovanje stranišč pa se uporablja kar voda iz morja.

Robinzonske hiše stojijo precej blizu morja. Vsaki hiši navadno pripada betoniran pomol, sicer pa je plaža kamnita. Senco na plaži dajejo mogočni borovci, zato senčniki skorajda niso potrebni. Voda je na tej strani otoka zelo čista. Pri vstopu v vodo moramo paziti na morske ježke, saj so na vseh delih zelo blizu obale. Poleg morskih ježkov je tudi veliko rib. Ob pravem toku in vremenu je ta del obale raj za ribiče, zato lastniki robinzonskih hiš pogosto zraven hiše ponudijo še čoln. Izpod veličastnih borovcev lahko večkrat opazujemo delfine, ki plavajo le nekaj deset metrov od nas. Če pa hočemo biti bolj aktivni, nam poleg

ribolova ostane še sprehod na vzhodni del otoka, ali daljši pohod do različnih razglednih točk, ki so po kolovozni poti dostopne tudi iz robinzonskega dela.

Cene za najem robinzonskih hiš so odvisne od velikosti. Gibljejo se od 30 €/noč pa vse do 100 €/noč. Lahko rečemo, da je povprečna cena nočitve za osebo 10 €. Za takšno ceno resnično dobimo možnost nemotenega počitka. Po pričevanju domačinov je za robinzonski turizem vedno več zanimanja. Ljudje smo naveličani hitrega načina življenja s preveč opravki, zato se vsaj za nekaj časa hočemo odklopiti od sveta in uživati v miru, tišini in samoti.

Večerni ribolov na robinzonu (Vir: Virant, julij, 2012).

Vizija je Slovenija brez odpadkov

Patricija Tjukajev

Geografija in pedagogika (3. letnik)

patricija.tjukajev@student.um.si

Intervju: Katja Sreš, odnosi z javnostmi, Društvo Ekologi brez meja

Društvo Ekologi brez meja je nevladna organizacija, ki se zavzema za varovanje okolja, ozaveščanje prebivalstva in trajnostni razvoj v državi. Pobuda za nastanek društva je nastala ob organizaciji dveh akcij Očistimo Slovenijo, ki še danes veljata za največja prostovoljska dogodka, ki sta bila organizirana v okviru samostojne Slovenije. Področje, ki mu namenjajo največ pozornosti, so odpadki, pri čemer se osredotočajo predvsem na to, kako preprečiti njihov nastanek. Ljudi ozaveščajo o zavrženi hrani, organizirajo izmenjave oblačil in so nacionalna Zero Waste organizacija za Slovenijo. Trenutno ožjo ekipo društva Ekologi brez meja sestavljajo štirje člani – Urša, Katja, Helena in Jaka, aktivnih pa je še več deset prostovoljcev in zunanjih sodelavcev. V intervjuju smo se pogovarjali s Katjo, ki nam

je zaupala nekaj več o delovanju društva ter nam predstavila njihov pogled na stanje v Sloveniji.

Glede na to, da je vaše delo zelo raznoliko, me zanima, kateri so organi društva ter kako si delite delo?

Vsi organi društva so opredeljeni v statutu, za dnevno delo pa je najbolj pomemben upravni odbor, ki je tudi izvršne narave. Sicer si delo delimo glede na projekte, recimo posameznik vodi projekt o problematiki zavržene hrane. Ne meč' mo hrane stran, časovno obremenjenost, potrebne veščine in voljeno funkcijo.

Ali društvo Ekologi brez meja sodeluje tudi s katerimi podjetji, ali je vaše delo naravnano neodvisno od podjetij in bolj osredotočeno na sodelovanje s prostovoljci?

Že od vsega začetka smo odprti za kakršna koli sodelovanja, dokler uresničujejo našo vizijo. Pri delu se ne omejujemo z obliko sodelovanja, zato sodelujemo tako s podjetji, prostovoljci, kakor tudi javnim sektorjem in drugimi nevladnimi organizacijami.

O vas največ slišimo, ko je govora o številnih projektih, ki se povezujejo z varovanjem okolja. Lahko naštejete projekte, ki se jih lotevate sami in enega od teh tudi opišete?

V prvi vrsti se v projektih, programih in akcijah ukvarjamo z odpadki, predvsem z ozaveščanjem o pomenu preprečevanja njihovega nastajanja. Mesečno organiziramo izmenjave oblačil Tekstilnica, vodimo nacionalno mrežo Zero Waste Slovenija, zavzemamo se zmanjšanje uporabe plastičnih vrečk in embalaže, v projektu Ne meč'mo hrane stran! pa opozarjamo na problematiko zavržene hrane v javnih ustanovah.

Najnovejša 'pridobitev' je spletna platforma "Manj je več", ki spodbuja ponovno uporabo predmetov in promovira koncept Zero Waste na ravni gospodinjstev. Na strani www.manjjevec.si je na voljo Karta mojstrov, kjer je

izpostavljenih preko 200 obrtnikov in organizacij, ki se ukvarjajo s popravilom, obnovo in izposajo različnih predmetov ali prodajo reči iz druge roke. K zmanjševanju količin odpadkov poleg popravila in obnove predmetov prispevajo tudi številni dogodki, kot so izmenjave (oblačil, knjig, igrač ipd.) in garažne razprodaje. Zdaj je mogoče na strani tovrstne dogodke brezplačno objaviti in si ogledati, kaj se dogaja v naši okolici. Na platformo pa smo vključili tudi karto Zero Waste trgovin, kjer je moč določene izdelke kupiti brez embalaže.

Kaj mislite, kakšen odnos ima danes človek do okolja? Kaj opazate pri svojem delu?

Odnos družbe je ambivalenten, saj po eni strani hočemo neokrnjeno naravo in zdravo življenjsko okolje, ko pa pride do dejanj, se pogosto pokaže razkorak. Pa če gre za smetenje iz avtomobilov, ki stojijo na križišču, skoraj le nazivni strateški zavezanosti trajnostnemu razvoju ali čemu vmes.

Ozko na našem področju Zero Waste življenjski slog raste kot trend. Lahko smo optimistični, a to je le košček v mozaiku potrebnih sprememb.

Mislite, da smo Slovenci dovolj ozaveščeni o naravi in ekološkem odtisu, ki ga puščamo za seboj (predvsem, če se primerjamo z drugimi državami)?

Ozaveščenost je težko neposredno meriti s številkami. Hkrati je funkcija razvitosti države in so primerjave s tujino težje — vsaj dokler posledice niso očitne, kot na primer na potapljaljočih Kiribatih. Glede na stanje tudi najboljši med nami nismo dovolj ozaveščeni oz. aktivni, lahko pa na področju odpadkov opazimo večinoma dobre trende. Stopnja ločenega zbiranja se viša, življenjski slog se počasi spreminja, po drugi strani pa je zaradi izhoda iz krize spet narasla količina smetenja in proizvedenih odpadkov na osebo. Nedavni požari so mnoge predramili iz varljivega zaupanja v tehnologijo in nadzorne procese, en mesec po tem pa so mnogi podivjali ob delu nevladnih organizacij, ki so poskušale zagotoviti preventivo. Ambivalenca, bipolarnost, kakorkoli hočete temu reči.

Se držite načela, da svet stoji na mladih? Kaj je po vašem mnenju najučinkovitejši način, s katerim bi mlade seznanili o bistvu vašega dela in jih spodbudili, da tudi sami storijo nekaj v tej smeri?

Zagotovo drži, da na mladih svet stoji. Le pridigati o ekologiji, odpadkih, zavrženi hrani ni dovolj, sploh ker so mladi že tako omenjenemu najbolj izpostavljeni. Tudi nimamo časa čakati na njih, saj so spremembe potrebne hitreje in prej. Sicer pa je aktivacija najlažja preko vodenja z zgledom in dajanjem priložnosti za udejstvovanje.

Študentje geografije se v času študija srečujemo s vedno bolj aktualnimi temami o varovanju okolja. Kako pa društvo Ekologi brez meja sodeluje s študenti, če sploh? Bi si morda želeli več sodelovanja in samoiniciativnosti s strani študentov (predvsem študentov tistih študijskih smeri, ki so najbolj povezane z okoljem in varovanjem le tega)?

S študenti kar pogosto sodelujemo, in sicer v obliki obveznih praks, Erasmus gostovanj, diplomskih in drugih nalog ter študentskih projektov, kot so ti v okviru programa Po kreativni poti do praktičnega znanja. Na področju geografije redno sodelujemo s študenti geografije FHŠ UP, ljubljanski pa so bili zelo aktivni pri vzpostavitvi Registra divjih odlagališč. Tako da res s štajerskega konca manjka

samoiniciativnosti. Trajnostni razvoj ni samo v domeni okoljskih študijskih smeri, zato sodelovanje pogrešamo tudi iz bolj bazičnih znanstvenih smeri.

Kakšni so izzivi in vizije za prihodnost društva Ekologi brez meja?

Vizija ostaja ista: Slovenija brez odpadkov! :)

Glavni izziv pa je zagotavljanje financiranja za kakovostno in zvezno delovanje.

Imate še kakšno zaključno sporočilo, misel, motivacijo za geografe in/ali ljubitelje geografije, ki bodo to prebirali?

Posamezniki lažje delujemo v prid okolja, ko imamo na voljo dovolj informacij. Vpisujte divja odlagališča v Register, mojstre na karto Manj je več in se razglejte naokoli. Po celi državi se dogaja več dobrih stvari kot se morda zdi in pomoč je povsod dobrodošla.

Najmlajši v sklopu akcije Očistimo Slovenijo (Vir: Brcar, 2010).

Študentska izmenjava kot poslovna priložnost

Izidor Furjan

izidor.furjan@gmail.com

"A kar svojo turistično agencijo imaš? Kako pa si do tega prišel? A si že dolgo razmišljal o tem?" so le nekatera vprašanja, ki jih prejemam v zadnjem obdobju. Večina se zavistno čudi moji podjetnosti v smeri turizma; ampak slednje je začelo tleti v času mojih študentskih izmenjav v Bolgariji in v Litvi.

Bilo je leta 2010, ko sem se kot edini Slovenec odpravil na 3-mesečno študentsko izmenjavo na Univerzo St. Klement Ohridski Sofija v Bolgariji. Prejemal sem skromno štipendijo in izmenjava se je izvedla v okviru geografske mreže CEEPUS. Bolgarijo sem poprej večkrat obiskal in sem bil nad njenimi naravnimi lepotami očaran, zato sem sklenil, da bo to tudi mesto moje študentske izmenjave. Slednje so po mojem mnenju neobvezna obveza vsakega študenta in me kar boli, ko marsikdo tega ne izkoristi. Skupaj s študenti iz celotne Evrope smo potovali po Bolgariji in bližnjih destinacijah ter odkrivali lepote bolgarskega podežlja in njihovih gora. Tedaj sem kot 20-letni

študent prejel poziv od doma: "daj organiziraj nam kak izlet v Bolgarijo in pridemo". To se je res zgodilo poleti 2011, ko sem kot 21-letnik brez izkušenj z organizacijo potovanj pripravil 10-dnevno potovanje po Bolgariji in Grčiji. Še vedno ne vem, kako mi je to uspelo. Od kod sem imel pogum ali drznost? Vsi udeleženci so bili naravnost navdušeni nad mano in mojim vodenjem. Še danes ne vem, od kod sem dobil cel avtobus "naivnih" potnikov, ampak ob pogledu nazaj vidim, da je bila to velika prelomnica v mojem življenju. Skoraj prepričan sem, da brez študentske izmenjave v Bolgarijo, ne bi organiziral omenjenega potovanja po Bolgariji in Grčiji. Ali pač?

Navdušenje ljudi me je gnalo k temu, da sem z organiziranjem takšnih potovanj nadaljeval tudi v naslednjem letu in še nadalje. Vsako leto kakšnega več. Ker sem človek, ki očitno ne more mirovati in se nekje ustaliti, sem se leta 2012 odpravil na ERASMUS študentsko izmenjavo na Univerzo v Vilni, v Litvi. Ves čas študija sem

iskal priložnosti in možnosti za kakšno izobraževanje, potovanje ali projekt -tako da je bila odločitev za enoletno izmenjavo pričakovana. Ker se je takrat Litva zdela še tako daleč, nisem niti razmišljal, da bi kakšno potovanje organiziral tudi v oddaljeno baltsko državo. Očitno se hitro pustim pregovoriti in doma (v Sloveniji) so me postavili pred dejstvo, da se bodo organizirali in prišli, pa če bom pripravljen ali ne.

Zimski čas v Litvi je po mojih besedah sovjetska zima: mračno, "tmurno", vetrovno, sneženo in mrzlo nasploh. Najbolj sem cenil toplo spalno vrečo, ki sem si jo prinesel s seboj z namenom kakšnega kampiranja, spanja na prostem ali kje drugje. V študentskem domu pa je bila za tople spanec nepogrešljiva. Stene so bile slabo ali pa sploh neizolirane, pri oknih je pihalo, da so se stvari premikale in radiatorji so grelji sami sebe – nas študente pa žal ne. Verjetno je jasno, da sem večinoma presedel ali preležal v postelji na toplem, s prenosnikom v naročju. Prihod skupine Slovencev je bil predviden za prvomajske počitnice, jaz pa še kar nisem mogel raziskati pokrajine, planinskih poti in znamenitosti, saj je bilo še vse pod snegom. V sredini

aprila se je pomlad vendarle začela prebujati in odšel sem na dnevno raziskovanje Litve, njene jezerske pokrajine z morenskimi griči. Takrat so bila litovska jezera še v okovih ledu – kdo bi si mislil, v sredini aprila. Tako dolge zime pa še ne, a pravi geograf mora tudi to preizkusit.

Prvomajski prazniki so kmalu prišli in že je bila na poti skupina Slovencev, in to z avtobusom. Kar 23 ur so potrebovali za celotno pot, a ko so prispeli v Litvo so dejali, da je hitro minilo. Želja po odkrivanju tega baltskega bisera je bila očitno velika in v vseh sem videl tiste iskricke veselja. Skupaj s skupino sem odkrival lepote Litve približno 5 dni. Obiskali smo skansen Rumšiškės, kjer so predstavljene tradicionalne stavbe posameznih litovskih pokrajin. Najbolj zanimivi so zagotovo mlini na veter – podobno kot na Nizozemskem. Rumšiškės sem sicer obiskal tudi pozimi v snegu, saj tam poteka karnevalska pustna povorka. Užgavenes je njihov pust, ki ga praznujejo prav tako hudomušno kakor Ptujčani. Kot rojen Ptujčan ne morem reči, da je njihov pust primerljiv s ptujskim kurentovanjem, pa vendar je dogodek vreden ogleda. Idilični grad Trakai je znamenitost številka

ena v Litvi, ki si ga gre ogledat vsak, ki ima vsaj nekaj ur časa. Mogočni grad na otočku sredi jezera in leseni mostički do vhoda so polni obiskovalcev skozi celotno leto. V hladni polovici leta lahko do gradu prideš iz vseh smeri, saj je seveda vse zaledenelo. Raziskovali smo tudi lepote nacionalnega parka Aukštaitija, kjer je polno jezer in jezerc ter podeželskih stavb. Na nek način me je pokrajina in ritem življenja tamkaj spominjala na slovensko Prekmurje.

Ali ste vedeli, da si Litva lasti geometrijsko središče Evrope? Ampak tudi ni edina država, ki to trdi. Mi smo obiskali evropski "GEOSS" v Litvi in verjamemo njihovi zgodbi in načinu merjenja. Ko sem na fakulteti profesorja geodezije vprašal, ali ve kateri je najvišji vrh Litve, me z odgovorom negativno šokiral. Odgovora ni podal in je v šali dejal, naj se povzpnem na oba, da vidim, kateri je višji. Litva je namreč ravninska država, ampak zares ravninska, in je vsak "krtinovec" že velik hrib. Razlika med najvišjim vrhov in drugim najvišjim je le nekaj decimetrov oz. centimetrov. Univerze so naredile svojo izmero, in vsaka trdi drugače. S skupino smo se kot pravi planinski narod povzpeli kar na oba. Najprej čez

drugega najvišjega in nato na najvišjega, kjer je postavljen označevalni kamen. Uganka o najvišjem vrhu Litve je bila ob koncu še bolj smešna, saj je bližnji kmet s traktorjem drugi ali prvi najvišji vrh enostavno preoral. Hrib pa tak, bi rekli – ampak najvišji pa je. Griči okoli Vilne kjer smo se sprehajali, so videti kakor Piramida ali Kalvarija v Mariboru in so ene redkih pravih vzpetin v državi.

Skupina je odšla polna novih doživetij proti domu in naslednja skupina si je izbrala obiskati "mojo" novo državo. Moje študijske obveznosti so se počasi zaključevale in drugi skupini sem želel pokazati še nekatere druge znamenitosti, ki jih je prva skupina ni videla. Pomlad je bila pravi čas za raziskovanje.

Ob vseh mojih izletih in potovanjih, bi se človek hitro vprašal, ali sem res šel na študijsko izmenjavo ali le uživat? Včasih je potrebno združiti oboje, da je rezultat plodnejši. S tem, da sem imel svoj novi dom ob Baltskem morju je bila odlična odskočna deska za raziskovanje skandinavskih držav, Rusije, Belorusije, drugih baltskih držav in ostalega dela severnejše Evrope. V času svojega bivanja v Litvi sem obiskal Paris, celotno Belgijo z

Brusljem, Oslo, Stockholm, Rigo, več ruskih mest, Varšavo in še druge manj znane destinacije. V življenju vedno moraš izkoristiti ponujene priložnosti in bolje, da obžaluješ neposrečeno izkoriščeno priložnost, kot pa da obžaluješ, da je nisi izkoristil. Univerza v Vilni je bistveno boljša univerza, kakor Univerza v Mariboru - to si enostavno moramo priznati. Kot Slovenca so me povabili za predavatelja na oddelek za slovenistiko, saj se tam študentje učijo slovenski jezik. Še tako neverjetno se lahko zdi, ampak se. Seznam predmetov, ki so na voljo na univerzi je zares dolg, in potrebno je bilo izkoristiti prednosti slednjega. Začel sem se učiti tibetanski jezik in njihovo "pisavo", pri kateri sem kmalu obupal, ampak sem poskusil. Učil sem se afriški jezik Zulu, ki pri potovanju v Afriko zna biti koristen. Učenje jezika pa ni samo učenje besed in slovnice, ampak tudi izobraževanje o kulturi ljudi, ki ta jezik govorijo. Profesor Zulu jezika nam je povedal marsikatero zgodbo, ogledali smo si nemalokateri film in si tako približali jezik. Poleg eksotičnih jezikov sem se učil tudi litovščino, ruščino in angleščino. Če človek v tuji državi živi dlje časa, je znanje njihovega jezika zelo dobrodošlo ali kar obvezno. Brez tega znanja

Izkoristil sem prednost lege in bližine.

nikoli ne veš, kaj si kupil v trgovini, kaj si si naročil za kosilo ali kaj ti domačin na ulici govori. Učenje ruskega jezika pa je bila vedno moja želja, saj sem v njem videl potencial. Cirilica mi je že bila domača in zaradi podobnosti jezika ruščina ni zahtevna za Slovence. Zaradi številnega ruskega prebivalstva v Vilni pa je bila uporabna tudi ob vsakodnevem sporazumevanju. Litovci namreč precej slabo govorijo angleško – tudi mlajše generacije. Na Univerzi v Vilni mi je bilo vseč tematsko učenje angleščine. Izbral sem predmeta "Angleščina za geografe" in "Angleščina za zgodovinarje", čeprav slednje nisem študiral. V sklopu predmeta smo se ukvarjali z geografskimi termini, izrazi in slovnico, pomembno za geografe – brez nepotrebnih vsebin, ki jih verjetno nikoli ne bomo več potrebovali. Seveda je bila moja seminarska naloga in predstavitev o geografiji Slovenije.

Poletje je bilo pred vrati in s tem vodenje druge skupine po Litvi, s katero sem se odpeljal proti domovini. Pred povratkom pa vprašanji: "Kaj sem v Litvo prinesel

in kaj sem odnesel?". S prospekti in zemljevidi Slovenije sem se dobro založil in tako skrbel za prepoznavnost Slovenije med vsemi študenti – tako da bi rekel, da je to moj doprinos v času izmenjave. Iz Litve sem se dejansko vrnil drugačen, saj življenje "tam zgoraj" ni ravno lahko in toplo kot je v Sloveniji – pa ne mislim samo na podnebje. Naučil sem se marsikateri tuji jezik, ki mi dandanes pride prav, čeprav sem ga takrat študiral bolj iz radovednosti kakor zares. V času celoletne izmenjave sem obiskal številna mesta in znamenitosti, kar mi še vedno koristi pri načrtovanju potovanj za skupine. Dobrodošla in zlata vredna pa so tudi vsa nova poznanstva in sklenjene vezi, pa četudi smo danes z nekaterimi več 1000 km narazen.

Danes, ob pogledu nazaj na obe študijski izmenjavi vidim, da sta bili dobra podlaga oz. osnova za mojo življenjsko pot. Tako odhod v Bolgarijo kot v Litvo me je sunil v usodo organizatorja potovanj, kar tudi danes počnem. Študentska izmenjava je lahko dobra poslovna

priložnost za življenje. Ozkoglednost tukaj nima prostora, saj na izmenjavi spoznaš na stotine drugih študentov, ki bodo nekoč delovali v gospodarstvu, politiki in bodo tako neposredno vpleteni v življenje ljudi v njihovih državah. Mreženje na študentskih izmenjavah je obveza številka ena, četudi s kozarcem piva v roki. Današnji študentje bomo čez nekaj let voditelji, direktorji, milijonarji, izumitelji, znanstveniki ali politiki – in prav je, da se tega zavedamo že, ko se odpravimo na izmenjavo.

V kolikor se niste odpravili na nobeno študentsko izmenjavo, potem veste, da me srce kar boli. Če ste vsaj nekaj mesecev študirali na tuji univerzi, pa se lahko vprašate, kakšna je bila oz. bi bila vaša poslovna priložnost. Danes sem ponosen samostojni podjetnik z lastno turistično agencijo, ki se imenuje Izimanija in potujem s skupinami širom po svetu. Svojo poslovno pot pa sem začel že kot študent, saj sem imel podjetje in študentski status hkrati. Jaz sem svojo poslovno priložnost v času izmenjave izkoristil – kaj pa ti?

Izmenjava v Krakovu

Nastja Fekonja

Geografija in pedagogika (absolventka)

feconja.nastja@gmail.com

Ali ste vedeli, da je krakovski glavni trg eden največjih srednjeveških mestnih trgov v Evropi? Ste vedeli, da je Jagiellonska univerza s sedežem v Krakovu najstarejša univerza na Poljskem in druga najstarejša univerza v srednji Evropi? Ali ste vedeli, da poljska denarna valuta (zlot) pomeni zlat? Ne? No, tudi meni so bile omenjene informacije, povezane s Krakovom in Poljsko, povsem tuje, vse dokler se nisem odpravila na študijsko izmenjavo v Krakov, kjer sem prebila poletni semester 2016.

Izmenjave sem se udeležila preko programa CEEPUS (srednjeevropski program za izmenjavo študentov in profesorjev), ki deluje na osnovi mrež, ki jih morajo sestavljati najmanj tri partnerske univerze, fakultete oziroma oddelki, od katerih morata biti vsaj dve iz različnih držav. Mreža, preko katere sem udeležila izmenjave, se imenuje GEOREGNET. V primerjavi

z Erasmus izmenjavo je pri omenjenem programu potrebno izpolniti malo obrazcev, štipendija je sicer malce nižja, vendar ti bivanje tekom izmenjave uredi koordinator gostujoče fakultete.

Kako do Krakova?

Preden sem se odpravila na izmenjavo sem poiskala različne možnosti transporta do Krakova. Najboljše tri možnosti so se mi zdele:

1. S prevozi.org se peljem do dunajske glavne železniške postaje, naprej pa s prevoznikom Polski bus – vse do Krakova. Avtobus s tem prevoznikom je res luksuzen, pod sedežem je vtičnica, sedeži so usnjeni in med njimi je dovolj prostora za udobno sedenje. Če si dovolj hitro rezerviraš karto Dunaj-Krakov, lahko za eno smer plačaš manj kot 10 evrov. Torej: okvirna

cena iz Maribora do Krakova znaša približno 25 evrov.

2. Iz Ljubljane, Celja, Maribora do Krakova potujem s prevoznikom Agat.eu. Avtobusi omenjenega prevoznika niso preveč udobni. V Katovicah je potrebno prestopiti na drug avtobus, vendar ne moreš zgrešiti pravega, saj ti na avtobusu povedo, katere številke avtobusov peljejo v katero smer. Cena karte iz Maribora do Krakova je okrog 63 evrov ali več.
3. S prevozi.org se peljem do dunajske glavne železniške postaje, naprej pa z Bla Bla car, a če želiš koristiti prevoz preko njihove spletne strani, se moraš registrirati, dogovoriti za prevoz ter na koncu oceniti voznika in podati mnenje. Cena do Dunaja je približno 15 evrov, od Dunaja do Krakova pa je cena odvisna od prevoznika in se giblje med 10-30 evrov.

Po izmenjavi se je zelo razširila dejavnost Flixbusa, tako da če bi sedaj spet šla tja, bi izbrala to možnost.

Bivanje in faks

Stanovala sem v študentskem hotelu Zaczek, kjer sem si sobo delila še z dvema Poljakinjama. V sobi je imela vsaka navadno mizo (brez predalnikov) s stolom, nad posteljo so bile tri daljše police. Soba je bila dovolj velika, vendar je vsebovala zgolj eno veliko omaro, ki je trem ženskam nudila premalo prostora. Vsaka soba je imela tudi svojo kopalnico, cel hodnik (približno 7 sob) si je delil kuhinjo. Mesečno sem za bivanje plačevala okrog 100 evrov.

Hrano sem kupovala v različnih trgovinah, a najpogosteje v trgovini Tesco, saj je bila v primerjavi s trgovinami Kaufland, Carefour, Rossman ali Żabka najcenejša.

Predavanja sem imela v kampusu Jagiellonske univerze, natančneje na Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej. Od študentskega hotela do inštituta sem s tramvajem potrebovala nekje 20–25 minut. Celoten kampus je velik, moderen in lepo urejen, tako da vidiš včasih tudi bližnje prebivalce, kako se sprehajajo med stavbami.

Predavanja in izpite sem imela v angleščini. Zanimivo je to, da imajo študentje tamkajšnje fakultete izbirne predmete v angleščini

(predavanja in izpite), kar se mi zdi dobro, saj na ta način usvojiš angleško terminologijo.

»Naj« točke izmenjave

Zraven vseh znamenitosti, ki jih najdeš na spletni strani <http://www.krakow-info.com> ali <https://www.tripadvisor.com>, bi dodala še mojo »naj« lestvico.

Ob gradu Wawel so se nekajkrat zgodili najlepši zaključki prireditev. Kot najlepši referiram na to, da je obrežje Visle bilo popolnoma zasedeno z ljudmi, ki so gledali v nebo in občudovali ognjemet.

Najlepša stavba mi je zagotovo sedež Jagiellonske univerze. Očara me zaradi vseh detajlov, ki jih ima. Na klopek pred stavbo je tudi idealna lokacija za druženje.

Najlepši most je zagotovo most ljubezni, ki povezuje Kazimierz s Podgórze. Ljubezenski zato, ker na mostu najdemo veliko zaklenjenih ključavnic, ki jih pari zaklenejo v znak večne ljubezni.

Najboljša lokacija za sprostitev je jezero Zakrzówek, ki se nahaja nedaleč stran od kampusa in je prava paša za oči. Okrog jezera so speljane različne sprehajalne poti. Poleti je jezero idealna lokacija za ohlajanje.

Najlepše panorame so na štirih gričih. Ti griči oziroma kopieci so: kopiec Kościuszki, kopiec Piłsudskiego, kopiec Wandy ter kopiec Krakusa.

Najbolj poučna lokacija je spominski muzej Auschwitz, ki se nahaja slabi dve uri vožnje z vlakom stran. Informacije, ki jih slišiš tam te šokirajo in ti dajo misliti.

Koristni nasveti

- Če se nočeš izgubiti v mestu, uporablaj aplikacijo Krakow zemljevid mesta, kjer deluje GPS brez prenosa podatkov. Aplikacija omogoča različne možnosti, od tega, da poiščeš določeno restavracijo, določeno ulico, imena kipov, do vsega, kar si turist zaželi.
- Kantor pomeni menjalnica, pri nekaterih menjalnicah so provizije visoke, a najdeš tudi take, ki so brez provizije – ena od takšnih je na ulici Karmelicka (v bližini Teater Bagatela).
- Če potuješ po Poljski se je najboljšo voziti s prevoznikom Polski bus, saj lahko poceni prideš iz enega na drug konec države.
- Največ informacij o samem mestu boš izvedel, če se udeležiš brezplačnega vodenja

po mestu – FREE WALKING TOUR.

- V toplejših mesecih se v centru vedno nekaj dogaja, npr. različni festivali, prireditve ... Več informacij zaslediš na strani Magiczny Krakow (www.krakow.pl).
- Nekateri muzeji imajo ob določenih dnevih proste vstopa. Najboljše je, da za določen muzej pogledaš na njihovi spletni strani.

Spomini, ki jih ne bom pozabila

- V sklopu predmeta glaciologije smo imeli tudi terenske vaje, ki smo jih opravili v poljskem delu Visokih Tater. Najlepši razgled terenskih vaj je bil na gori Kasprowy Wierch (1987 n. v.), ki je na meji med Poljsko in Slovaško.
- Po koncertu Andrea Rieu-ja je bila na tramvajski postaji takšna gneča, da sem na tramvaj čakala približno pol ure (tramvaji vozijo na približno vsakih 10 minut). Med samo vožnjo sem se počutila kot sardela v konzervi.
- Prek ESN (Erasmus Student Network) sem se udeležila dogodka, v sklopu katerega smo v gozdu sadili sadike dreves. Posadili smo jih okrog

1000. Točno tisti dan je deževalo, niti dežnik mi ni čisto nič koristil, saj sem v študentski dom prišla popolnoma premočena. Smešno pa je bilo to, da je dan pred in po dogodku bilo zelo lepo vreme.

- Izmenjavo sem hotela zaključiti s stilom, zato sem se opravila na Bungee Jumping. Za 90 metrski skok, fotografiranje in snemanje sem plačala 175 zlotov, kar je približno 45 evrov. Po koncu skoka sem dobila CD s slikami in diplomu. Lokacija skoka je bila na Aleji Pokoju 16, v bližini nogometnega igrišča. Še nekaj dni po skoku sem podoživljala trenutek pred skokom, tako da je bila ta izkušnja zame prvič in zadnjič v življenju.

Torej, še vedno oklevaš glede izmenjave?

Upam, da te prepričam s pridobitvami, ki sem jih dobila tekom izmenjave:

- izboljšala sem znanje angleščine, prav tako sem se naučila angleških geografskih izrazov,
- razširila sem mrežo poznanstev,

- spoznala sem poljsko kulturo in se naučila nekaj njihovih besed,
- boljša sem postala pri organiziranju potovanj,
- znebila sem se strahu pri samostojnem potovanju.

Lahko bi še naštevala, vendar bi bilo to nesmiselno. Za konec vam želim samo še sporočiti, da če želite ustvariti najlepše spomine, morate stopiti iz svoje cone udobja.

Sedež Jagiellonske univerze (Vir: Fekonja, 2016).

Vhod v Auschwitz (Vir: Fekonja, 2016).

Most Ljubezni (Vir: Fekonja, 2016).

Bungee Jumping (Vir: Fekonja, 2016).

Španija: V objektiv ujeti trenutki, ko sem ostala brez besed ...

Nina Levart,

Geografija in zgodovina (2. letnik magisterija)

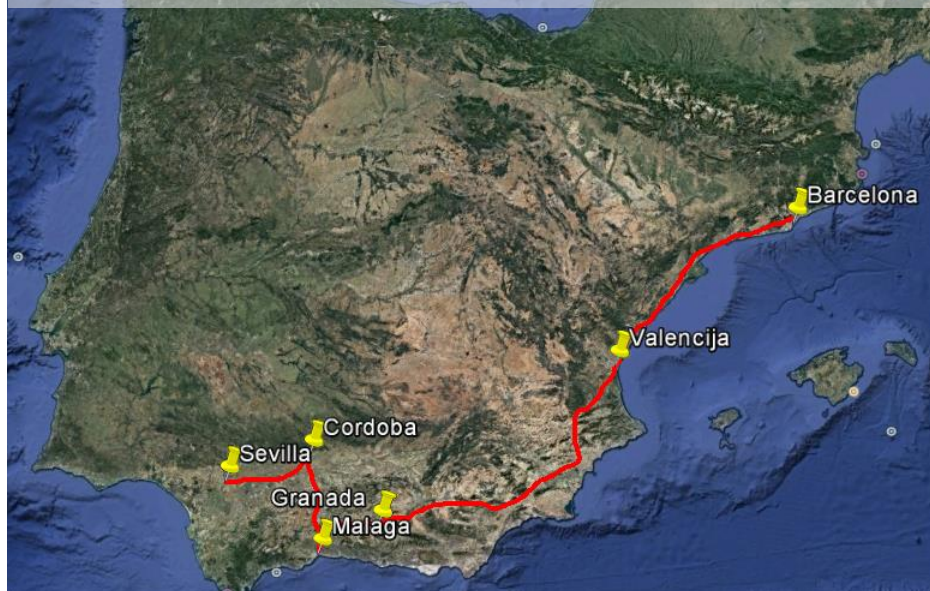
levart.nina@gmail.com

Prepletajoči se vonji pomarančnih cvetov, ostrih orientalskih dišavnic in mediteranskih začimb. Gladke barvne ploščice Gaudijevih ekstravagantnih mozaikov. Vroč pesek pod nogami in šumenje valov, ki umirjata občutek betonske džungle. Strast ujeta v temperamentne gibe uličnih plesalcev flamenka. Sladkobni okus sangrije in svežih pomarančnih sokov v kombinaciji z mnogovrstnimi tapasi, paello in krompirjevo tortiljo. Od vročine žareča pokrajina in blažeči prši umetelnih fontan v mestnih parkih. Živahno večerno dogajanje na trgih in življenjska filozofija v smislu *Voy a reír, voy a bailar, vivir mi vida*.

Španija je veliko več kot teh nekaj uvodnih besed ... Od nekdaj me je nezavedno »vleklo« tja in zdaj, ko sem jo imela priložnost doživeti, se želim vrniti. Ne znam ubesediti zakaj.

Na pot sva se s sestro odpravili ob koncu avgusta 2015. »Pa začnimo per Homeri«, bi rekel naš nacionalni poet, zato bom tudi jaz začela čisto na začetku, pri načrtovanju poti. Zbiranje osnovnih informacij in rezervacija letalskih kart se je začela že pol leta prej, saj raje nisem želela uresničiti reka, da se *geografi nikoli ne izgubimo, ampak raziskujemo* :). To nikakor ni pomenilo, da potovanje ni potekalo spontano, na sami poti sva celo spremenili načrt poti, vendar sem želela videti in doživeti čim več, zato sem se priprav lotila »po geografsko«. Največ informacij pa sva vseeno pridobivali sproti – tekom potovanja: pri domačinih, v hostlih in drugih popotnikih ter na forumih, v vodniku in mobilni aplikaciji Lonely planet. Potovali sva z backpacki, od kraja do kraja sva se vozili z avtobusi, prenočili pa v hostlih.

Načrt poti po Španiji (Vir: Levart, april 2017, Google Earth, 2017).

BARCELONA – mesto v slogu pravljичno raztresenega Gaudija

V Katalonsko prestolnico sva prileteli iz Benetk. Ker sva imeli nočni let, sva prenočili kar na letališču. Nato sva se zgodaj zjutraj z avtobusom odpeljali v središče Barcelone, kjer sva imeli rezerviran hostel. Receptor naju je presenetil s presenetljivo dobro angleščino. Sicer obe govoriva tudi špansko, kar nama je tekom potovanja pogosto prišlo prav, saj bi se v nasprotnem primeru najbrž morali sporazumevati z rokami. Potem, ko sva se namestili, sva šli na plažo –

ob 9. uri zjutraj je bila še popolnoma prazna, zato sva se lahko sprostili ob nežnih sončnih žarkih prebujajočega se jutra. Idilične trenutke je prekinil »glas iz trebuha«, ki naju je opomnil, da bi bilo dobro nekaj pojesti. Ko sva se odpravili iskat prvo trgovino, pekarno ali restavracijo, sva kaj kmalu spoznali, da bo to »misija nemogoče«. Spogledali sva se in dahnila: »Ah, Španija«. Naslednje dneve sva se že prilagodili njihovem ritmu – v najboljšem primeru se trgovine odprejo po 10. uri, ob 13. uri jih že zaprejo zaradi

sieste in jih nato odprejo šele po 17. uri zvečer.

Samo o doživetjih v Barceloni bi lahko brez problema napisala nekaj strani, prav tako o vseh drugih mestih, ki sva jih obiskali, zato bom zapisala le nekaj meni najpomembnejših posebnosti in utrinkov. Barcelona je živahno pristaniško mesto s pestro kulturno-zgodovinsko tradicijo. Za začetek zanimivost, saj malo ljudi ve, da sta Barcelona in Ljubljana nastali v približno istem času; Ljubljana kot rimska *Emona* leta 15 in Barcelona kot *Barcino* leta 15 – obe pod vladavino cesarja Avgusta.

V mestu sva ostali 4 dni, kar je veliko premalo, da bi uresničili vse želje, vendar nisva na potovanje šli z namenom, da bi ves čas hiteli od znamenitosti do znamenitosti, ampak sva želeli doživeti španski način življenja – si brez slabe vesti privoščiti popoldansko siesto, ob pitju kavnice opazovati dogajanje na trgih, poklepetati z domačini in drugimi popotniki, opazovati mlade družinice, ki so imele piknik v parku, se zvečer s sostanovalci s hostla odpraviti na organiziran »pub crawl« in se v pretirani vročini osvežiti v morju (temperatura je občasno preseгла 40 °C).

V Barceloni govorijo katalonsko, kar je mešanica španščine in francoščine. Številne katalonske zastave na domovih poudarjajo močno pripadnost Kataloniji, španske zastave skoraj ni bilo opaziti. Največji arhitekturni pečat je pustil Antoni Gaudi; njegove stvaritve te ne morejo pustiti ravnodušnega. V svoja dela je mojstrsko vpeljal tradicionalno lokalno dejavnost – keramičarstvo – barviti mozaiki so njegov prepoznavni znak. Keramika je v Španiji na splošno močno zastopana, pojavlja se na napisih restavracij, trgovin, hišnih števil in na stenskih slikah stavb. Če se vrnem h Gaudiju, pred njegovo v secesijskem slogu grajeno *Sagrada Família*, ki jo gradijo že dobrih 100 let, sem kar obstala, ne toliko zaradi njene mogočnosti, ampak zaradi tisočernih preiščenih detajlov. Na prvi pogled me je spominjala na podvodno ladjo Piratov s Karibov. Poleg *Sagrade Famílie* si je vredno ogledati še Gaudijev Parc Guel, javni park *Parque de la Ciudadela*, gotsko četrto, *Plazo Español*, ujeti razgled z gradu *Montjuïc* in se »zgužvati« na aveniiji uličnih umetnikov *Las Ramblas*.

VALENCIA – mesto cvetja, znanosti in umetnosti

Valencija je tretje največje špansko mesto in stoji sredi huerte – ene najintenzivneje obdelanih površin v Evropi. Obdajajo jo obširni nasadi agrumov in povrtnin. Mesto sva raziskovali 5 dni. Zaznamuje ga vonj pomarančnih cvetov in dva nasprotujoča si arhitekturna sloga – staro mestno jedro in futuristični kompleks Santiaga Calatrave. Imeli sva veliko srečo, da naju je v okviru »free walking tura« vodil mehiški študent arhitekture, ki je odlično predstavil zgodovino mesta, zlasti z vidika umetnosti. Biti vodnik »free walking tura« je odlična priložnost za počitniško delo v Španiji in je

med tujci zelo priljubljeno, saj sva med vodniki redko kdaj naleteli na Španca. V starem mestnem jedru me je najbolj pritegnil trg Plaza de la Virgen, kjer sva preživljali večere ob poslušanju uličnih glasbenikov. Na omenjenem trgu stoji katedrala in *Basilica de la Virgen de los Desamparados*, v kateri stoji kip zaščitnice Valencije. Med praznovanjem *Las Fallas* jo romarji množično obiščejo in celotni trg obsujejo s cvetjem.

V futurističnem kompleksu se prepletata dva elementa: človeško telo in morski svet. Skozi

Planetarij v obliki očesa s premičnimi vekami v futurističnem kompleksu mesta znanosti in umetnosti (Vir: Levart, september 2015).

Calatravovo »arhitekturno igro« prepoznamo oko (planetarij), školjko (gledališče), hrbtenico (botanični vrt), kitove zobe ... Najbolj dihamajoč pa je namišljen učinek slapa, ki ga ustvari opoldanska svetloba, ki se ob prisotnosti bazena z vodo zazrcali na stekleni v obliki slapa ukrivljeni stavbi.

Zanimiva izkušnja je tudi vožnja s kolesom med pomarančevci po parku, kjer je nekoč tekla reka Turia

GRANADA – bele strehe nad katerimi se razprostira veličastna *Alhambra*

Granada je bila prvo andaluzijsko mesto, ki sva ga obiskali. Vedela sem, da kadar govorimo o tipični Španiji (flamenko, fieste, bikoborbe, bele vasice, temperamentni domačini ...), na prvem mestu pomislimo na Andaluzijo. Tako sem imela o tej pokrajini velika pričakovanja ... In prav Andaluzija mi je dala tisti nezavedni občutek sreče, ki sem ga v uvodu menjala. Presegla je moja pričakovanja.

V mestu sva ostali 3 dni, kar je bilo več kot dovolj, saj poleg *Alhambre* ni veliko posebej izstopajočih znamenitosti. Mesto je dobilo ime

(kasneje je spremenila tok). Gre za 10-kilometrski pas vrtov, športnih in otroških igrišč. Na plažo se je dobro odpraviti čim bolj zgodaj in tako ubežati množičnemu prilivu turistov. Valencijska poletna specialiteta je napol zmrznjen mandljev napitek horchata, ki ga postrežejo s sladkimi kruhki fartons. Vredno je poskusiti tudi pomarančni koktejl agua de Valencia, paello (tradicionalna je z zajcem in ne z morskimi sadeži) in chocholate con churros.

po granatnem jabolku. Obdaja ga sušna okolica; poletne temperature nekoliko blažijo bele strehe in številne fontane, ki so značilen element arabske kulture iz časa do leta 1492, ko so bili iz Granade po rekonkvisti izgnani še zadnji v Španiji živeči Arabci. V starem mestnem jedru je danes ponovno močno zastopana arabska četrt s številnimi bazarji in lokali, kjer strežejo orientalske specialitete. Na vsakih nekaj metrov ponujajo falafle in kebabe, ki so resnično odlični, nikjer še nisem jedla boljših.

Mavrska palača *Alhambra* s svojo mogočnostjo, čudovitimi vrtovi, fontanami, reliefnimi štukaturami in arabeskami zasenči vse ostale – je nekaj najlepšega, kar sem

»Enoroka« katedrala – La manquita v Malagi (Vir: Levart, september 2015).

kadarkoli videla. Ne bom je opisovala, naj fotografije govorijo same zase.

MALAGA – rojstni kraj Picassa

Po odhodu iz »razžarjeno vroče« Granade sva si zaželeli ohladiťve v morju in sva tako tri dni postali v Malagi. Drugo največje andaluzijsko mesto predstavlja tipični obmorski turistični kraj, ki je znan po sloganu: peščene plaže, sonce, fiesta in sangria. V mestnem središču izstopa mogočna katedrala »La manquita« - enoroka. Takšno ime je dobila v 18. stoletju, ko so zaradi pomanjkanja denarja zaključili njeno gradnjo,

zaradi česar niso končali drugega stolpa. V njeni neposredni bližini se nahaja Picassova rojstna hiša, nad mestom pa se razprostira mavrski grad *Alcazaba*, ki stoji na mestu nekdanje rimske trdnjave.

CÓRDOBA z *Mezquita* – materjo vseh cerkva

Córdoba leži na ostrem zavoju reke Guadalquivir. V stari judovski četrti v osrednjem delu mesta sva bivali da dneva. V tem predelu je namreč večina znamenitosti kot so vodne terase ob palači *Alcazár de los Reyes Cristianos*, stari rimski most čez reko Guadalquivir, sinagoga, »mačji tempelj« (rimski tempelj, ki

Pogled na rimski most, staro mestno jedro in razgibana, zelena obrežja reke Guadalquivir (Vir: Levart, september 2015).

so si ga prisvojile mačke) ter velika mošėja *Mezquita*.

Mezquita, ki ji upravičeno pravijo »mati vseh cerkva«, je nekakšno srce Córdobe. S svojim znamenitim stebriščem je bila prizorišče mnogih filmov. Zgradili so jo v 8. stoletju, 700 let pozneje pa so jo delno porušili in pregradili v katedralo. Znotraj obzidja jo obdaja nasad pomarančevcev z vmesnimi fontanami. Baročni oltar v njenem središču prav »bode v oči« in kot nekakšna rana te veličastne mošeje zame predstavlja arhitekturno

ponesrečen primer ek stapljanja arabsko-španske kulture.

SEVILLA – prizorišče serije *Game of Thrones* oziroma *Igre prestolov*

»Lovely city«, je Seville imenovala britanska sestanovalka v hostlu. Do sedaj še ni bilo mesta, ki bi name naredilo večji vtis. Da je kraj nekaj posebnega, se je najbrž strinjal tudi slavni pisatelj George R. R. Martin, saj so ustvarjalci po njegovih knjigah posnete televizijske serije *Game of Thrones*, za prizorišče Dornije izbrali Seville.

Plaza España je bila prizorišče snemanja enega izmed filmov Vojne zvezd ter filma Lovrenc Arabski (Vir: Levart, september 2015).

Sevilla je prestolnica Andaluzije, leži na bregovih reke Guadalquivir. Najpomembnejše znamenitosti se nahajajo v četrti *Santa Cruz*, kjer izstopajo: *Real Alcázar* – čudovita mavrska palača, ki je danes poletna rezidenca španske kraljeve družine; katedrala z zvonikom *La Giralda* – stoji na temeljih nekdanje mošeje, v njej je grob Krištofa Kolumba; s fontanami in redkimi drevesnimi vrstami prepreden park Marie Luise, nahaja se na obrobju *Plaze España* – polkrožni trg okoli velikega umetnega jezera po katerem v beneškem slogu vozijo čolni. V neposredni bližini je ob reki Guadalquivir četrt *El Arenal*, v

kateri se nahaja Zlati stolp in arena za bikoborbe. Posebna značilnost Seville so že omenjene v stene stavb vgrajene keramične napisne in reklamne plošče, imenovane *azulejos*. Obrt so v Španijo prinesli Mavri, ki so na zidovih palač ustvarjali čudovite mozaike.

Za konec

Potovanje sva zaključili z letom iz Seville v Bologno, kjer sva se morali hitro aklimatizirati na naše ostrejšo zgodnjejesenske temperature. Dobro, da sva v nahrbtnikih imeli večje zaloge oblačil, saj sva v Malagi po naključju naleteli na

Primark – dekleta bodo vedela o čem govorim :).

Španskega ležernega načina življenja se ni bilo težko navaditi, težje se ga je bilo odvaditi ...

V Španiji enostavo moraš poskusiti: valencijsko *paello*, *agua de Valencia* (koktejl iz svežega pomarančnega soka), krompirjevo tortiljo, *tapase*, pršut (*jamon*) v pšenični tortilji, pikantne klobasice *chorizos*, granadski kebab, *horchato* s sladkimi kruhki *fartons*, čokololiki pa obvezno *chocholate con churros*.

Malta: več kot le kulisa filmske industrije

Nuša Flisar

Geografija in medkulturna germanistika (3. letnik)

nusa.flisar@student.um.si

Malta s svojim pestrim zgodovinskim ozadjem in naravnimi lepotami ne očara samo avanturistov temveč vsakega, ki se odloči podati na raziskovanje njenih skritih lepot. Kljub majhni površini, na kateri se razteza država, zasledimo vplive različnih kultur, ki so se med seboj skozi stoletja prepletale in dopolnjevale. Malta ni le otok, kjer je bilo posnetih veliko filmov in televizijskih serij, temveč država, ki bi jo lahko poimenovali tudi majhen biser sredi Sredozemskega morja. Kljub izgubi Azurnega okna ima veliko drugih naravnih čudes, ki jih je potrebno odkriti in doživeti tako, da se prepustimo malteškemu načinu življenja.

Tako sem se tudi sama konec februarja 2017 s prijateljicama prepustila malteškemu načinu življenju in si napolnila »baterije« za nov študijski semester. Potovalne poti v naprej nismo natančno načrtovale, saj sem sama že bila na Malti in sem nekatere predele, ki so vredni ogleda, že poznala. Poleg lastnega

raziskovanja otoka smo se orientirale predvsem po napotkih drugih turistov, ki so stanovali v našem hostlu, in po napotkih domačinov.

Sliema

Po pristanku letala smo se napotile proti Sliemi, ki ob Sv. Julijanu velja za drugi največji turistični kraj v državi. V mestu smo si rezervirale hostel, ki nam je skozi celotno potovanje služil kot izhodiščna točka. Po nastanitvi v hostlu smo se v popoldanskih urah napotile na raziskovanje samega mesta, ki je zaznamovano predvsem s hoteli, bari, restavracijami in klubi. Na tem delu otoka ne zasledimo peščenih plaž, temveč le kamnite plaže, ki so precej majhne in turistično manj privlačne.

Modra jama

Nasledje jutro smo se z javnim avtobusom odpeljale do mesta Żurrieq, od koder smo se peš odpravile proti Modri jami. Pot fizično ni bila naporna, razkrila pa nam je svežino pomladanske

narave na južni strani otoka. Ko smo se vedno bolj približevale razgledni ploščadi, smo spoznale, od kod je dobila Modra jama svoje ime. Morje je na tem predelu skorajda nadzemeljsko modro, zaradi česar dobiš občutek, kot da sama modrina migeta pod vodno gladino. Mit pravi, da bi naj na tem delu otoka živele morske deklice, zaradi česar naj bi voda dobila takšno barvo (Gallagher, 2012: 43).

Svetišči Ħaġar Qim in Mnajdra

Od Modre jame smo se nato peš odpravile proti svetiščema Ħaġar Qim in Mnajdra, ki sta bili zgrajeni v ggantijskem in tarxienskem obdobju (3600–3200 oz. 3150–

2500 pr. n. št.) in predstavljata dve izmed prvih svetišč na območju evropske civilizacije. Svetišči sta zgrajeni iz apnenca in se nahajata na pečini, ki velja za najbolj neokrnjeno območje na otoku. Za ogled je potrebno plačati vstopnino, v katero je všteti tudi vstop v muzej, kjer si je možno ogledati najdene predmete iz teh zgodovinskih obdobj. Najlepši najdeni predmet je vsekakor »Malteška Venera« oz. boginja plodnosti. Svetišče Mnajdra imenujejo tudi »kamniti koledar«, saj sončna svetloba, ki vpada v svetišče, spreminja svojo lego glede na položaj zemlje v sončni orbiti (Gallagher, 2012: 14-15).

Modra jama z razgledne ploščadi (Vir: Tjukajev, februar 2017).

Mdina

Pot nas je v poznih popoldanskih urah vodila naprej v nekdanjo prestolnico Malte – Mdino, ki se nahaja na planoti v osrednjem delu otoka. Ulice mesta so prepojene z bogato zgodovino, obzidje pa daje Mdini poseben veličasten videz. Zgodovina govori, da se je čas v mestu po prihodu malteških vitezov po letu 1530 ustavil, saj naj bi ti s prihodom in naselitvijo na otok mesto in prebivalce odrezali od središča dogajanja (Gallagher, 2012: 84-85). Tudi same smo tukaj začutile povsem drugačno vzdušje, saj je mesto v primerjavi z drugimi malteškimi mesti mirno in v njem ne zasledimo hitrega načina življenja. Mesto je definitivno vredno obiska, saj poleg sprostitvene moči, ki jo ima, ponuja možnosti občudovanja lepote arabske arhitekture.

Dwejra, Gozo

Tretji dan smo se s trajektom odpravile na otok Gozo, kjer smo si sprva ogledale narodni park Dwejra, ki predstavlja zahodno obalo samega otoka. Za Dwejro so značilni vetrovni rti, čudovite kamnite tvorbe in divje pečine.

Tukaj je v času našega obiska še stalo znamenito Azurno okno, ki pa se je kasneje v nevihtni noči 8. marca 2017 sesulo v morje. Kljub izgubi te čudovite naravne tvorbe, si je v narodnem parku vredno ogledati Modro luknjo in Gobjo skalo, ki se nahajata nedaleč od nekdanje lokacije Azurnega okna. Po ogledu znamenitosti smo se odpravile vzdolž klifov, kjer smo opazovale prelep panoramski razgled, ki se nam je odprl pred očmi. S sprehodom stran od najbolj obiskanih točk smo za kratek čas ubežale turističnemu vrvežu, ki se mu Azurno okno ne izogne niti februarja (Gallagher, 2012: 26).

Zaliv Ramla, Gozo

Po ogledu narodnega parka Dwejra smo se opravile proti zalivu Ramla, kjer se, kot pravi turistični vodnik, nahaja najlepša in edina prava peščena plaža na otoku Gozo. Zaliv je obdan z zaobljenimi griči s terasami, kjer je možno opaziti vilo, ki so jo Rimljani na tem kraju postavili pred skoraj 2000 leti, in kalipsino jamo. Jama je dobila ime po nimfi Kalipso, ki je v Homerjevem epu zapeljevala Odiseja. Na magičnost kraja se ni potrebno sklicevati na epe, saj že

sama barva peska in kristalno morje povesta vse. Ker se tudi same nismo morale upreti magiji, samo si drznile zaplavati v tem kristalnem, a precej mrzlem morju (Gallagher, 2012: 100).

Za otok Gozo je značilen Gbejniet. To je sir, narejen iz ovčjega oz. kozjega mleka, ki ga lahko zasledimo v dveh različicah. Prva različica je mehka in kremna, druga pa nekoliko trša in pikantna, saj je posuta s črnim poprom. Sir ima prav poseben okus in zagotovo ne bo zadovoljil vsakršnih brbončic. Osebnostno mi pikantna različica ni bila posebej všeč, medtem ko mi je bila mehka in kremna različica, ki sem jo poskusila na malteški pici, zelo okusna (Gallagher, 2012: 54).

Valletta

Četrty dan smo se podale na raziskovanje glavnega mesta Malte – Vallette. Mesto objema ozek rt, ki je na obeh straneh obdan s pristaniščema. Samo mesto je precej veličastno, saj ga obdajata veliko obzidje in razne trdnjave. Znotraj obzidja potekajo renesančne ulice, od katerih je najpomembnejša in najširša Republiška cesta, po kateri smo se sprehodile tudi same. Na Republiški cesti vse do Nacionalnega vojnega muzeja smo opazovale stolnico sv. Janeza, palačo velikega mojstra, Caso Rocca Piccola in mnogo drugih znamenitosti. Od Nacionalnega vojaškega muzeja smo pot

Ribiška vasica Marsaxlokk (Vir: Tjukajev, februar 2017).

nadaljevale po vzhodni strani obzidja vse do zgornjih vrtov Barrakka, kjer smo uživale v razgledu na пристanišče in se prepustile toku turistov skozi čarobno posejane vrtove (Gallagher, 2012: 60).

Marsaxlokk

Po ogledu glavnega mesta nas je pot vodila nekoliko južneje v majhno ribiško vasico Marsaxlokk, ki je med turisti zelo priljubljena. V njenem pristanišču se pozibavajo tradicionalne pisane ribiške barke, ki popestrijo vsako še tako turobno vreme. Vasica je znana predvsem po ribiški tržnici, ki se odvija vsako

nedeljo in privablja tako domačine kot tudi številne turiste. Poleg rib na tržnici najdemo tudi številne malteške dobrote, sadje in zelenjavo, igrače in še marsikaj drugega. Same smo si v vasici privoščile tudi pozno kosilo, ki je bilo sestavljeno iz predjedi (malteški kruh in maslo) in glavne jedi, katere glavna sestavina so bile ribe. Kosilo je bilo cenovno ugodno, zato je obisk te majhne ribiške vasiče nujen za ljubitelje morske hrane (Gallagher, 2012: 20).

Popeye Village (Vir: Flisar, februar 2017).

Popeye Village

Zadnji dan našega potovanja smo si ogledale Popajevo vas, ki se nahaja na severu otoka, natančneje v zalivu Anchor. Vas je namenjena predvsem turistom, saj predstavlja ostanek kulise iz hollywoodskega filma Popaj iz leta 1980. Zaliv obdaja morje nebeško modre barve, zaradi česar ne preseneča dejstvo, da je ta majhna vasica v poletnih mesecih nakopičena z domačimi in tujimi obiskovalci. Prečudovita modrina, ki je sevala iz morja, tudi nas ni pustila ravnodušnih, zato smo si vse skupaj privoščile skok v hladno a kristalno čisto morje (Gallagher, 2012: 80).

Ta' Qali

Ta' Qali je obrtniška vas, ki je nastala v bunkerjih nekdanjega letališča. Vas je znana po številnih trgovinah z nakitom, zato predstavlja pravi mali raj za ženske. Nakit je narejen predvsem iz zlatih in srebrnih nitk, najbolj prodajan produkt pa je srebrn malteški križ. Tudi sama se nisem mogla upreti ugodnim zlato-srebrnim uhanom. Poleg izdelave nakita si v tej vasici lahko ogledate tudi izdelovanje

malteškega stekla, ki velja za izredno cenjeno. Steklene izdelke zaznamujejo predvsem pisane barve in nenavadne oblike (Gallagher, 2012: 88).

Mosta

Naša zadnja postojanka na petdnevnem oddihu na Malti je bilo mesto Mosta. V mestu se nahaja najslavnejša zgradba Rotunda, katere orjaško kupolo lahko vidimo iz skoraj vseh delov otoka. Uradno je Rotunda poimenovana po Devici Mariji, zgrajena pa je bila med leti 1833 in 1871. Njeno notranjost označuje izredno bogata zgodovina, pri čemer ne moremo mimo brez omembe čudeža, ki se je zgodil 9. aprila 1942. Sredi maše, ki se je je udeležilo 300 vernikov, je skozi cerkveno streho padla nemška bomba. Ta po naključju ni eksplodirala, kar so si ljudje razlagali kot čudež, pred katerim jih je obvaroval sam Bog. Repliko bombe lahko še danes najdete v sami cerkvi, katere del je bil spremenjen v manjši muzej (Gallagher, 2012: 85-86).

Ekološko kmetijstvo

Anja Barber

Geografija in sociologija (3. letnik)

barber.anja14@gmail.com

Korak v lepšo, boljše in varnejšo prihodnost

Povpraševanje po ekološko pridelani hrani v zadnjih letih naglo raste po vsem svetu. Posledično se iz leta v leto povečuje tudi število ekoloških kmetovalcev. Za ekološko kmetijstvo uporabljamo tudi izraze biološko, trajnostno, sonaravno ali uravnoteženo kmetijstvo (vendar omenjeni pojmi niso sopomenke). Rezultat takega načina pridelave hrane so izdelki najvišje kakovosti z veliko zdravju koristnimi snovmi in popolno odsotnostjo kemičnih sredstev – dovoljena je zgolj uporaba naravnih sredstev (Ečimovič, 1995).

Sodobni svet se sooča z različnimi ekološkimi problemi, ki so posledica sodobnega intenzivnega kmetovanja. Zaradi prekomerne uporabe mineralnih gnojil in drugih agrokemičnih sredstev je prišlo do obširnega onesnaženja prsti, zraka

in vodovja. V živih bitjih je vedno več pesticidov, uporaba slednjih se vztrajno povečuje, česar posledica je porušeno naravno ravnovesje, zaradi tega pa je tudi škodljivcev vedno več. Na ta način pridelana hrana je manj kakovostna, saj je v njej manj za človeka pomembnih vitaminov in mineralov. V intenzivni živinoreji so zaradi želje po čimprejšnjem prirastu mesa v uporabi tudi različni hormonski in kemični dodatki, ki z mesno in mlečno prehrano pridejo v človeško telo. Ob tem se je v ljudeh prebudila želja po zdravi in varni hrani, skrbi za dobro počutje živali in biotsko raznovrstnost ter varstvu okolja. Kot odgovor na okoljske probleme in želje ljudi se je razvilo ekološko kmetijstvo, ki poudarja gospodarjenje v sožitju z naravno. Gre za trajnostni način kmetovanja, ki kmetijo obravnava kot celostni sistem, kar pomeni, da morajo biti osnovni elementi – tla, rastline, živali, človek – nenehno v ravnovesju (ekološko kmetijstvo je

v nasprotju s trajnostnim kmetijstvom utemeljeno na podlagi evropskih oziroma državnih predpisov, v ekološkem kmetijstvu je poudarek na rastlinah in živalih, ne pa na človeku) (Ečimovič, 1995) .

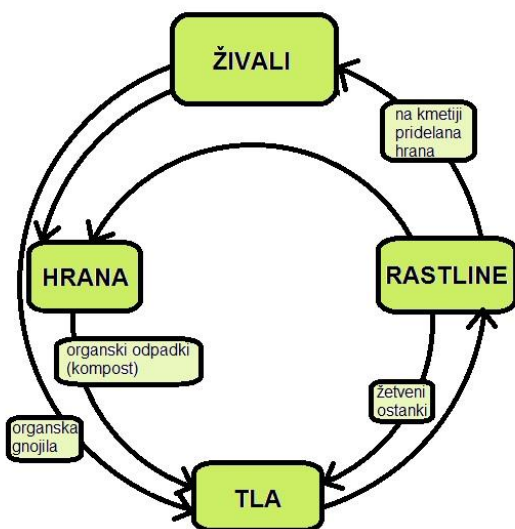
Pri ekološkem kmetovanju je pomembno, da se rodovitnost tal ohranja z uporabo organskih gnojil (npr. komposta ali hlevskega gnoja), naravnih rudninskih gnojil (kamena moka) in humusa. Pri

poljedelstvu ne smemo pozabiti na kolobarjenje. Na dobro pripravljenih tleh se razvijejo močne rastline, ki se s pomočjo koristnih živali upirajo škodljivcem in boleznim. Ekološki kmetje pridelajo tudi kakovostno krmo, ki je hrana živalim, posledično pa dobimo zdravo in kakovostno meso, mleko in jajca. Krmljenje živali s krvno ali kostno moko ter z vsemi krmami živalskega izvora je prepovedano. Prav tako je prepovedana uporaba hormonov,

	EKOLOŠKO KMETIJSTVO	KONVENCIONALNO KMETIJSTVO
Izboljšanje rodovitnosti tal	s pravilnimi postopki obdelave, organskim gnojenjem, kolobarjenje	z uporabo mineralnih gnojil
Prehrana rastlin	posredna (sproščanje hranil iz tal)	direktna (z uporabo lahko topnih mineralnih gnojil)
Varstvo rastlin	odprava vzrokov, preprečevanje nastanka bolezni in škodljivcev, rasti plevelov	odprava znamenj z uporabo fitofarmacevtskih sredstev
Živinoreja	živalim primerna reja (izpusti, prostor, svetloba)	baterijska reja perutnine, privezana reja brez izpustov...
Prehrana živali	optimalna kakovost doma pridelane hrane	optimalno dopolnilno krmljenje (beljakovinski in drugi dokupljeni dodatki)
Zdravljenje živali	povečanje odpornosti	zdravljenje bolezenskih znamenj

antibiotikov ter zdravil proti stresu pred zakolom. Število živali na površini zemljišča ne sme presegati dovoljene meje (največ 2 glavi živine na hektar), živalim pa mora biti omogočeno gibanje na pašnikih vsaj 180 dni na leto. V celotnem sistemu trajnostne kmetije je

prepovedana tudi uporaba gensko spremenjenih organizmov. Pri ekološkem kmetovanju je zelo pomembno tudi to, da se kmetje ob delu učijo, vendar ohranjajo tudi stara znanja in tradicijo (tradicija ni nujno del ekološkega kmetijstva) (Slabe, 1996).

Kroženje v ekološkem kmetijstvu (Vir: Ečimovič, 1995).

Znak EU ekološki (VIR: europa.eu)

Pridelavo ekološke hrane redno spremljajo nadzorne organizacije, za prodajo ekološko pridelanih živil pa je potrebno pridobiti certifikat. Certifikat mora biti vedno na voljo za vpogled pri prodajalcu, izdelki morajo biti ustrezno označeni in šifrirani z oznako organizacije za kontrolo, ki je certifikat izdala (SI-____-EKO). Vsi pogoji in pravila o pridobitvi in uporabi certifikata so zapisani v Pravilniku o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oz. živil. Po letu 2000 se v Evropski Uniji pri prodaji ekološko pridelanih izdelkov uporablja tudi znak EU ekološki, ki je trgovanje poenostavil in povečal verodostojnost (Wikipedia, b. l.).

Slovenija večino ekoloških pridelkov uvozi. Zaradi vedno večjega povpraševanja bo potrebno slovenske kmetovalce spodbuditi k trajnejšemu, ekološkemu kmetovanju. V Sloveniji je velik poudarek na promoviranju, povezovanju pridelovalcev in predelovalcev ter učinkovitemu svetovanju. Glede na trenutno učinkovitost ekološkega kmetovanja, povpraševanje po izdelkih in ugodno slovensko lego, menim, da ima ekološko kmetijstvo v Sloveniji velik potencial, ki ga bomo morali znati v prihodnjih letih dobro izkoristiti.

Naredi sam: Zeliščna spiralna greda

Mojca Rajh

Geografija in izobraževalna biologija (3.letnik)

mojca.rajh2@gmail.com

V članku je predstavljen projekt, izdelan lansko leto pri izbirnem predmetu Varovanje prsti. Zgrajena je bila spiralno gredo, na kateri je bilo zasajenih dvanajst rastlinskih zeliščnih vrst.

Glavni namen spiralnih gredic je ustvarjanje različnih mikroklimatskih razmer na manjši površini. Na južni strani grede lahko tako ustvarimo izrazito toplo klimo. Z lego v *sončni pasti*, ob kamniti/opečnati strukturi spiralne gredice ustvarimo primerne pogoje tudi za vzgojo mediteranskih rastlin. Sončna past je območje gredice, odprto na južno stran, z ostalih treh strani pa je zaščiteno pred vetrom. Sam učinek sončne pasti večajo kamniti ali vodni zbiralniki toplote (Vovk Korže, 2014.)

Spiralno gredo lahko gradimo s kamenjem ali z opeko. Jaz sem izbrala slednjo, saj se v naši bližini podira stara hiša, in je bilo na voljo veliko opečnatih zidakov, prav tako pa mi je videz stare opeke všeč. Višina spiralne grede znaša 100 cm, njen premer pa 120 cm. Sam postopek izdelave sem razdelila na štiri faze, katere bom v nadaljevanju tudi predstavila. Še pred tem pa je bilo potrebno izbrati sončen prostor, kamor bomo umestili spiralno gredo, si priskrbeti dovolj kamenja/opeke in primerno zemljo ter razmisliti katere rastline želimo gojiti. Seveda moramo premisliti tudi, kam jih bomo uvrstili glede na njihovo potrebo po soncu in vlagi.

1. Faza (Vir: Rajh, junij)

Prva faza: Na izmerjen in označen krog si postavimo prvi sloj opeke. Polagamo jo v obliki spirale, kot je razvidno tudi s slike.

Druga faza: Nadaljujemo s polaganjem opeke na prvotni sloj. Pri tem moramo upoštevati, da mora biti notranji del spirale pri tem najvišji (1 m), višina pa proti zadnjemu, spodnjemu koncu spirale pada.

2. faza (Vir: Rajh, junij 2016).

Tretja faza: Prišli smo do faze, ko moramo rastlinam zagotoviti primerno prst. Sama sem zmešala prst s krtovin, gozdno prst z listjem, in pa kompost, ki se je že spremenil v temno, rodovitno prst. Tudi ta je bil del podirajoče se hiše. Dodala sem tudi malo peščene prsti. Ko sem vso prst dobro premešala, sem z njo napolnila spiralo. Lahko pa prst v osrednjem delu že med gradnjo sproti polnimo s prstjo, saj tako utrdimo opečnato skulpturo. Prst polnimo od notranjega konca spirale proti zunanjemu in jo lepo razporedimo.

3. faza (Vir: Rajh, junij 2016).

Četrta faza: Pri tej fazi sledi zasaditev spiralne grede. Sama sem poiskala zelišča, ki jih imamo doma in pri babici, tako da nisem zapravila denarja za nakup rastlin. Moj izbor šteje dvanajest rastlin, ki jih bom v nadaljevanju tudi naštel.

Preden sem rastline posadila, sem jih okvirno postavila na spiralo, da sem jih lahko primerno razporedila po celotni dolžini spirale. Ko sem rastline posadila, sem vsem dopisala imena na majhne, pisane tablice. Le-te pa so edina stvar, ki sem jih pri svojem projektu kupila. Kupimo jih lahko v vsaki trgovini, ki je založena z vrtnim materialom ali v kmetijski zadrugi. Lahko pa smo tudi izvirni in si jih naredimo doma, so pa kupljene vsekakor bolj obstojne.

Rastline sem od zgoraj navzdol zasadila v naslednjem zaporedju: rožmarin, sivka, origano, timijan, majaron, črna kumina, kamilica, limonina melisa, jagodna melisa, drobnjak, čokoladna meta in ingverjeva meta. Naštete rastline lahko uporabimo sveže ali posušene kot začimbe, čaj, sivka lahko krasi naše dnevne prostore, ali pa jo uporabimo v omari kot zaščito pred molji. V topli polovici leta si lahko z meliso in meto pripravimo odlične ledene čaje in osvežilne napitke.

4. faza (Vir: Rajh, junij 2016)

Pomen prometne dostopnosti za razvoj podjetništva v občini

Podlehnik

Petra Grabrovec

Geografija in zgodovina (2. letnik magisterija)

grabrovec93@gmail.com

Izveček

Dandanes je za razvoj podjetništva in s tem tudi gospodarstva zelo pomembna dobra prometna dostopnost. Podjetja imajo težnje, da ležijo čim bližje prometni povezavi, saj jim le-to omogoča lažje poslovanje. Skozi območje občine Podlehnik je že v zgodovini potekala pomembna prometna pot, ki je povezovala hrvaške pokrajine z deželo Štajersko. Gospodarstvo na območju občine Podlehnik je najprej temeljilo na kmetijstvu. Podjetništvo, kot ga poznamo danes se je pričelo razvijati šele v obdobju po letu 1945. Danes podjetja v občini Podlehnik težijo k temu, da bi se čim bolj razvijala in postala uspešna, ne glede na to, da se nahajajo na podeželju. K temu bo pripomogla tudi avtocestna povezava, ki bo potekala skozi občino Podlehnik in upajo, da bo imela na podjetništvo v občini pozitiven učinek.

Ključne besede: prometna dostopnost, občina Podlehnik, podjetništvo, avtocestna povezava, Petrol Motel Podlehnik.

Podlehnik je mlada občina, ki leži na območju Haloz. Danes je najbolj poznana po izgradnji preostanka Podravske avtoceste, odseka Draženci – mednarodni mejni prehod Gruškovje in vsakoletne gneče na cesti, ki nastane v poletnem času. Glede na preteklo stanje prometne dostopnosti in stanje, ki bo v prihodnosti, je zanimiva raziskava vplivanja na

razvoj podjetništva v občini. Pomembna je razlaga tega, kaj je prometna dostopnost in na to vprašanje je najbolj natančno odgovoril *Geografski terminološki slovar*. Razlaga pravi: »*Prometna dostopnost je časovna ali dejanska oddaljenost določenega naselja od najbližje prometne povezave, prometnega sredstva, zaposlitvenega središča, večjega*

mesta, izražena v minutah ali kilometrih» (Kozina, 2010).

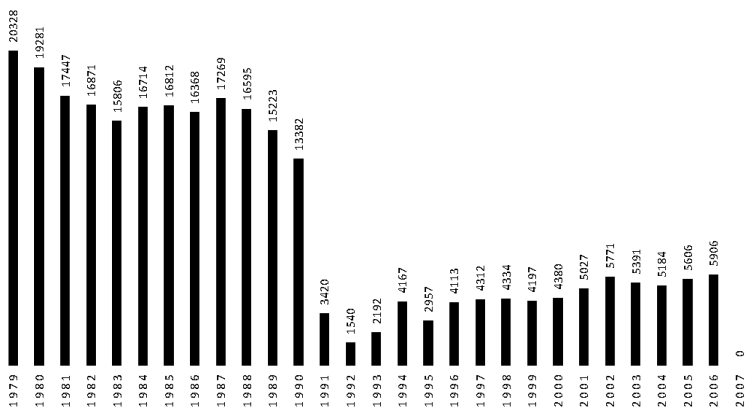
Gospodarstvo območja občine Podlehnik skozi čas

Že skozi zgodovino je bilo na območju današnje občine Podlehnik najbolj razvito vinogradništvo. Zmeraj je bilo z vinogradi najbolj zasajeno območje na vzhodni strani doline potoka Rogatnice, na Gorci in na zahodu Dežnega (op. Gorca in Dežno sta danes naselji v občini Podlehnik). Do leta 1945 so bili večinski lastniki vinogradov graška Sparkasse, minoritski samostan in meščani s Ptuja (velika območja vinogradov je imel tudi najpomembnejši ptujski župan na začetku 20. stoletja Josef Ornig). V 19. stoletju je *Štajerska kmetijska družba* pričela z obnovo vinogradov.

Najlažje so obnovo dosegli bogati tujci in meščani, ki so v svoje vinograde nasadili uvoženo vinsko trto iz Francije in Porenja. V tem obdobju se je po Halozah pričel širiti rizling, traminec, silvanec in podobni, ki so še danes značilne vinske vrste Haloz. Kmetje so se morali zaradi plačevanja dajatev zadolžiti. Zraven slabih letin in zadolžitev je bilo veliko število kmetov prisiljenih svoje vinograde prodati tujcem. Tako so kmetje na območju Podlehnik in tudi preostalega dela Haloz postali viničarji (Bračič, 1967).

Po drugi svetovni vojni je politika narekovala gospodarski razvoj, ki se je kazal tudi v Podlehniku. Vinogradi, ki so bili prej v tuji lasti, so postali državna lastnina. Ustanavljale so se kmetijske

Število prihodov turistov v naselje Podlehnik v obdobju 1979-2007 (Vir: Geografski obzornik, 2012, str. 29).

zadruge, ki so upravljale z vinogradi in vinom. Zraven vinogradništva sta se na območju današnje občine Podlehnik pričela razvijati tudi gostinstvo in turistična ponudba. Znan turistični objekt, ki še danes predstavlja veduto občine Podlehnik, je Ornikova vila oziroma kasneje Gostišče na Gorci. Zagotovo najpomembnejši objekt je bil Petrol gostinstvo Motel Podlehnik, ki so ga zgradili po izgradnji magistralne ceste Ptuj – Macelj – Zagreb leta 1973 (pred tem je cestna povezava med Ptujem in Zagrebom potekala preko Varaždina). Motel Podlehnik so pričeli graditi leta 1976, otvoritev objekta pa je bila leto dni kasneje. V svojih najboljših letih obratovanj je bil motel poznan po kremnih rezinah in lokalnih jedeh. Za ptujsko območje je bil motel najsodobnejši gostinski objekt tistega časa, prav tako pa je pripomogel k razvoju turistične ponudbe v Halozah, ki do tedaj še niso imele takšnega sodobnega in velikega gostinskega objekta. Zraven razvoja gostinstva so bili turistični načrti obetavni. Na območju ribnika v Podlehniku so želeli narediti še en ribnik s površino 10 ha, ki bi bil namenjen turističnemu ribolovu. Prav tako so želeli ob Motelu Podlehnik zgraditi večji avto kamp in vinske hišice, ki

bi privabljal turiste na daljši postanek v Podlehniku. Nobeden od teh načrtov kasneje ni bil izveden (Bračič, 1967; Golub, 2010; Tetičkovič, 1992; Bračič, 1999; Fideršek, 1975).

Razpad Jugoslavije in osamosvojitve Slovenije je vsekakor pustilo posledice na gospodarstvu. Mnogo podjetij, ki so delovala v času skupne države, je delovalo tudi po osamosvojitvi. Posledice vojn na Balkanu v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so se najbolj čutile v Motelu Podlehnik, kjer so zabeležili velik upad turistov. Postopoma si je opomogel po letu 1996, kar lahko povezujemo s koncem agresije na Balkanu (1995 – Daytonski sporazum s katerim se je končala vojna na Hrvaškem in BiH). Petrol Motel Podlehnik ni nikoli več dosegel takšnega uspeha, kot ga je imel v času Jugoslavije. Leta 2006 je motel zaprl svoja vrata, skupaj z njim pa v občini Podlehnik ni več nastanitvenih kapacitet.

O gostišču na Gorci je na voljo zelo malo podatkov. Po pripovedih občanov občine Podlehnik je gostišče zaprlo svoja vrata leta 1994. Po osamosvojitvi je objekt menjal več lastnikov. V interesu občine je bilo, da objekt ostane v

lasti domačega podjetnika, ki bi poskrbel za odprtje in razvoj tega potencialnega turističnega objekta. Leta 1999 je postal nov lastnik objekta bivši direktor podjetja Meso izdelki Žerak iz Podlehnik, Anton Žerak. Objekt še je zmeraj v lasti družine Žerak. Leta 2015 so potekala obnovitvena dela na objektu in se je pripravljala otvoritev. Do danes se ni na gostišču nič spremenilo, še zmeraj sameva in propada. So pa v občini še zmeraj uspešna in razvijajoča se podjetja. Najvidnejši in najuspešnejši podjetniki v občini Podlehnik so SPC Toplak, d.o.o. (pooblaščen prodajalec in serviser vozil Peugeot), Meso izdelki Žerak, s.p. in KMG Podlehnik, d.o.o. (proizvodnja kmetijske mehanizacije). (Bračič, 1999), ki se jih bo izgradnja avtocestne povezave in njeni vplivi v prihodnje dotaknili.

Vrste prometa pomembne za razvoj podjetništva v občini Podlehnik

Skozi zgodovino se je potrdilo, da je za razvoj gospodarstva na določenem območju pomembna dobra prometna povezanost. Nove prometne poti se običajno naslanjajo na že obstoječe poti. Zaradi dobre prometne povezanosti se lahko gospodarstvo

nekega območja naslanja tudi na tuja tržišča. Območje Haloz se je največkrat naslanjalo na avstrijski in nemški kupni trg. V Podlehnik je prinesla razvoj podjetništva izgradnja magistralne ceste Maribor-Zagreb leta 1973, ko je bil ves tovorni in potniški promet, namenjen na Hrvaško, preusmerjen na to cesto. To je pripomoglo k razvoju turizma in gospodarstva na območju današnje občine (Holz, 1995; Tetičkovič, 1992).

Pričakujemo lahko, da se bodo z izgradnjo preostanka avtocestne povezave Slivnica – MMP Gruškovje razmere za razvoj podjetništva v občini bistveno izboljšale. Vendar le ob interesu in delovanju podjetij. Težavo podjetništvu predstavlja dotrajana magistralna cesta, prometni zastoji v poletni sezoni in zavlačevanje izgradnje avtoceste. Sedaj največjo težavo predstavlja gradnja avtoceste, saj se je območje nekdanje magistralne ceste spremenilo v gradbišče. Zaradi prometnih zastojev, ki so najbolj intenzivni v poletni sezoni, in sedaj ko potekajo razna dela na cesti in je cestišče popolnoma zaprto, je moteno poslovanje nekaterih podjetij v občini, ki so neposredno povezani s prometom (dostave,

izdobave, prihod kupcev). Čeprav vodi čez občino Podlehnik tudi regionalna cesta Ptuj-Rogatec, je tudi na tej cesti v primeru zastojev in gneče na magistralni cesti povečana gostota prometa. Predvidevamo lahko, da bo avtocestna povezava razbremenila regionalno cesto in povečala pretočnost prometa skozi dolino potoka Rogatnice. Menimo pa, da se kmetijstvo na ravninskem delu, kjer bo tekla avtocesta ne bo razvijalo, ampak bo propadlo. Ta območja bodo postala degradirana kmetijska območja v obsegu 100 m na vsaki strani avtoceste in bodo v prihodnosti primerna samo za zazidavo. Podobno, kot lahko zasledimo v Evropi ob pomembnih koridorjih, bodo tudi tukaj lahko gradili domači in tuji vlagatelji poslovne obrate in skladišča.

Prometna dostopnost občine Podlehnik

Skozi občino Podlehnik sta speljani dve cestni povezavi, magistralna cesta Maribor – Zagreb in regionalna cesta Ptuj – Rogatec, kar pomeni, da prometna dostopnost do občine ni slaba. Vendar je pri tem potrebno poudariti, da je problem občine v kakovosti nekaterih cestišč. Podlehnik se nahaja na pomembni tranzitni poti. Od Ptuja, ki mu je

najbližje, je oddaljen 13 km. Prav tako sta mu razmeroma blizu Maribor, ki je oddaljen 36 km, in Zagreb, ki je oddaljen 84 km. Dobro prometno povezanost občine Podlehnik s Ptujem je omogočila tudi izgradnja južne ptujske obvoznice in Puhovega mostu (2009). Magistralna cesta, ki so jo leta 1973 izgradili čez Podlehnik, je bila za potrebe tedanjega prometa najboljša prometna povezava med Mariborom in Zagrebom. Ob primernem in rednem vzdrževanju ceste bi to tudi ostala. Ker pa so vzdrževanje ceste zanemarili, kljub temu da jo je vsako leto uporabljala velika količina potniškega in tovornega prometa, je bila magistralna cesta v zadnjem obdobju zelo slaba. Cesta ni nudila udobja vožnje, prav tako uničeno cestišče ni več omogočalo vožnje po predpisani hitrosti. Na tej cesti sta bili že v Jugoslaviji označeni črni točki oziroma zavedena dva nevarna odseka med leti 1976 in 1978. Ti odseki so bili nevarni predvsem v času poletne sezone, ko je bilo magistralni cesti povečano število voznikov, ki ceste niso poznali dobro in so marsikdaj s svojo neprimerno vožnjo tvegali prometno nesrečo. Zraven magistralne ceste še skozi občino Podlehnik poteka regionalna cesta, ki povezuje Ptuj in Rogatec. Cesta,

ki poteka znotraj občine Podlehnik je ustrezno vzdrževana. Na nekaterih predelih pa je tudi to cesto načel zob časa. Cesto večinoma uporabljajo občani občine Podlehnik in občani občine Žetale, saj je to pot, ki povezuje naselja znotraj občine Podlehnik in občino Žetale s Ptujem (Ajlec, 2014).

Izgradnja avtocestne povezave odcep Draženci – mednarodni mejni prehod Gruškovje

Avtocesta je prostor, ki omogoča pretok veliki množici ljudi. Ocenjeno je, da so po izgradnji avtoceste doživljali največjo rast tisti kraji ob avtocesti, ki so od nje oddaljeni največ 5 km. Pri tem je potrebno dodati, da se vsi kraji ob avtocesti ne razvijajo, nekateri med njimi tudi nazadujejo. Avtocestne povezave v Sloveniji zavzemajo 60 % vseh cestnih povezav. Po njih vozi največ v Sloveniji registriranih vozil (Prelovšek, 2007).

Odcep Draženci – MMP Gruškovje je nadaljevanje podravske avtoceste Slivnica – MMP Gruškovje. Majhen del izgradnje avtoceste bo potekal po Dravskem polju, ki je predvsem ravninskega značaja. Po prečkanju reke Dravinje pa bo avtocesta potekala

po dolini potoka Rogatnica v Halozah. Dolžina avtocestnega odseka bo merila 13,03 km in bo zgrajena na trasi sedanje magistralne ceste, ki bo po dokončanju avtoceste v celoti obnovljena in v velikem delu prestavljena na cesto Ptuj-Rogatec. Zraven avtoceste bo istočasno zgrajena regionalna cesta v dolžini 13,9 km, ki bo nadomestila dosedanje magistralno cesto in bo povezovala naselja ob avtocesti. Zgrajeni bodo trije novi priključki na avtocesto, na območju Lancove vasi, Podlehnik in Kozminci. V sklopu avtoceste bo izgrajenih: 7 nadvoзов, 3 podvozi, 2 podhoda, 24 mostov, 31 opornih in podpornih zidov in dvocevni tunel z dolžino 150 m. Začetek gradnje odseka se je začel jeseni 2015. Podpis pogodbe za drugo fazo izgradnje avtocestnega odseka je bil aprila 2016. Dela na avtocestnem odseku naj bi se končala pred turistično sezono 2018 (DARS, 2014).

Izgradnja avtocestnega odseka se je zamaknila že v začetku. Predviden začetek del na tem delu je bil 24. marec 2015, vendar so se pričela dela odvijati šele jeseni 2015. Dela na trasi sedaj že potekajo. Decembra 2016 je bil odprt nov pas vozišča od konca

podravske avtoceste do Podlehnik. Na tem delu pa se že gradi drugi pas avtocestne povezave. Prav tako so že oblikovali območja počivališča in parkirišč za tovorna vozila. V tem obdobju so bili že izgrajeni nadvozi in podvozi, ki so olajšala vsakdanje življenje prebivalcev občine Podlehnik in tudi občine Videm pri Ptuju. Prav tako so pri mednarodnem mejnem prehodu Gruškovje že predrli cevi za predvidena tunela (DARS, 2014).

Kaj bo izgradnja avtoceste prinesla?

Kljub izgradnji avtocestne povezave se gneče verjetno ne bodo končale, vsaj ne tiste najbolj intenzivne v času poletne sezone, ko gre čez to območje velika količina turistov dopustovat v sosednjo Hrvaško. Verjetno bodo gnečo in zastoje povzročali mednarodni mejni prehod Gruškovje, dokler Republika Hrvaška ne vstopi v Schengensko območje, cestninska postaja Macelj in enocevni tunel Brezovica na Hrvaškem. Vendar kljub gneči in zastojem bo bolje poskrbljeno za varnost prebivalcev, ki bodo živeli ob avtocesti. Prečkanje magistralne ceste je bilo izjemno nevarno, še posebej v času gneče in zastojev. Prav tako so bili nevarni

določeni odseki, predvsem, ko nestrpni vozniki niso vozili po pravilih in velikokrat izzivali usodo. Z izgradnjo avtocestnega odseka se bo povečala varnost in pretočnost skozi dolino potoka Rogatnice.

Ob premišljeni gospodarski politiki se bo območje ob avtocestni povezavi pričelo gospodarsko razvijati. Podoben primer gospodarskega razvoja občine v Sloveniji je občina Slovenska Bistrica, ki se iz leta v leto širi in razvija na račun avtocestne povezave. V tujini lahko zasledimo še več razširitev mest na račun mimoidoče avtoceste. V občini Podlehnik bo zagotovo naloga posameznih podjetij, da razvijajo svojo promocijo in privabljajo investitorje. Večina podjetij v občini je usmerjenih v dolino potoka Rogatnice, kjer bo tekla avtocestna povezava. S tem so nekatera podjetja že v prednosti, saj bodo lažje razvijala svoje poslovanje, promocijo in tudi lažje pritegnila investitorje ter seveda potencialne kupce. Za lažjo orientiranost bodo lahko podjetja pri svojem naslovu dodala številko avtocestne povezave, kar bo v primeru odseka Draženci – MMP Gruškovje oznaka A4, in številko izhoda iz avtoceste, to pa bo

omogočalo lažjo orientacijo kupcev in dobaviteljev.

Skupaj z izgradnjo avtocestne povezave se bodo izgradili novi poslovni objekti. Na območju bivših bencinskih črpalk bosta zgrajena večja in sodobnejša bencinska servisa. Predvidevamo lahko, da bosta zaposlovala večje število ljudi, kakor sedaj, saj bodo potrebe samega objekta večje. Na območju Motela Podlehnik bo igrjena restavracija Marché. Tudi tukaj lahko predvidevamo, da bodo v restavraciji zaposleni ljudje, ki prihajajo iz neposredne bližine. Sklepamo lahko, da se bo zmanjšala brezposelnost v občini Podlehnik in njeni bližini. Strategija restavracij Marché je tudi, da odkupuje proizvode, ki prihajajo iz lokalnega okolja. S tem se bo odprl trg lokalnim pridelovalcev hrane in pijač, ki bodo lahko svoje pridelke prodajali v restavraciji (<http://www.marche-restaurants.com/si>, pridobljeno: 13. julij 2015).

Kakšna so mnenja o izgradnji avtocestnega odseka za pomen podjetništva v občini?

Leta 2015 smo opravili intervju z županom občine Podlehnik, gospodom Markom Maučičem. Med drugim je v intervjuju dejal, da

je prometna dostopnost, gledana s stališča gostote prometnic dobra, vendar je kvaliteta prometnic zelo slaba. Te je pričela občina urejati šele ob ustanovitvi lastne občine in s pomočjo evropskih sredstev. *»Slaba kvaliteta prometnic je že odigrala svojo vlogo pri razvoju občine, saj so se ljudje v sedemdesetih in osemdesetih letih intenzivno odseljevali prav zaradi slabih prometnic.«*. Izgradnja avtocestne povezave sama po sebi ne bo imela gospodarskih učinkov, če ne bodo posamezniki sami znali pritegniti investitorjev, ki bodo pripravljeni vlagati v območja ob avtocesti in tudi širše po občini. Po mnenju župana sta ključna za gospodarski razvoj občine avtocestna priključka, ki si jih je uspela občina zagotoviti v času načrtovanja izgradnje avtocestnega odseka. Občina Podlehnik ima odlično geografsko pozicijo napram velikim mestom in z možnostjo dostopa in izstopa na in iz avtoceste je ta položaj lahko maksimalno izkoriščen. To pa seveda ne bi bilo možno brez avtocestnih priključkov. Prav tako se bo, zaradi teh priključkov lahko povečala prepoznavnost občine in bo zanimiva za domače in tuje vlagatelje.

Občina pa vsekakor smatra dobro prometno dostopnost kot osnovo za povečanje poseljenosti in števila prebivalstva v občini, kar pa je tudi osnova za kakršenkoli razvoj. Na koncu je župan občine Podlehnik dejal še: *»Ribiško palico smo dobili, na nas pa je, da pokažemo, kako dobri ribiči smo in ali bomo znali izkoristiti to prednost, ki je občine, ki nimajo avtocestnih priključkov, nimajo.«*

Prav tako smo opravili intervjuje z vidnejšimi podjetniki v občini Podlehnik, in sicer z gospodom Alojzom Grabrovcem (upokojen direktor podjetja KMG Podlehnik), gospodom Markom Žerakom (direktor podjetja Meso izdelki Žerak) in gospodom Francem Toplakom (upokojenim direktorjem podjetja SPC Toplak). Intervjuji so bili opravljeni poleti 2015, med tem časom pa sta se gospod Grabrovec in gospod Toplak že upokojila. Mnenja med podjetniki so različna, vsekakor pa so se vsi zavedali problema, ki ga je povzročalo staro, dotrajano cestišče. Strinjajo se tudi, da sama avtocestna povezava ne bo prinesla promocije in prepoznavnosti podjetij sama po sebi, bo pa vsekakor vplivala na poslovanje podjetij.

Povzetek

Za prometno dostopnost v občini Podlehnik ne moremo reči, da je slaba. Težava tiči v kakovosti cestišč, ki vodijo do občine Podlehnik. Občina se nahaja na pomembnem koridorju, ki vodi vse od Salzburga preko Gradca, Maribora in Zagreba do Soluna. Čez to območje je že v zgodovini potekala pot, ki je povezovala hrvaške dežele z deželo Štajersko. Vendar je največ prometa pričelo teči čez Haloze, ko so leta 1973 izgradili magistralno povezavo Maribor – Zagreb. Prav zaradi izgradnje nove magistralne ceste se je pričelo območje današnje občine Podlehnik razvijati. Pred tem je na tem območju prevladovalo kmetijstvo in vinogradništvo. Po osamosvojitvi Slovenije se je v občini Podlehnik pokazal potencial za ustanovitev več podjetij. Nekatera izmed njih so še danes ena izmed uspešnejših in večjih v občini, ki imajo v prihodnostii namen se razvijati in širiti. Zaradi vse večje potrebe po sodobnejši cestni povezavi, ki bi potekala med Mariborom in Zagrebom, so tudi prebivalci občine Podlehnik čutili vedno večjo potrebo po obnovi magistralne ceste. Z letom 2015 se je pričela gradnja preostanka avtoceste med

Draženci in mednarodnim mejnim prehodom Gruškovje. Avtocesta lahko omogoči razvoj nekega območja, vendar le ob sodelovanju lokalne skupnosti, če to izkoristi. Torej podjetja bodo morala za razvoj in boljšo promocijo še

vseeno delati naprej, ampak jim bo trasa avtoceste marsikaj olajšala. Kakor je župan občine dejal, bodo morali občani pokazati, ali so dobri »ribiči«, ki bodo izkoristili prednosti avtocestnih priključkov.

Gneča na koncu odcepa podravske avtoceste (Vir: Grabrovec, julij 2015).

Svetlobno onesnaženje Ptujskega polja

Špela Chomicki

Geografija in zgodovina (2. letnik magisterija)

spelachomicki@gmail.com

Izvilleček

Svetlobno onesnaženje pomeni dvig naravne osvetljenosti okolja zaradi emisij svetlobe iz umetnih virov. Povečanje obsega zunanje razsvetljave, neprimerna montaža, pretirano razsvetljevanje in vedno večji obseg oglaševanja z osvetljenimi reklamnimi panoji prispeva k povišanju svetlobnega onesnaženja. Vse to ima negativne posledice za vsa živa bitja, tudi za ljudi. V članku so predstavljene ugotovitve svetlobne onesnaženosti Ptujskega polja, in sicer svetlobni viri omenjenega območja, meritve sija neba, rože svetlobnega onesnaženja in vsenebni posnetki.

Ključne besede: svetlobno onesnaženje, Ptujsko polje, sij neba, rože svetlobnega onesnaženja, vsenebni posnetki.

Uvod

Naravna svetloba je za življenje na Zemlji ključnega pomena. Ponoči je vidno posredno Sončevo sevanje, kot odboj svetlobe od Lune (ne oddaja lastne svetlobe). Vidna je tudi svetloba, ki jo oddajajo zvezde. Viri zemeljske svetlobe so lokalnega pomena, kot so bioluminiscenca, požari in vulkanski izbruhi (Tome, 2006).

Z razvojem umetne svetlobe in vse hitrejšim napredkom smo ljudje spremenili podobo nočnega neba. Pretirano razsvetljevanje je namreč pripeljalo do dviga naravne

osvetljenosti okolja in posledično do svetlobnega onesnaženja. Umetna svetloba prihaja iz dveh virov. Prvi vir so svetila, ki del svetlobe oddajajo navzgor proti nebu, drugi vir pa povzroča odboj svetlobe od tal. Zunanje svetilke delimo v tri različne skupine glede na njihovo konstrukcijo: nezasenčene, delno zasenčene in popolnoma zasenčene svetilke. Nezasenčena in delno zasenčena zunanja razsvetljava povzroča največji delež svetlobnega onesnaženja. Emisije svetlobe sevajo pod majhnimi koti nad vodoravnico pri delno zasenčenih

svetilkah, pri nezasenčenih pa svetlobni tok potuje tudi naravnost v nebo. Najbolj problematični so tokovi svetlobe, oddani pod koti med 0 in 5 stopinj nad vodoravnico, saj so dejansko omejeni le z ukrivljenostjo Zemlje (Mikuž, Zwitter, 2005). V zadnjih letih so v Sloveniji pri postavljanju zunanje razsvetljave v porastu tudi LED svetila, ki imajo velik delež modre svetlobe. Po Rayleigh-jevem zakonu o sipanju svetlobe se modra svetloba siplje 16-krat močnejše kot rdeča svetloba, kar pomeni, da LED svetila povzročajo intenzivnejše svetlobno onesnaženje (Društvo Temno nebo Slovenije, 2009). Ekološko najbolj primerna so popolnoma zastrta svetila, ki sevajo v ozkem delu spektra (nizkotlačne in visokotlačne natrijeve luči) in so zato manj moteče za živa bitja. Poleg LED svetil so najmanj primerna živosrebrna in halogena svetila, ki sevajo v vijoličnem delu spektra in so za živa bitja zelo moteča (Zwitter, 2001).

Na svetlobno onesnaženje so prvi opozorili astronomi, saj jih je umetna svetloba pričela motiti pri njihovih opazovanjih. Sčasoma smo pričeli izgubljati pogled v nočno nebo s stotinami zvezd tudi opazovalci s prostim očesom.

Dokazane so negativne posledice na biosfero, saj vplivajo na bioritem različnih živalskih vrst in jih dezorientirajo (občutljive so predvsem žuželke, ptice, želve in netopirji). Obenem so dokazali tudi negativne vplive svetlobnega onesnaženja na človeka, saj izpostavljenost umetni svetlobi ponoči ustavlja tvorjenje hormona melatonina, ki deluje protikancerogeno in antioksidativno. Raziskave so pokazale, da zmanjševanje melatonina vpliva na večjo izpostavljenost več vrstam raka. Umetna svetloba vpliva tudi na motnje spanja, ki je eden od pomembnih dejavnikov pri sladkorni bolezni, depresiji in debelosti. Kot posledice svetlobnega onesnaženja lahko izpostavimo še ekonomske, saj s povečanjem osvetljevanja povečujemo tudi porabo energije (Društvo Temno nebo Slovenije, 2009).

V Sloveniji so 30. avgusta 2007 sprejeli Uredbo o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Ur. L. RS, št. 81 in 109/2007). V veljavo je stopila 22. septembra 2007 (Spletni vir 1). Vlada Republike Slovenije je 29. julija 2010 sprejela nekatere dopolnitve in spremembe glede

Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja. Odpravili so omejitev za emisije svetlobe nad vodoravnico na športnih igriščih na poselitvenem območju. Dodatno je problematična tudi sprememba, ki odpravlja meritve svetlobnega onesnaženja (Spletni vir 2).

Metodologija

Pri meritvah sija neba smo uporabili Sky Quality Meter (dalje: SQM), katerega vrednosti so izražene v kvadratnih ločnih sekundah (dalje: mag/arc-sec²). Višja kot je vrednost meritve, manj je nebo svetlobno onesnaženo in obratno. Meritve sija neba smo opravljali v zenit, na določenih območjih z odprtim horizontom pa tudi v vseh osem strani neba pod kotom od 45 do 50 stopinj nad matematičnim horizontom, kar smo prikazali z rožami svetlobnega onesnaženja. Rože svetlobnega onesnaženja so polarni grafikoni, ki nam pokažejo iz katere smeri neba je območje bolj/manj svetlobno onesnaženo. Osnovnim meritvam v zenit smo nato pripisali koordinate in z obdelavo z GIS orodjem izdelali karto svetlobnega onesnaženja. Vse meritve sija neba smo izvajali v obdobju med marcem in majem leta 2015 in sicer ob jasnem

vremenu, brez Lune na nebu. Drugi del raziskave svetlobnega onesnaženja Ptujkega polja smo izvedli s snemanjem in izdelavo vsenebnih (all-sky) posnetkov, ki nam prikazujejo svetlobne kupole naselij. Večja je svetlobna onesnaženost, višja je svetlobna kupola naselja. Posneli smo jih s pomočjo izbočenega ogledala, v katerega smo usmerili fotoaparati. Pri izdelavi vsenebnih posnetkov smo v vseh primerih uporabili enake nastavitve fotoaparata z ekspozicijo 3 minute in ISO 1600. Izdelali smo tudi panoramske posnetke, ki prikazujejo svetlobne vire na območju Ptujkega polja.

Svetlobna onesnaženost Ptujkega polja

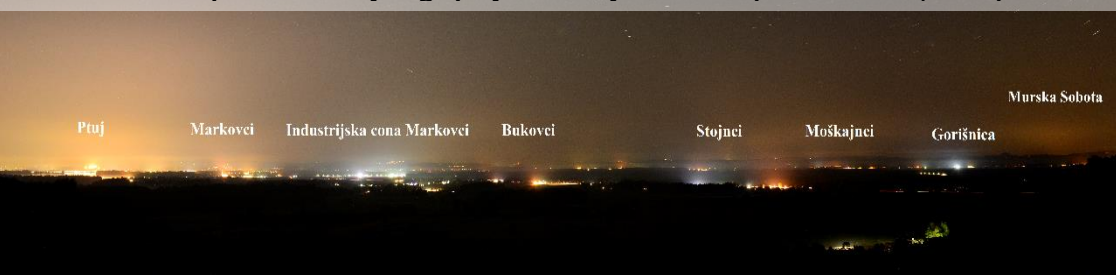
Ptujsko polje je del 50 kilometrov dolge ravninske pokrajine, ki jo sestavljata še Dravsko in Središko polje. Najpomembnejši središči Ptujkega polja sta mesti Ptuj in Ormož. Obe mesti je ob izgradnji Južne železnice v sredini 19. stoletja razvoj zaobšel, obenem pa je največji razvoj doživelo mesto Maribor (Senegačnik, 2012).

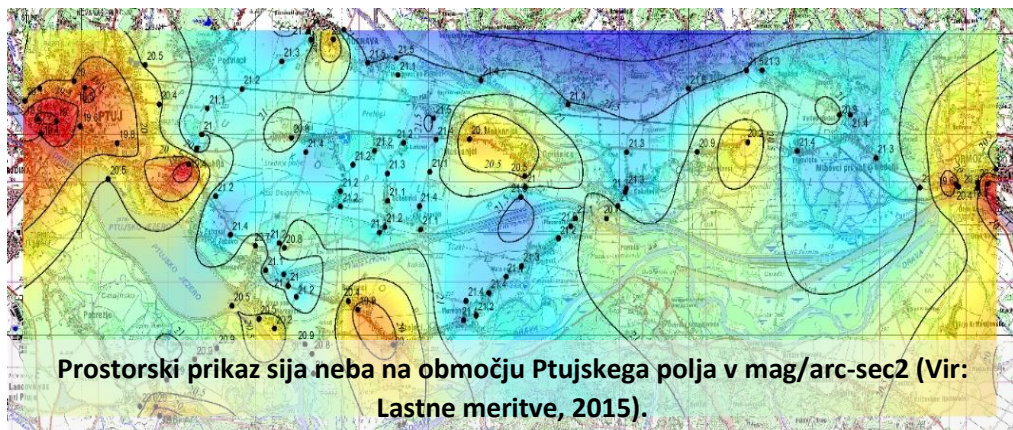
Ptujsko polje je ravninsko območje, zato svetlobe, ki jo oddajajo nezasenčene in delno zasenčene svetilke ne omejuje nobena reliefna ovira. Neprimerni svetlobni viri v določenem naselju lahko zato vplivajo na celotno območje Ptujkega polja. S tem se povečuje intenzivnost svetlobnega onesnaženja. Svetlobne vire nam prikazuje panoramski posnetek iz naselja Gradišča (Slika 1). Območje, ki je zajeto na posnetku predstavlja velik del Ptujkega polja brez

njegovega vzhodnega dela. Najbolj intenzivni sta svetlobni kupoli Ptuj in okolice (Spuhlja) ter naselja Markovci, ki sta vidni na zahodnem delu posnetka. Jasno je razvidna razsvetljenost industrijske cone Markovci (s postavitvijo LED razsvetljave še dodatno prispevajo k svetlobni onesnaženosti) in cestne razsvetljave naselij Nova vas pri Markovcih, Bukovci in Stojnci. Ta naselja ležijo v ospredju, zato so jasno vidna. Svetlobne kupole naselij intenzivirajo večja naselja v ozadju na primer Dornava, Mezgovci, Moškanjci in Gorišnica. Za nekatera naselja na Ptujkem polju je značilno, da po 23. uri ugasnejo del zunanje razsvetljave. Ta posnetek je nastal, ko so bile luči v teh naseljih že ugasnjene. Na skrajnem vzhodnem delu posnetka je vidna šibkejša svetlobna kupola, za katero smo ugotovili, da pripada mestu Murska Sobota.

Meritve sija neba s SQM smo izvedli med marcem in majem v

Panoramski posnetek Ptujkega polja iz naselja Gradišča (Vir: Chomicki, 2015).

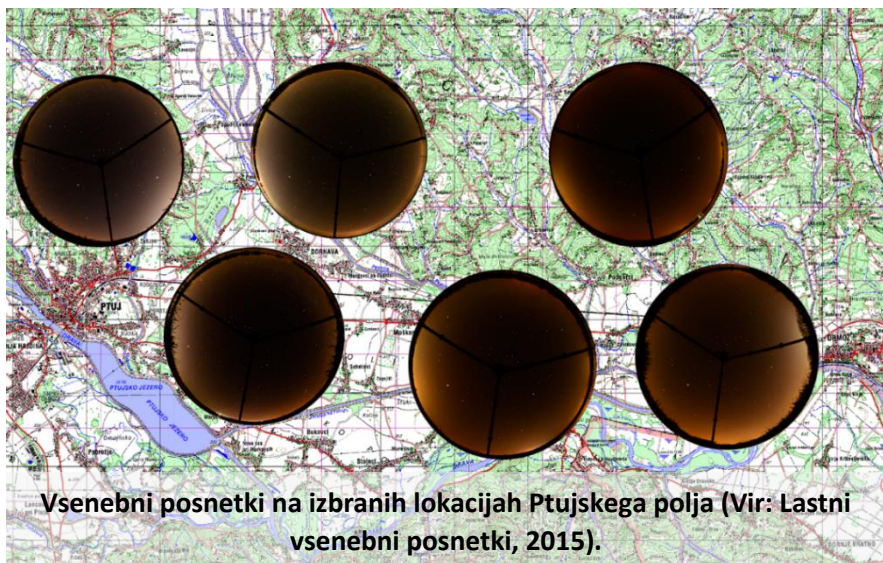

letu 2015 in sicer na celotnem območju Ptujkega polja (na 101 merilnih mestih). Skrajna točka na zahodu so bile meritve opravljene v mestu Ptuj, na vzhodu pa v mestu Ormož. Nekaj meritev je bilo izvedenih izven območja Ptujkega polja in posegajo na območje Dravskega polja (meritve na območju Vidma pri Ptuj). Na kartografskem prikazu (Slika 2) so vidne interpolirane izofote, ki povezujejo območja z enakimi vrednostmi sija neba. Najbolj svetlobno onesnažena območja so obarvana z rdečo barvo. Manj onesnažena območja prikazuje rumena in nato svetlo modra barva. Najmanj svetlobno onesnažena so območja označena s temno modro barvo. Najvišja izmerjena vrednost sija neba je znašala 21,55 arc²sec v naselju Podgorci, medtem ko je bila najnižja vrednost sija neba

izmerjena v bližini gradu na Ptuj in je znašala 18,91 arc²sec. Največji svetlobni otok se je oblikoval okrog največjega urbanega središča, mesta Ptuj. Svetlobni otok se iz Ptuja nadaljuje v območje naselja Spuhlja. Drugi svetlobni otok, ki je zaradi najnižjih izmerjenih vrednosti obarvan rdeče, je območje mesta Ormož, ki je manjše urbano središče Ptujkega polja. Ostali svetlobni otoki so obarvani z rumeno barvo in so nastali na območjih nekoliko večjih naselij, na primer Bukovci in Stojnci, kjer je za večino svetlobnega onesnaženja kriva cestna razsvetljava. Večji svetlobni otok se je oblikoval na območju naselij Moškanjci, Gorišnica in v Cvetkovcih. V Cvetkovcih je za svetlobno onesnaženje kriva predvsem cestna razsvetljava ob glavni cesti Ptuj–Ormož. Nižja vrednost je bila zabeležena tudi na

območju naselja Formin, kjer je bila izmerjena vrednost 20,67 arc²sec, zaradi svetlobnega vpliva hidro elektrarne Formin. Med območji svetlobnih otokov označenih z rumeno barvo, so vidna območja svetlo modre barve, ki pomenijo višje vrednosti izmerjenih meritev in nižjo stopnjo svetlobnega onesnaženja. To so območja manjših naselij na Ptujskem polju ali pa vmesnih območij med naselji, ki niso pozidana, ampak se tam razprostirajo kmetijske površine. V večjem številu manjših naselij (Muretinci, Mala vas, Gajevci, Placerovci, Osluševci, Gorišnica, Velika Nedelja, Senešci, Sodinci, Podgorci, Tibolci, Zamušani, Sobetinci, Strelci, Prvenci, Cunkovci in Zagojiči) zunanjo

razsvetljavo ugašajo v poznih nočnih urah. Povprečje vseh izmerjenih vrednosti znaša 20,82 arc²sec, kar nakazuje na manjšo onesnaženost Ptujskega polja kot celote, saj je 55,4 odstotkov izmerjenih meritev preseglo vrednost 21 arc²sec. Severni rob Ptujskega polja je najmanj svetlobno onesnažen, kar je razvidno tako iz rož svetlobnega onesnaženja (Slika 3), kot tudi iz vsenebnih posnetkov (Slika 4), ki v vseh primerih kažejo najmanjšo intenziteto svetlobnih kupol v smeri severa. Takšne rezultate so pokazale tudi rože svetlobnega onesnaženja, saj na tem območju ni večjih naselij. Manjša naselja pa spadajo med tista, ki ponoči ugašajo zunanjo razsvetljavo.

Meritve sija neba v osem smeri neba (Vir: Lastne meritve, 2015).

Merilno mesto	Smeri neba							
	S	SV	V	JV	J	JZ	Z	SZ
Ptuj - 1	20,08	19,81	19,54	19,31	18,91	19,77	19,87	20,16
Dornava - 2	21,12	21,08	20,93	20,67	20,32	20,77	20,88	20,99
Muretinci - 3	21,26	21,04	21,16	21,14	20,97	21,22	21,10	21,25
Formin - 4	20,96	21,04	21,14	20,97	20,61	20,88	20,66	20,97
Ormož - 5	21,05	20,84	20,76	20,74	20,39	20,86	20,79	20,76

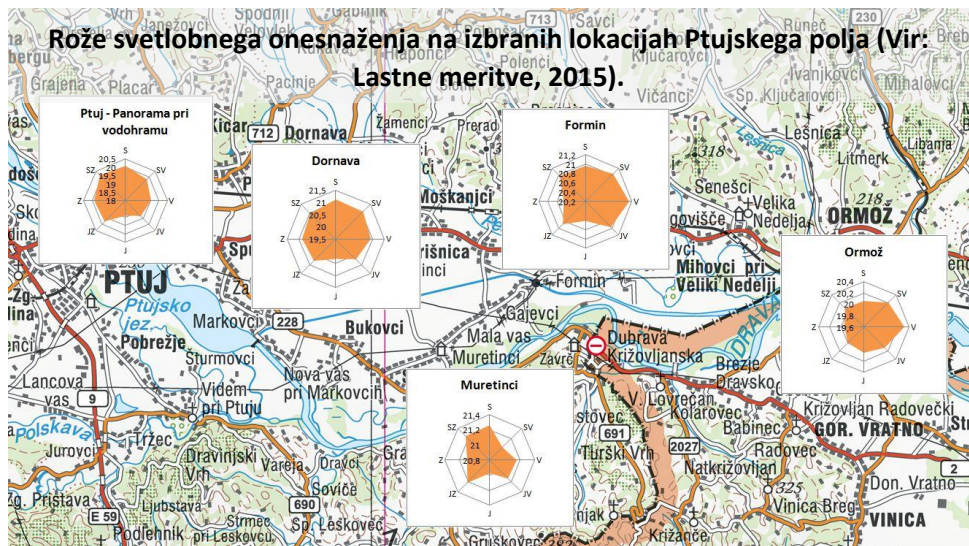
V preglednici so prikazana izbrana merilna mesta, na katerih so bile izmerjene vrednosti sija neba za izdelavo rož svetlobnega onesnaženja. Izbranih je bilo šest meritev, saj prikazujejo splošno sliko svetlobnega onesnaženja v vseh smereh neba na prostorskem prikazu (Slika 3). Meritve rož svetlobnega onesnaženja imajo najnižjo vrednost na Ptuj. Najvišje izmerjene rezultate je imela roža svetlobnega onesnaženja v Muretincih, saj je lokacija približno v sredini med največjima svetlobnima viroma (Ptuj in Ormož), obenem pa je naselje nekoliko oddaljeno tudi od drugih večjih naselij na tem območju. Kljub temu so prehodi med vrednostmi zelo očitni, saj je bila proti severu izmerjena meritev 21,26 arc²sec, proti jugu pa 20,97 arc²sec. V smeri ju ga je bila izmerje na nižja meritev, ker je v tej smeri samo naselje Muretinci, ki ima zelo osvetljen dom za ostarele. Vse rože svetlobnega onesnaženja na

vzhodnem delu Ptujskega polja imajo najvišje izmerjene rezultate proti severu in severovzhodu. Nižje so proti zahodu, saj je v tej smeri mesto Ptuj. Meritve za roži svetlobnega onesnaženja na vzhodnem delu Ptujskega polja so bile narejene v naselju Formin in na odcepu obvoznice proti mestu Ormož. Najvišje vrednosti so bile izmerjene proti severu, saj tam ni večjih svetlobnih virov, ki bi zelo prispevali k siju neba. Na zahodnem delu grafikonov se vidi vpliv ptujskega območja. Na vzhodu je razviden svetlobni vpliv mesta Ormož. Najnižje so bile meritve v smeri juga (20,36 arc²sec). V tej smeri je mesto Varaždin, ki veliko prispeva k svetlobni onesnaženosti vzhodnega dela Ptujskega polja. Zgoraj navedene rezultate je potrdila tudi izdelava vsenebnih posnetkov (Slika 4). Svetlobna kupola mesta Ptuj je vidna na vsenebnih posnetkih, ki so bili posneti na različnih lokacijah

Ptujskega polja. Na Ptuju k svetlobni onesnaženosti največ prispeva okrasna razsvetljava kulturnozgodovinskih objektov in razsvetljava mostov. Na vzhodnem delu Ptujskega polja je najbolj svetlobno onesnaženo območje mesta Ormož, ki ima izrazito svetlobno kupolo. Iz vsenebnih posnetkov so razvidne svetlobne kupole ostalih večjih naselij Ptujskega polja (Spuhlja, Markovci, Bukovci, Stojnci, Dornava, Moškanjci, Formin). Na svetlobno onesnaženost pa ne vplivajo samo svetlobni viri iz naselij v Sloveniji. Vsenebni posnetki na vzhodnem delu Ptujskega polja so pokazali intenzivno svetlobno kupolo mesta Varaždin.

Zaključek

Rezultati meritev sija neba, rož svetlobnega onesnaženja in vsenebnih posnetkov so pokazali ujemajoče rezultate. Najbolj svetlobno onesnažen je zahodni del Ptujskega polja (Ptuj) in vzhodni del (Ormož). Na Ptuju lahko velik del svetlobne onesnaženosti pripišemo prevelikemu osvetljevanju kulturno-zgodovinskih objektov. Obenem so svetlobno onesnaženje še povečali z osvetlitvijo Puhovega mostu z LED svetili. Trend povečanja deleža LED svetil lahko zasledimo na celotnem območju mesta Ptuj. Drugo takšno območje je območje naselja Markovci, kjer je še posebej problematična LED osvetlitev v industrijski coni. Primer

neprimerne postavitve okrasne razsvetljave je cerkev v Markovcih, saj je snop svetlobe usmerjen mimo objekta in direktno v nebo. Ostala naselja na območju Ptujskega polja so suburbanizirana, največji krivec za svetlobno onesnaženje pa je obcestna razsvetljava. Povečuje se tudi število krožišč, za katere v Sloveniji velja praksa močnega osvetljevanja. Najmanj svetlobno onesnažen je severni del Ptujskega polja, kjer ležijo manjša naselja (v naselju Podgorci je bila izmerjena tudi najvišja meritev sija neba $21,55 \text{ arc}^2\text{sec}$).

K zmanjšanju svetlobnega onesnaženja in vsesplošne prakse osvetljevanja v Sloveniji in na območju Ptujskega polja, bi pripomoglo spoznanje, da prekomerna razsvetljava ni znak napredka. Pri tem je pomembno opozoriti na to, da če želimo ohraniti temno nebo, še ne pomeni, da moramo ugasniti vso zunanjo razsvetljavo, saj jo do neke mere ponoči potrebujemo. S popolnoma zasenčenimi lučmi, ki so postavljene tam, kjer je potrebno in svetijo z jakostjo, ki ne moti živih bitij, lahko dosežemo pravilno ravnovesje med svetlobo in temo.

Regionalni razvoj v perspektivi kohezijske politike

Špela Flegar

Geografija in pedagogika (1. letnik magisterija)

spela.flegar@gmail.com

Povzetek

Ozemlje držav članic Evropske unije členi NUTS regionalizacija na teritorialno-statistične ravni. NUTS 1 zajema celotno Slovenijo, NUTS 2 deli državo na dve kohezijski regiji, tj. Vzhodno Slovenijo in Zahodno Slovenijo, NUTS 3 pa jo razčlenjuje na dvanajst statističnih regij. Kohezijska politika Evropske unije za namene doseganje tematskih ciljev, na podlagi razvitosti posameznih kohezijskih regij držav članic, namenja finančna sredstva iz treh skladov. Ti skladi so: Evropski sklad za regionalni razvoj, Kohezijski sklad in Evropski socialni sklad. Namen kohezijske politike je, da s finančnimi sredstvi med regijami zmanjšuje razvojne, socialne in ekonomske razlike, ki se pojavljajo tudi v Sloveniji. S pravilnim usmerjanjem sredstev in virov skuša regionalna politika zmanjšati zelo neskladen regionalni razvoj v Sloveniji. Neskladen regionalni razvoj med Vzhodno in Zahodno Slovenijo smo opredelili na podlagi izbranih družbeno-gospodarskih kazalnikov. Na prestrukturiranje tradicionalne regionalne politike v endogeni tip kohezijske politike, pa je vplivalo spreminjanje gospodarstva.

Izvilleček

Na podlagi razvitosti kohezijskih regij, kohezijska politika Evropske unije namenja finančna sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Kohezijskega sklada in Evropskega socialnega sklada. Njen namen je zmanjšuje razvojnih, socialnih in ekonomskih razlike s pomočjo finančnih sredstev. Regionalni razvoj Slovenije med Vzhodno in Zahodno Slovenijo je zelo neskladen, zato skuša regionalna politika s pravilnim usmerjanjem sredstev in virov to zmanjšati. Zaradi spreminjanja gospodarstva, pa je prišlo do sprememb tudi v regionalni politiki, ki se je iz tradicionalne regionalne politike prestrukturirala v endogeni tip kohezijske politike.

Ključne besede: regionalizacija, regionalni razvoj, regionalne razlike, kohezijska politika, endogena regionalna politika.

Regionalizacija

Regionalizacija je večplasten in kompleksen proces, katere namen je predstaviti pokrajino objektivno, pri čemer pa je pomembno, da avtor regionalizacije pozna metodologijo dela ter njen namen, predmet in čas (Drozg, Kolnik, Klemenčič, Lovrenčak in Horvat, 2004). Zanj je značilna členitev ozemlja in postopek, pri katerem prihaja do prostorskega ločevanja pokrajin oziroma regij. Da govorimo o regijah, je moč ugotoviti že ob prvem pogledu besede regionalizacija, saj ta izvira iz besede regija (Lajh, 2006). Regija je v novi opredelitvi definirana kot območje srednje velikosti z določenimi značilnostmi, po katerih se razlikuje od sosednje regije (Drozg idr., 2004).

Regionalizacija NUTS (nomenklatura statističnih teritorialnih enot) pa je hierarhični sistem, ki deli ekonomske teritorije Evropske unije z namenom razvijanja in zbiranja regionalnih statistik, analiziranja socio-ekonomskih področij regij ter oblikovanja regionalne politike (Medmrežje 6). Hkrati pa je bila ustvarjena s strani Evropskega

statističnega urada, Eurostata, v 70. letih prejšnjega stoletja, z namenom skladnejšega regionalnega razvoja in opredeljevanja območij, katera so upravičena do finančne pomoči, ki prihaja iz skladov Evropske unije (Lajh, 2006).

NUTS členi ozemlja držav članic na več ravni, med katerimi so NUTS 1, NUTS 2 in NUTS 3 najpomembnejše tri teritorialno-statistične ravni, z NUTS 0 pa je označeno celotno ozemlje države članice (Lajh, 2006). Od 1. januarja 2015 velja klasifikacija NUTS 2013, ki obsega 98 NUTS 1 regij, 276 NUTS 2 regij in 1342 NUTS 3 regij (Medmrežje 6). Velikost regije NUTS je na podlagi uredbe določena z minimalnim in maksimalnim številom prebivalstva (Medmrežje 7).

Slovensko ozemlje je trenutno razčlenjeno na vse tri teritorialno-statistične ravni. Raven NUTS 1 zajema celotno Slovenijo, ki se nato v NUTS 2 ravni deli na dve kohezijski regiji, imenovani Vzhodna Slovenija in Zahodna Slovenija. Statističnih regij (NUTS 3) imamo v Sloveniji dvanajst, in sicer jih je v kohezijski regiji

Vzhodna Slovenija osem, medtem ko so v Zahodni Sloveniji štiri. Vzhodna Slovenija se tako deli na Pomursko, Podravske, Koroško, Savinjsko, Zasavsko, Posavsko, Jugovzhodno Slovenijo in Notranjsko-kraško regijo; Zahodna Slovenija pa na Osrednjeslovensko, Gorenjsko, Goriško in Obalno-kraško regijo (Medmrežje 5).

Kohezijska politika v Sloveniji

Kohezijska politika, imenovana tudi instrument solidarnosti, je nastala z namenom zmanjševanja razvojnih, socialnih in ekonomskih razlik med regijami držav članic Evropske unije. Torej gre za politiko, katere cilj je nuditi pomoč in izboljšati razmere regijam oziroma teritorialnim enotam, ki imajo v primerjavi z drugimi regijami nižji bruto domači proizvod na prebivalca, velik delež brezposelnega prebivalstva ali nižjo ekonomsko rast. Kadar so specifičnim področjem namenjena višja vladna sredstva, govorimo o redistributivni politiki, ta pa je pripeljala do tega, da se pojavljajo pogajanja med Evropsko komisijo in državami članicami Evropske unije glede klasificiranja NUTS regij, kajti države si želijo za svoje regije pridobiti čim več sredstev iz strukturnih skladov. To pa se ne

dogaja, saj vsaka država članica dobi proporcionalni del sredstev, del, ki je upravičen na podlagi kriterijev (Lajh, 2006). Potrebno pa je poudariti, da vloga Evropske unije ni le financiranje oziroma sofinanciranje, ampak tudi načrtovanje razvoja regij in prizadevanje za izpolnitev teh ciljev, ki se dopolnjujejo in so povezani s cilji trga Evropske unije (Mrak, Mrak in Rant, 2004).

Novosti kohezijske politike med leti 2014 in 2020 se pojavljajo na področju rezultatov, ker se z njimi lažje ugotavlja odgovornost, saj so cilji jasnejši in merljivi. Prišlo je do poenostavitve, kajti za pet skladov velja en sklop pravil, hkrati pa morajo po novem pred dodelitvijo sredstev države članice izpolnjevati posebne predpogoje. Za celostne projekte, navezujoče se na mesta, je namenjen minimalni znesek Evropskega sklada za regionalni razvoj, za podporo marginalnih skupin pa znesek Evropskega socialnega sklada, s čimer se krepi boj za socialno vključenost in urbana razsežnost. Novost tega obdobja je tudi, da lahko Evropska komisija državi članici, v primeru neizpolnjevanja pravil Evropske unije, začasno prekine financiranje (Medmrežje 8).

Sredstva iz Kohezijskega sklada in strukturnih skladov, s katerimi Slovenija lahko razpolaga med letoma 2014 in 2020, se gibajo v višini 3,255 milijard evrov. Največji delež teh sredstev je namenjen ustvarjanju delovnih mest in gospodarski rasti na štirih področjih, ki prav tako predstavljajo štiri od enajstih tematskih ciljev Strategije Evropske unije 2020. Ta področja so: raziskave in inovacije, informacijske in komunikacijske tehnologije, povečanje konkurenčnosti majhnih in srednje velikih podjetij ter podpora za prehod na nizko ogljično gospodarstvo (Medmrežje 3).

Slovenija je razdeljena na dve kohezijski regiji, in sicer na

kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija in kohezijsko regijo Zahodna Slovenija, ki pa sta si po kategorizaciji razvitosti različni. Vzhodna Slovenija sodi med manj razvite regije, kar pomeni, da je njen bruto domači proizvod na prebivalca nižji od 75 odstotkov povprečja EU-27. Medtem ko Zahodna Slovenija sodi med bolj razvite regije, za katere je merilo bruto domači proizvod enak ali višji od 90 odstotkov povprečja EU-27 (Medmrežje 1). Na podlagi tega se finančna sredstva, katera bosta v tem obdobju pridobili kohezijski regiji, razlikujejo. Ker Vzhodna Slovenija spada pod manj razvite regije, je upravičena do 1,26 milijard evrov sredstev, medtem ko je Zahodna Slovenija upravičena do 847,3 milijonov evrov. Kohezijski

sklad lahko razpolaga s 895,4 milijoni evrov, Evropsko teritorialno sodelovanje s 64 milijoni evrov, zaposlovanju mladih v Vzhodni Sloveniji pa je namenjenih 9,2 milijona evrov (Medmrežje 9).

Vsak od skladov ima v obdobju med letoma 2014 in 2020 prioritete, na katera področja ter predvidoma koliko sredstev bo vloženih. Evropski sklad za regionalni razvoj je 600 milijonov evrov namenil spodbujanju konkurenčnosti podjetij, pri čimer bodo spodbude omogočile dostopanje do finančnih sredstev, hkrati pa bodo te povratne. 500 milijonov sredstev je namenjenih raziskavam in inovacijam ter njihovi uporabi, poudarek pa je tudi na projektih izboljševanja onesnaženega zraka, trajnostne mobilnosti, socialne vključenosti ter projektih, s katerimi se odpirajo nova delovna mesta. Tudi v smeri razvojne platforme so sprejeti ter izvedeni različni ukrepi. Evropski socialni sklad namenja 360 milijonov evrov usposabljanju ter zaposlovanju, predvsem mladih in starejših. Tako socialnemu vključevanju kot projektom za dvig kompetenci in razvoj človeških

virov ter mednarodno mobilnost, je namenjenih 150 milijonov evrov. 700 milijonov evrov je Kohezijski sklad namenil pozitivno vplivajočim projektom prometa in infrastrukture na okolje, 250 milijonov evrov pa učinkoviti rabi virov, torej novim zelenim delovnim mestom in razvoju projektov na tem področju (Medmrežje 3).

Regionalni razvoj v Sloveniji

Okrog leta 1970 so se v Sloveniji začeli zametki regionalne politike in od takrat država igra pomembno vlogo pri zmanjševanju in balansiranju razlik med regijami. Reforma o regionalni politiki je bila ustvarjena ob prelomu stoletja, danes pa je del nacionalne razvojne politike, kjer želi država povečati dobro počutje prebivalstva na principih trajnostnega razvoja. Ustaviti ustvarjanje razlik med regijami in zmanjšanje ekonomskih vrzeli ter doseganje povprečja Evropske unije je eden od pglavitnih ciljev Nacionalnega razvojnega programa, katerega bo mogoče doseči s finančnimi sredstvi Evropske unije (Nared in Kušar, 2004). Bistvena značilnost regionalnega razvoja je vpletenost v prostor in razvoj, tega pa določa

splet dejavnikov gospodarske rasti, na katere je mogoče vplivati. Na tem ključnem elementu pa temelji regionalna politika, kajti uspešnost regionalne politike se doseže s posvečanjem pozornosti dejavnikom razvoja. Regionalne razlike je mogoče blažiti s pravilnim usmerjanjem razvojnih sredstev in virov ter s skrbnim ravnanjem, hkrati pa se lahko na ta način zagotovi uravnotežen prostorski razvoj (Wostner, 2005). Odpravljanje razlik med regijami ni edini namen nove regionalne politike, ampak je namen tudi spodbujanje mednarodne konkurenčnosti in spodbujanje razvojnih polov regij. S procesom globalizacije gospodarstvo regij in držav teži k temu, da bi na notranjem evropskem trgu postalo čim bolj konkurenčno, hkrati pa teži k izkoriščevanju priložnosti, nastalih v okviru oblikovanja aktivne ekonomske politike, pridobljenih z vstopom na evropski trg. Regije, ki bodo izkoristile svoje razvojne potenciale, bodo v prednosti (Lorber, 2005). Na regionalni razvoj vplivajo temeljni dejavniki, kot so gospodarska rast, regionalna politika in prostorske strukture, z njimi pa lahko lažje razumemo procese in vzroke nastajanja razlik med regijami (Nared, 2007). Gospodarstvo regije

mora izhajati iz že razpoložljivih virov, hkrati pa ne sme na področjih okoljskega in socialnega razvoja povzročati dodatnih zaostankov in obremenitev (Lorber, 2005). Pri prostorskem razvoju je ena od gonilnih sil Evropske unije konkurenca in posledično tekmovanje med regijami ter mesti, vendar pa je potrebno poudariti, da vse regije nimajo enakih začetnih točk, izhodišč, in tu prihaja do zapletov pri povezovanju na področju družbe in gospodarstva. Za lažje povezovanje je pomembna enakomerna geografska razdelitev Evropske unije, pri čemer se stremi h kohezivnosti, hkrati pa razdelitev ozemlja Evropske unije omogoča lažjo primerjanje kazalcev razvitosti (Lorber, 2002).

Skozi različna časovna obdobja se je gospodarstvo spreminjalo. Tako so bile v času deindustrializacije gospodarske spremembe najprej opazne v prej prevladujočih klasičnih industrijskih regijah, kjer so trendi narekovali zmanjšanje pomena dejavnosti v primarnem in sekundarnem sektorju ter povečanje pomena storitvenih dejavnosti. Hitra urbanizacija je vplivala na podeželski prostor, staro razvojno perspektivo je zamenjala nova, ki si je za nov cilj

postavila oblikovanje konkurenčnega podeželskega prostora. Povezanost različnih sektorjev, ne le kmetijskega, je bilo ključnega pomena za razvoj in doseganje razvojnih ciljev, k uresničitvi katerih so pripomogla tudi vlaganja v informacijsko in komunalno infrastrukturo. Uporaba lokalnih virov, človeškega kapitala in kulturnega in naravnega potenciala regije, je pomembno vplivala na uspešnost vlaganj v regijo. Delovno silo pritegnejo območja, ki so gospodarsko perspektivna. Velikega pomena je tudi mreženje podjetij, ki se je pri nas okrepilo na prelomu tisočletja, in spodbuja dvig konkurenčnosti podjetij, ustvarjanje novih gospodarskih dejavnosti in odprte inovacije. Strnjenim mrežam se pripisuje razvojni preboj, saj s svojo bližino ustvarjajo dobro delujoč regionalni sistem, ki temelji na razvoju in specializaciji podpornega okolja ter na javno-zasebnih partnerstvih. Za razvoj in izkoriščenje vseh faktorjev pa sta hkrati pomembna še izmenjava najnovejšega znanja in stalni hitri pritok tega, vključno z vsemi potrebnimi informacijami (Lorber, 2015a).

Uspešen regionalni razvoj, ki vzpodbuja kulturno pestrost in

socialno stabilnost, je lahko dosežen z vlaganji v znanje in razvoj, z zaposljivostjo diplomantov in njihovo mobilnostjo. Da prihaja do učinkovitega prenosa znanja, zagotavljanja tehnološkega razvoja in povezovanja tehnologije in znanja, pa je potrebno vključevanje univerz ter njihovo medsebojno povezovanje (Lorber, 2002). Vloga izobraževalnih in znanstveno-raziskovalnih institucij je v ospredju pri razvojni politiki, kajti te spodbujajo napredek v družbi in razvoj na področju gospodarstva in tehnologije. Velikega pomena je tudi podjetniška miselnost, ki prepozna potrebe okolja in stremi k inovacijam posameznikov v institucijah, ki so podjetniško usmerjene, hkrati pa zajema še sodelovanje in širjenja znanja ter izkušenj (Lorber, 2015a). Znanstveni parki, visokošolske ustanove, raziskovalni centri in inkubatorji podjetij so podprte institucije, kjer se krepi lokalni intelektualni kapital, ki pa je temelj endogenega pristopa. Zaradi potreb po tehnološkem znanju in krepitvi vlog znanja v gospodarstvu, so v 60. letih v Mariboru nastale visokošolske ustanove. Fakultete Univerze v Mariboru so razmeščene po šestih statističnih regijah, zato je lahko

govorimo o regionalni univerzi, ki sodeluje z gospodarstvom in razvojnimi agencijami pri raziskovalnih projektih na lokalni in regionalni ravni, kar pa opredeljuje model trojne (četverne) vijačnice (Lorber, 2015a). Kadar govorimo o modelu trojne vijačnice, imamo v mislih sodelovanje univerz, industrije in vlade (Lorber, 2015b). Tudi negospodarske dejavnosti prispevajo k razvoju regij, kar pa pomeni, da je človeški kapital pridobil na pomembnosti, s tem pa se je razvil še četverni vijačni sistem. V zadnjih letih se v razvojne modele, tako na regionalni kot tudi na globalni ravni, vključujejo institucije, ki v okvirju Obzorja 2020 sodelujejo pri pripravi črpanja sredstev iz kohezijske politike (Lorber, 2015a).

Regionalne razlike

Regionalne razlike držav članic Evropske unije lahko razdelimo na fizične, ekonomske in socialne razlike, pri čemer med fizične razlike štejemo tiste, ki so povezane z naravnimi in geografskimi razmerami, ekonomske označujejo razlike v količini in kakovosti proizvodnje med regijami, medtem ko socialne razlike govorijo o življenjskem standardu ali dohodku

posameznikov. Države članice Evropske unije so pri preučevanju regionalnih razlik svojih regij osredotočene na bruto domači proizvod, redki avtorji pa so se odločili in preučevali razlike glede na bruto dodano vrednost. Zaključki preučevanja pričajo o tem, da se regionalne neenakosti povečujejo v državah, ki doživljajo hitro gospodarsko rast, pri čemer so se v Sloveniji razlike najmanj povečale, kajti splošna gospodarska rast je počasnejša. Slovenija ima, glede na delitev na dve kohezijski regiji, najmanjše regionalne razlike v Evropi (Lorber, 2011).

Med zahodno in centralno ter vzhodno Slovenijo se v ekonomski strukturi kaže ekonomska bipolarnost, kajti za zahodno in centralno Slovenijo so značilne nadpovprečne ekonomske strukture z individualnimi pasovi podpovprečno razvitih območij, medtem ko je za območje vzhodne Slovenije značilna močna in ekstremna podpovprečna ekonomska struktura. Zaskrbljujoči sta Pomurska in Podravska regija, čeprav se občine Murska Sobota, Maribor in Ptuj dvigajo nad slovensko povprečje. Obmejna območja so omejena v razvoju, vse pa je odvisno od oddaljenosti od vplivnega središča in naravnih

pogojev ter ovir, katere zmanjšujejo oziroma povečujejo razvoj. Naravni pogoji igrajo pomembno vlogo pri podeželskih območjih, kjer se večina služb in podjetij nahaja v regionalnih središčih (Nared in Kušar, 2004).

Endogena regionalna politika

Endogena regionalna politika je nadomestila tradicionalno regionalno politiko, ko se je ta izkazala za neustrezno ter neuspešno in si posledično na račun tega pridobila ostre kritike. Nove strategije endogene politike so si zaradi sprememb razmer na področjih gospodarstva, sociale in okolja pridobile integrativne in celovite motive, ki so nadomestili čiste gospodarske motive. Uporabnost prostora in trajna zmogljivost se nanašata na regionalni potencial, ki zajema razvojne možnosti regije. Potencial kapitala, tehnologije, zemljišč, trga, okolja, tehnologije, infrastrukture, odločanja in socialno-kulturni potencial predstavljajo delne potenciale, prepletenost katerih vpliva na konkurenčnost nekega območja. Nekatere potenciale ni mogoče reproducirati v krajšem času, vendar se najdejo tudi taki, ki jih lahko; na primer znanje, informacije in intelektualni kapital.

Zagotavljanje primerne okolja, kjer bi se reševale skupne težave organizacij, javnih ustanov in podjetij ter našle njihove skupne točke za izkoriščevanje danih priložnosti, je naloga regionalne politike, ki hkrati podpira vključevanje lokalnega prebivalstva, lokalnih virov in surovin, sodelovanje gospodarstva na lokalni ravni, turizem, teži k razvoju infrastrukture in storitev, vendar brez večjih vlaganj v le-te. S prehodom na sistem decentralizacije se vloga države ne zmanjša, ampak se le nekoliko spremeni. Prilagoditev razvoja gospodarstva socialnim, političnim, kulturnim in okoljskim razmeram regije, je en od ciljev endogene regionalne politike, spet drugi cilj je zagotavljanje življenjskih razmer, ki so enakovredna med vsemi posamezniki. Težnja endogenega regionalnega razvoja je povezanost lokalnih iniciativ in lokalnega prebivalstva, saj je delovanje ljudi iz regije eden najpomembnejših potencialov tega tipa regionalnega razvoja. Lokalno prebivalstvo ima pomembno vlogo pri sooblikovanju regionalne politike (Nared, 2007).

Zaključek

Da prihaja v Sloveniji do razlik med kohezijskima regijama je moč

opaziti s primerjavo izbranih družbeno-gospodarskih kazalcev. Če območje želi ostati konkurenčno, se mora gospodarstvo s časom spreminjati in nadgrajevati. Danes se podjetja mrežijo, kar dviguje njihovo konkurenčnost, spodbujanje inovacij ter oblikovanje nove gospodarske dejavnosti. Vse večji pomen pridobiva tudi trojna vijačnica, kjer prihaja do sodelovanj med univerzami, industrijo in vlado, saj se s to zasnovno ustvarja novo znanje, hkrati pa se to praktično uporablja. Gospodarstvo, lokalne skupnosti, raziskovalne organizacije in univerze lahko s sodelovanjem pri projektih in raziskovalnem delu, ki ga podpira tudi kohezijska politika, skupaj pripomorejo k regionalnemu razvoju. Hkrati pa je regionalni razvoj odvisen od negospodarskih dejavnosti, in ne samo gospodarskih, kajti človeški kapital postaja vse bolj pomemben. Potrebna sredstva pa je možno pridobiti tudi iz kohezijskih skladov. Sredstva projektu lahko odobri pristojno ministrstvo ali Evropska komisija, če gre za sofinanciranje projekta, ki je večje od 50 milijonov evrov. Treba je poudariti le to, da se do sredstev mora dostopati s

pravilnim pristopom, upoštevanjem pravil in navodil.

Primerjava kohezijskih regij glede na izbrane družbeno-gospodarske kazalnike (Vir: Medmrežje 10).

Podatki	Kohezijska regija Vzhodna Slovenija	Kohezijska regija Zahodna Slovenija
Število statističnih regij, 2016	8	4
Število občin, 2016	148	64
Površina v km ² , 2016	12.433 km ²	7.840 km ²
Površina v %, 2016	61,3 %	38,7 %
Število prebivalcev, (%), 2016	1.092.193 (52,9%)	971.995 (47,1%)
Gostota naseljenosti, 2016	87,8	124,0
Povprečna starost, 2016	43,2	42,2
Spol prebivalstva, (%), 2016	Moški: 545.051 (49,9%) Ženske: 547.142 (50,1%)	Moški: 478.282 (49,2%) Ženske: 493.713 (50,8%)
Stopnja delovne aktivnosti, 2015	Pomurska regija: 52,8 Podravska regija: 52,1 Koroška regija: 53,2 Savinjska regija: 54,1 Zasavska regija: 52,7 Posavska regija: 53,2 Jugovzhodna Slovenija: 55,1 Primorsko-notranjska regija: 54,1 Povprečje: 53,4	Osrednjeslovenska regija: 53,8 Gorenjska regija: 53,3 Goriška regija: 52,0 Obalno-kraška regija: 52,5 Povprečje: 52,9
Stopnja registrirane brezposelnosti, 2015	13,8	10,4
Povprečne mesečne plače (bruto), 2015	1.438,68 evrov	1.653,14 evrov

Povprečna mesečna plača (neto), 2015	950,73 evrov	1065,09 evrov
BDP na prebivalca, indeks SI = 100, 2014	83,4	118,3
Bruto dodana vrednost v kmetijskih dejavnostih, 2011	4,4	1,5
Bruto dodana vrednost v industriji, 2011	38,5	23,7
Bruto dodana vrednost v storitvenih dejavnostih, 2011	56,8	74,7
Bruto domači izdatki za raziskovalno razvojno dejavnost, % glede na SI, 2011	29,8	70,1
Bruto domači izdatki za raziskovalno razvojno dejavnost, % od regionalnega BDP, 2011	1,7	3,1
Delovni migranti med regijama, 2015	15.708	57.797

Trajnostna energija

Špela Arzenšek

Filozofija in geografija (2. letnik magisterija)

arzensekspela@gmail.com

Razvoj družbe in posledično tudi gospodarstva je bil že od nekdaj pogojen z večanjem rabe energije na račun tehnološkega napredka. Pridobivanje električne energije v svetu narašča, s tem pa tudi pritiski na okolje z izkoriščanjem virov ter posledično onesnaževanje okolja. V prispevku vam želimo predstaviti pojem *trajnostne energije*, obnovljive vire energije ter njihovo pretvorbo in vpliv na okolje, pridobivanje energije v Sloveniji ter solarni potencial na primeru dobre prakse. Namen našega prispevka je, da vas seznanimo z okoljskimi viri in vam predstavimo solarni potencial, ki ga v Sloveniji ne izkoriščamo v zadostni meri.

Trajnostna energija ali *trajnostni viri energije* so tista energija oziroma njeni viri, ki zadovoljijo potrebe današnje generacije (po energiji), ne da bi negativno vplivali na možnost zadovoljevanja potreb (po energiji) prihodnjih generacij. Viri trajnostne energije običajno vključujejo jedrsko energijo in obnovljive vire energije, ki po svoji naravi ne presahnejo. Med

omenjene prištevamo sončno energijo, vetrno energijo, energijo valovanja, geotermalno energijo in energijo biomase (*Mladi svet energije*, 2017).

Obnovljivi viri energije postajajo vse bolj aktualna tema. Prvotno so bili za človeka sonaravni viri energije zelo pomembni, saj je razvoj temeljil ravno na njih. Razvoj se je pričel z odkritjem ognja, ki je bil povezan s kurjenjem lesa za pridobivanje toplote. Kasneje so pričeli uporabljati tudi vodno energijo za rečni promet, energijo vetra za črpanje vode in poganjanje mlinov. Razvoj človeške civilizacije je tako temeljil na uporabi obnovljivih virov energije. Odkritje fosilnih goriv je pomen uporabe obnovljivih virov energije zmanjšalo. Pomen in obseg izkoriščanja posamezne vrste energije sta se z razvojem tehnologije močno spreminjala. Veter in vodno energijo poznamo kot tradicionalna vira energije, ki sta imela predvsem v predindustrijski dobi pomembno vlogo pri gospodarskem razvoju. V

času industrijske dobe so tradicionalne vire energije pričela nadomeščati fosilna goriva.

Pretvorba obnovljivih virov energije in njihov vpliv na okolje (Vir: Lokalna energetska agencija ..., 2017).

OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE	PRETVORBA	VPLIV NA OKOLJE
biomasa – biorazgradljiva frakcija izdelkov, ostankov in odpadkov iz kmetijstva (vključno z rastlinskimi in živalskimi substancami) ter gozdarstva in lesne industrije (vključno z biorazgradljivo frakcijo industrijskih in komunalnih odpadkov)	sežig – zajemanje toplote, biološka pretvorba v bioetanol, organsko gnojilo, uplinjanje v biometanol, lesni plin, stiskanje v biodiesel	uničenje habitatov, zmanjšanje pestrosti, škodljivi iztoki in emisije v okolje, nevarnost požara in eksplozije, spremembe krajine
sončna energija – aktivni in pasivni solarni sistemi, sončne celice, toplotne črpalke	pretvorba sončnega obsevanja v električno energijo brez vmesne pretvorbe v toploto	uničenje habitatov, zmanjšanje biotske pestrosti, sprememba krajine
vetrna energija	pretvorba kinetične energije vetra v električno	uničenje habitatov, zmanjšanje biotske pestrosti, sprememba krajine
geotermalna energija	zajem pare, toplih vodnih grelcev, hlajenje segrelih kamnin globoko pod površjem zemlje za proizvodnjo elektrike, ogrevanje in balneologijo	uničenje habitatov, zmanjšanje biotske pestrosti, sprememba krajine; toplotno onesnaževanje okolja, če se voda ne vrača v podzemlje za odvzem in vračilo vode, ureditev naprav za črpanje, prenos in izrabo vode, onesnaževanje zraka s

		plini iz pare, usedanje tal, hrup, odlaganje odpadnih trdnih materialov
vodna energija – hidroelektrarne in male hidroelektrarne	pretvorba kinetične energije vode v električno	uničenje habitatov, zmanjšanje biotske pestrosti, sprememba krajine, hrup
energija oceanov – energija morskih valov, energija plimovanja, toplotna energija oceanov	pretvorba potencialne in kinetične energije morskih valov in pretvorba kinetične energije vode (plimovanje v elektriko); izkoriščanje toplote oceanov v različnih temperaturnih nivojih	uničenje habitatov v rečnih izlivih, zmanjšanje biotske pestrosti, sprememba krajine, neznani učinki sprememb temperaturnih gradientov, ki lahko povzročijo večje ekološke in klimatske posledice

Pretvorba obnovljivih virov energije in njihov vpliv na okolje

Med bistvene značilnosti obnovljivih virov energije spadajo trajnost in potencial posameznih virov ter dostopnost v smislu razporejenosti v prostoru. Vsekakor pa imajo obnovljivi viri energije tudi negativne vplive na okolje, ki so prikazani v zgornji tabeli.

Skupne slabosti obnovljivih virov in njihove pretvorbe najpogosteje predstavljajo uničenje habitatov, zmanjšanje biotske pestrosti in sprememba krajine. Vsi ti elementi negativno vplivajo na okolje in v večini primerov ogrožajo različne

živalske in rastlinske vrste v prostoru. Kljub vsem tem negativnim vplivom pa se moramo zavedati, da tudi fosilna goriva negativno vplivajo na okolje. Predvsem z nastajajočimi plini, ki vplivajo na segrevanje ozračja, in z nastankom kislega dežja. Upoštevati je potrebno tudi vplive na živalske in rastlinske vrste zaradi razlitij (npr. nafta), prometa (npr. ogljikovodiki, ogljikov monoksid, delci, azbest, svinčeve spojine), kopanja premoga (npr. globoki jaški oziroma podzemni tuneli).

Pridobivanje energije v Sloveniji

V Sloveniji prevladuje pridobivanje energije iz neobnovljivih virov, kot

so nafta, premog, zemeljski plin in uran. Največ energije proizvedemo v jedrski elektrarni Krško in termoelektrarnah Šoštanj, Brestanica ter Toplarna Ljubljana.

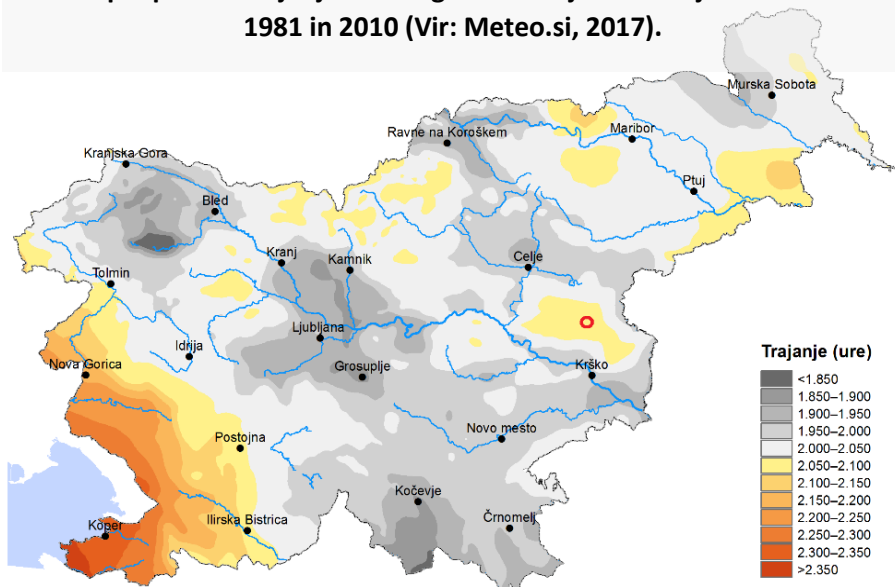
Raba obnovljivih virov energije postaja vse bolj pomembna na svetovni ravni, saj se večina držav zaveda omejenosti zalog neobnovljivih virov energije in njihovega vpliva na podnebne spremembe. Za doseganje varnosti oskrbe z energijo, zmanjšanja izpustov plinov in sonaravnega razvoja si je Evropska unija zastavila cilj, da bo do leta 2020 delež energije iz obnovljivih virov energije v bruto končni porabi energije povečala na 20 %. Slovenija si je v okviru tega

projekta zastavila cilje, zapisane v *Akcijskem načrtu za obnovljive vire energije za obdobje 2010 – 2020* in v *Nacionalnem energetskega programu*, ki predvidevajo 25 % deleža energije iz obnovljivih virov energije v bruto končni porabi energije do leta 2020 (*Potencial obnovljivih virov energije v Sloveniji*, 2017).

Sončna energija

Sončna energija je skupen izraz za vrsto postopkov pridobivanja energije iz sončne svetlobe. Sončno sevanje je trajen vir energije, ki ga narava izkorišča že od nekdaj. Letna količina sončne energije, ki pade na Zemljo, osem tisočkrat presega letne svetovne

Letno povprečno trajanje sončnega obsevanja v obdobju med letoma 1981 in 2010 (Vir: Meteo.si, 2017).

potrebe po primarni energiji. Pretvorba energije se zgodi ob vpadu sončnega sevanja na različne sprejemnike. Tako kot rastline s fotosintezo pretvarjajo sončno energijo v kemično (biomasa), jo solarni kolektorji pretvarjajo v toploto, sončne celice pa sončno energijo pretvarjajo neposredno v električno energijo (*PVportal – Slovenski portal za fotovoltaiko, 2017*).

V teoriji je potenciala energije sončnega sevanja v Sloveniji dovolj, da bi lahko posledično s količino sončne energije in njenim izkoristkom zagotovili celotno količino energije, ki jo v Sloveniji porabimo v letu dni (*Dolar, 2016, 48*).

Slovenija ima ugodno geografsko lego za obnovljive vire energije še zlasti zaradi vpadnega kota in dolžine dneva, ki vplivata na potencial izkoriščanja sončne energije (*Dolar, 2016, 7*). Za lažjo predstavbo je dodan prikaz letnega povprečnega trajanja sončnega obsevanja v obdobju med letoma 1981 in 2010.

Povprečno gibanje trajanja sončnega obsevanja v obdobju

med letoma 1981 in 2010 se v Sloveniji giblje med 2000 in 2050 ur na leto (*Meteo.si – Uradna vremenska napoved za Slovenijo, 2017*). Kot primer dobre prakse navajamo MFE (*mala fotovoltaična elektrarna*) Žibret, ki se nahaja v območju, ki je na Sliki 1 označeno z rdečim krogcem – naselje Zagorje v občini Kozje. Povprečno trajanje sončnega obsevanja za to območje je med letoma 1981 in 2010 znašalo med 2050 in 2100 ur na leto.

MFE Žibret spada v eno izmed 3381 sončnih elektrarn v Sloveniji, ki imajo po podatkih *PVportala* skupno kumulativno moč 260 MW (*PVportal – Slovenski portal za fotovoltaiko, 2017*). Navedena elektrarna ima kumulativno moč 10,12 kW, na leto pa v povprečju proizvede okrog 1000 kWh energije.

Poleg geografske lege na potencial sončne energije v Sloveniji vplivata še naklon in ekspozicija. Ne glede na geografsko lego lahko vplivamo na proizvodnjo električne energije, in sicer s prilagajanjem naklona ter usmerjenostjo sončnih celic. Na primer: s pomočjo dodatne konstrukcije lahko prilagodimo

naklon sončne celice, pri tem pa jo tudi usmerimo proti jugu, saj s tem dosežemo največjo količino sončnega obsevanja.

Na sliki je prikazan primer prilagoditve sončnih celic. Kot je razvidno s slik, so sončne celice na ravni strehi pritrjene na prilagojeno konstrukcijo, s čimer je dosežen večji naklon sončnih celic.

V besedilu smo vam predstavili kako si razlagamo pojem trajnostne energije, v tabeli pa smo prikazali obnovljive vire energije ter njihovo pretvorbo in vpliv na okolje. Seznanili smo vas s pridobivanjem energije v Sloveniji in s solarnim potencialom, ki smo ga predstavili na primeru dobre prakse.

Ker se zavedamo, da v Sloveniji solarni potencial ne izkoriščamo v zadostni meri, smo posebej opozorili na pomen in dostopnost izkoriščanja sončne energije, ki sta pogojena z geografsko lego, naklonom in ekspozicijo. Kot primer dobre prakse smo izpostavili MFE Žibret, s prikazom proizvodnje energije po mesecih med letoma 2011 in 2016. S kratkim vpogledom v načrtovanje

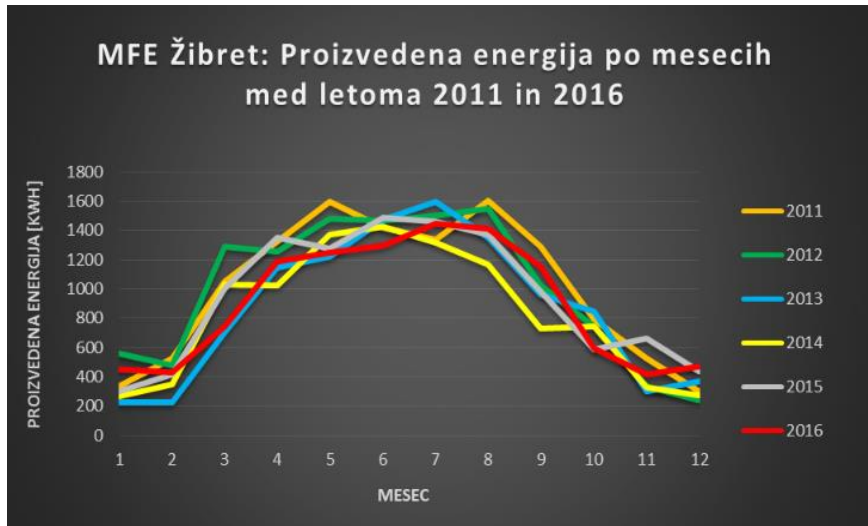
pa smo vam prikazali tudi možnost prilagoditve sončnih celic za boljši izkoristek sončnega sevanja.

Po ocenah strokovnjakov v prihodnje sledi rast potrebe po energiji, ki bo kot v preteklosti pogojena s tehnološkim razvojem. Največji delež energije v Sloveniji pridobivamo iz fosilnih goriv (nafta, zemeljski plin, premog), ki so količinsko omejena in negativno vplivajo na okolje. Prav zato je potrebno poiskati alternativne vire, ki bodo zadoščali našim potrebam, hkrati pa bodo predstavljali manjše pritiske na okolje. Menimo, da prihodnost na področju pridobivanja energije v Sloveniji predstavljajo obnovljivi viri energije, med njimi predvsem sončna energija, vodna energija in biomasa. Naše prepričanje temelji na dostopnosti virov v prostoru in aktualnem dogajanju na energetske trgu. Svetovne,

**Prilagojen naklon sončnih celic
(Vir: Arzenšek, 2017).**

evropske in nacionalne smernice se namreč nagibajo k povečevanju proizvodnje energije iz obnovljivih virov energije.

Značilnosti turizma v Prlekiji

Tamara Rašl

Geografija in sociologija (absolventka magisterija)

tamara.rasl@gmail.com

Turizem je ena najhitreje rastočih gospodarskih panog v svetu in v Sloveniji ter glede na razvitost slovenskega turizma kaže, da bo le ta ključen za doseganje državnih razvojnih ciljev. Prisoten je namreč pozitiven trend rasti števila turistov in prenočitev, večajo se tudi prilivi iz turizma (Strategija razvoja slovenskega ..., 2012). Pomen turizma kot gospodarske panoge se večja tudi na območju Prlekije, zato bomo v članku predstavili turistično ponudbo, namestitvene zmogljivosti ter njihovo obiskanost, obenem pa bomo podali še predloge za razvoj turizma z ozirom na okoljsko obremenitev, ki jo panoga lahko prinese.

Turistična ponudba

Mesto Ljutomer je hkrati največje naselje in srce Prlekije. Ljutomer se kot naselje omenja že leta 1242. Leta 1265 postane trg, mestne pravice pa dobi leta 1927. Njegovo današnje mestno jedro sestavljajo trije trgi s svojimi znamenitostmi. Miklošičev trg so poimenovali po znanem filologu, jezikoslovcu in

slavistu, dr. Francu Miklošiču. Na tem trgu je bila vzpostavljena 1. samopostrežna trgovina v Jugoslaviji in posnet 1. filmski zapis. V bližini Miklošičevega trga je eden najmanjših trgov na svetu, Trg Jakoba Babiča s cerkvijo svetega Janeza Krstnika. Omenjena cerkev ima pet oltarjev in zvonik s tremi zvonovi. Na Glavnem trgu stoji mestna hiša z atrijem in kip Matere Božje, ki spominja na čas kuge (Osrčje Prlekije, 2014).

Prleška kulinarika ponuja številne jedi: mlečno juho, žgance, gobovo juho z ajdovimi žganci, smetanovo juho z gobami, krompirjevo smetanovo juho, kislo repo, kvasenico, meso iz tünke, prleško gibanico, razkriške mlince in še mnoge druge jedi. Poleg ponudbe jedi je Prlekija prepoznavna tudi po dobrih vinih in vinskih cestah. Vinska cesta Jeruzalem pelje po Ljutomersko-Ormoških goricah, kjer se pridelujejo predvsem bela vina. Med njimi je za Prlekijo najpomembnejši šipon, sledijo pa jim laški rizling, chardonnay, sauvignon, beli pinot, rumeni

muškat ... Skozi Malo Nedeljo pelje vinska cesta (VC), in sicer imenovana VC Srednje Slovenske gorice. Na Jeruzalemu ima svojo poslovalnico tudi Turistični informacijski center (TIC Jeruzalem), ki ima bogato trgovino s spominki in nudi izposojlo koles. Jeruzalem namreč zraven vinskih poti nudi tudi kolesarske poti, ki potekajo mimo vinotočev, turističnih kmetij, muzejev... Kolesarske poti: Poljska pot (vodi mimo Term Banovci), Štrkova pot (mimo kmečkega, kovaškega, čebelarkega muzeja), Grossmannova pot (Gajševsko jezero, Bioterme), Vardova pot (Vardov grad) in Pot sivih čapelj (Mura, gnezdišče čapelj) (Spoznajte srce Prlekije, 2016).

Čez Prlekijo potekajo tudi tri pohodne poti. Najdaljša in najzahtevnejša je Pot razgledov, ki vodi med terasastimi vinogradi, mimo naravnega izvira in vinogradniškega studenca ter med ostanki nekdanjega rudnika premoga. Grossmannova pohodna pot je lahka, do srednje zahtevna in vodi med vinogradi, sadovnjaki, travniki in gozdovi. Najkrajša je Jeruzalemska vinska pot, ki je lahka, do srednje zahtevna in vodi iz doline proti višje ležečim vinogradom. Pohodne in

kolesarske poti kažejo slikovito pokrajino z bogato kulturno in naravno dediščino. Reka Mura s številnimi mrtvicami nudi življenjski prostor številnim živalskim in rastlinskim vrstam. Dvoživke, ki jih lahko tukaj opazimo so: zelena žaba, zelena rega, pupki, zelena krastača, navadni močerad, nižinski urh itd. Značilna ptica Prlekije je bela štorclja, ki jo domačini imenujejo štrk. Opazimo pa lahko tudi sivo čapljo, zeleno žolno, črne štorclje, čapljice, postovke itd. Veržej je bil znan po narcisah, blizu Male Nedelje pa so rastišča sibirske perunike. Na območju Prlekije rastejo tudi bele narcise, plavček, pupek in rumeni strnad (Spoznajte srce Prlekije, 2016).

Ponos Prlekije predstavlja kasaštvo. Konjske dirke prirejajo od 19. stoletja naprej, prve konjske dirke na Slovenskem pa so bile 12. septembra 1874 v občini Križevci. Na tem območju je konjereja razvita vse od 15. stoletja, kar dokazujeta tudi grba občin Križevci in Ljutomer. Konji kasači so plemeniti, delovni in vztrajni konji, ki so sprva služili kot delovni konji, šele kasneje so vzredili to avtohtono slovensko pasmo tekmovalnih konj. Kasaško društvo letno priredi deset tekmovanj, ki si

jih ogledajo tako domačini, kakor tudi turisti. Ogledajo si lahko tudi sam hipodrom, trening kasačev in muzej Ljutomerski kasač. Slednji nudi vpogled v razvoj društva in zgodovino kasaštva, predstavljeno pa je tudi podkovstvo, reja kasačev in razna priznanja tekmovalcev (Spoznajte srce Prlekije, 2016).

V Veržeu je muzej čebelarstva, ki prikazuje življenje in delo prleškega človeka. Njegova posebnost je osmero kotna oblika čebelnjaka, ki je zaščiten kot etnološki spomenik. Kmečki muzej Pristava slikovno prikaže zgodovino Pristave. Na ogled je kmečka kuhinja, kmečka soba, skedenj in številne kmečke delovne naprave in pripomočki. Kmečko orodje in stroji so razstavljeni tudi v muzeju na prostem Ralo, ki prikazuje čase, ko so kmetje obdelovali zemljo ročno. Razstavljenih je preko 300 strojev, na ogled je tudi črna kuhinja, ki so jo uporabljali do leta 1950. V Ljutomeru je na ogled Splošna muzejska zbirka, ki kronološko prikazuje družbeno, gospodarsko, kulturno in politično življenje Ljutomera z okolico (Spoznajte srce Prlekije, 2016).

Prlekija nudi tudi termalno sprostitev v dveh kopališčih. Bioterme v Mali Nedelji so zgrajene

po standardih okoljske marjetice in so z vso svojo ponudbo povezani s trajnostnim razvojem. Hotel je energetsko samozadosten, saj se ogreva s termalno vodo, energijo pa pridobiva iz sončnih kolektorjev. Sobe so opremljene z lesenim pohištvom in prebarvane z ekološkimi barvami. Poseben pomen dajejo tudi biološko predelani hrani, varčevanju z vodo in energijo ter ločevanju odpadkov. Termalna voda izvira iz dveh vrtin, je čista in brez primesi, bogata z natrijem in kalijem. Hotel in termalni park ležita med gozdovi, pašniki in griči (Bio dejstva, 2016). Terme Banovci v Veržeu nudijo nastanitev v hotelu Zeleni gaj, hotelskem naselju Zeleni gaj, kampu Sončni gaj in nudističnem kampu Sončni gaj. Ponujajo številne wellness storitve, bogato gostinsko ponudbo in rekreativne ter športne aktivnosti po Prlekiji (Terme Banovci. Doživetja, 2016).

Bogato turistično ponudbo dopolnjujejo tudi številne prireditve. V Ljutomeru tako poteka prireditve Grossmannov festival, Sejen po celen Lotmerki, Bučarija ter Kuji, vino pa pogače. Kasaške dirke v Križevcih pri Ljutomeru z mednarodno udeležbo tekmovalcev, privabijo vedno več gledalcev, ki se lahko pomerijo tudi

v kuhanju golaža. Vsako leto v juliju poteka Srečanje Prlekov in Prekmurcev, ki se pomerijo v vleki vrvi čez Muro. Križevci ocenjujejo najboljše prleške gibanice, v Razkrižju organizirajo Pozdrav jeseni in predstavo Božična noč, Veržej pa organizira Miholov sejem (Osrčje Prlekije, 2014).

Nastanitvene zmogljivosti

Na obravnavanem območju Prlekije (občine Ljutomer, Razkrižje, Križevci in Veržej) imata natančnejše turistične statistične podatke dostopne dve občini. To sta Veržej, kot zdraviliška občina, in občina Ljutomer. Občini Križevci in Razkrižje nimata sprejetega odloka o turistični taksi, zato občini ne beležita števila ležišč in števila nočitev v občinah. Podatke za ti dve občini beleži Statistični urad. V občini Križevci je 6 sob z 18 ležišči, v občini Razkrižje pa 2 sobi s 7 ležišči (Prenočitvene zmogljivosti po ..., 2016). Večje število sob in ležišč ima občina Veržej, ki je v letu 2010 razpolagala z 908 ležišči, leta 2015 pa je bilo teh nekaj manj, in sicer 888. V občini je kar nekaj ponudnikov nočitev, in sicer Penzion Mavrica, Gostilna Penzion Bobnjar, Sončna hiša Banovci, Apartmaji Galunder, Hiša za oddih, Apartmaji Heric – Banovci in Terme

Banovci. Namestitev nudita tudi dve turistični kmetiji, in sicer Turistična kmetija z nastanitvijo Galunder ter Čebelarstvo in turistična kmetija Šalamun (Osrčje Prlekije, 2014).

Občina Ljutomer je tako po površini, kakor tudi po številu prebivalcev precej večja od občine Veržej, a ima kljub temu manj namestitvenih zmogljivosti. V letu 2010 je bilo v Ljutomeru na voljo 562 ležišč, medtem ko je za leto 2015 ta številka precej nižja, in sicer 397. Razlog za večje namestitvene zmogljivosti občine Veržej so Terme Banovci, ki s hotelom in kampom nudijo kar 78,7 % vseh ležišč v občini Veržej v letu 2010 (Prenočitvene zmogljivosti po ..., 2016 in Črček, 2013). Tudi na območju občine Ljutomer ležijo toplice, in sicer Bioterme, ki s 111 hotelskimi ležišči pokrivajo 35 % vseh hotelskih ležišč v letu 2015 (Hotel Bioterme. Nastanitev, 2016).

**Število sob in ležišč v občini Veržej in Ljutomer glede na vrsto
nastanitvenih objektov v letu 2010 in 2015 (Vir: Prenočitvene
zmogljivosti po ..., 2016).**

Veržej		2010		2015	
		Število sob	Število ležišč	Število sob	Število ležišč
Veržej	Hoteli in podobno	98	308	92	294
	Kampi	140	420	140	420
	Ostalo	61	180	58	174
	Skupaj	299	908	290	888
Ljutomer	Hoteli in podobno	188	406	137	321
	Kampi	20	80	/	/
	Ostalo	24	76	25	76
	Skupaj	232	562	162	397

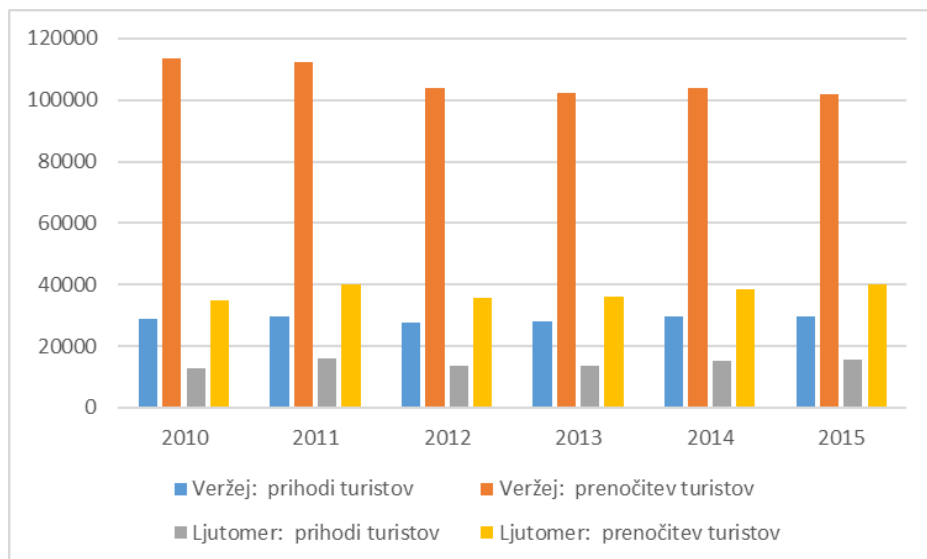
Občina Ljutomer nudi tudi druge možnosti nastanitve. V centru Ljutomera je hotel Stela, Dvorec Jeruzalem nudi tako hotelske sobe, kot tudi apartmaje, prav tako nudijo hotelske sobe in apartmaje Bioterme v Mali Nedelji. Nekaj je tudi ponudnikov sob, večje število teh ponujajo različne turistične kmetije (Frank-Ozmeč, Jureš, Na koncu vasi, Pihlar, Tompa, Vrbnjak) in gostišče Brenholc (Nastanitve, 2016). V Križevcih nudi prenočitev Eko hostel (Eko bike hostel), ki skupaj nudi 75 ležišč (več posteljne sobe in apartmaji) (Domanjko, 2016). V občini Razkrižje sta dva ponudnika ležišč, in sicer Slomškov mlin in turistična kmetija Dervarič (Občina Razkrižje. Turizem, 2016).

Obiskanost Prekije

Obisk turistov bomo primerjali v obdobju petih let, med letoma 2010 in 2015. Občino Veržej je leta 2010 obiskalo 28.857 turistov, še več pa je bilo zabeleženih prenočitev, in sicer 113.375. Leta 2015 je število prenočitev upadlo na 101.804, število turistov pa se je v letu 2015 povečalo za 2,4 %, saj je občino Veržej obiskalo 29.563 turistov. V občini Ljutomer pa se tako število prihodov in prenočitev turistov nekoliko povečuje. Največ turistov je občino obiskalo leta 2011, in sicer 15.982, kar je za 19,3 % več kakor leto prej. Tudi število nočitev je bilo največje v letu 2011, in sicer 40.159, kar je za 13,5 % več

kot leta 2010. Grafikon 1 prikazuje tudi veliko razliko v številu prihodov in prenočitev turistov v Veržaju in Ljutomeru. V Veržaju prenoči skoraj 40 % več turistov, kakor v Ljutomeru, saj turisti več dni prenočijo v termah Banovci. Se

pa z leti spreminja dolžina dopusta, ki ga turisti preživijo v termah. Ta se zaradi povečanega števila ponudb v obliki paketov, krajša (Prihodi in prenočitve ..., 2016). 2016).

Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov v občini Veržaj in Ljutomer med letoma 2010 in 2015 (Vir: Prihodi in prenočitve ..., 2016).

V občini Ljutomer lahko med statističnimi podatki zasledimo spremembe v prihodih in prenočitvah turistov med letoma 2008 in 2010. Namreč v tem času se je delež prenočitev povečal za 51 %, prihodov turistov pa za kar 55 %. To je posledica odprtja hotela Bioterme v Mali Nedelji leta 2010 (Prihodi in prenočitve ..., 2016).

Če primerjamo grafikona 2 in 3, ki prikazujeta prenočitve turistov v občini Veržaj in Ljutomer v zadnjih petih letih, lahko pri občini Veržaj vidimo izrazito poletno sezono. Meseca avgusta je vrhunec turističnega obiska v tej občini, v letu 2011 so v tem času zabeležili tudi največ prenočitev, in sicer 16.873. V Ljutomeru sezonskost ni tako izrazita, razen v letu 2010

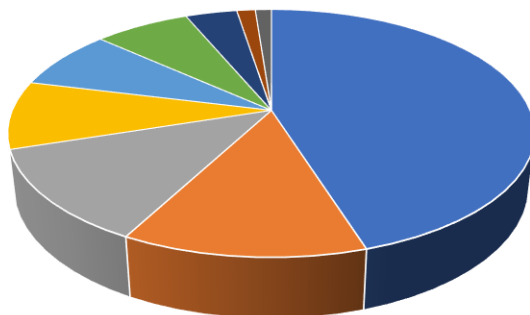
(odprtje hotela Bioterme), ko so meseca avgusta zabeležili 6.414 prenočitev, kar je največ v tem petletnem obdobju. Tukaj so izključno podatki o turistih, ki prenočujejo v nastanitvenih objektih in ne zajemajo enodnevnih obiskovalcev, ki jih je na tem območju veliko, to je predvsem v septembru in oktobru, kot posledica pridelave vina (Prihodi in prenočitve ..., 2016).

Državna pripadnost turistov

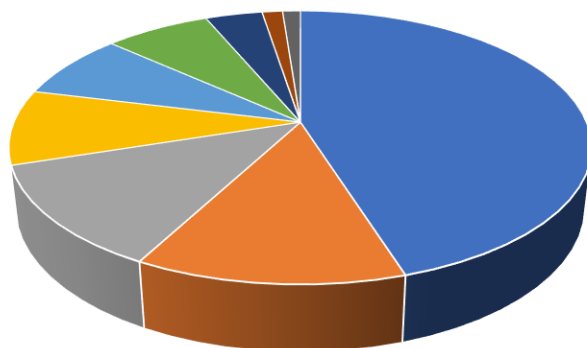
Domači turisti med leti 2010 in 2015 prevladujejo tako v številu prihodov, kakor tudi v številu prenočitev, na kar nakazujeta grafikona za obe občini. V zadnjih 5 letih je zanimanje in obisk domačih turistov nekoliko upadlo (za 16,8 %), medtem ko se prihodi in nočitve tujih turistov iz leta v leto večajo. V letu 2015 je bilo zabeleženih 9,3 % več prenočitev tujih turistov, kakor leta 2010. V občini Ljutomer je nekoliko drugače, saj se tam zanimanje domačih turistov povečuje. V letu 2015 so zabeležili za kar 68 % več prenočitev domačih turistov, kot leta 2010. Prav tako so se v istem obdobju povečali prihodi domačih turistov za približno 20 %. Število prenočitev tujih turistov upada, namreč v letu 2015 so jih zabeležili

za 12 % manj kot v letu 2010 (Prihodi in prenočitve ..., 2016).

V letu 2015 je občini Veržej in Ljutomer obiskalo največ Avstrijcev. V Ljutomeru jih je prenočilo 2.329, v Veržeju pa kar 11.302. Po prenočitvah v Veržeju sledijo Nemci s 4.184 in Italijani s 1.142 prenočitvami turistov. Veržej je obiskalo 2.815 Avstrijcev, 632 Nemcev in 332 Čehov. V Ljutomeru so drugi po prenočitvah Nemci z 808 prenočitvami, sledijo jim Hrvati s 689 prenočitvami. Tudi v Ljutomeru po prihodih turistov prevladujejo Avstrijci (1.030), sledijo jim Nemci (289) in Hrvati (279) (Prihodi in prenočitve ..., 2016).

**Prihodi tujih turistov po državni pripadnosti v občini Veržej v letu 2015
(Vir: Prihodi in prenočitve ..., 2016).**

**Prihodi tujih turistov po državni pripadnosti v občini Ljutomer v letu 2015
(Vir: Prihodi in prenočitve ..., 2016).**

**Ostale evropske države: Črna gora, Danska, Estonija, Finska, Litva, Luksemburg, Makedonija, Norveška, Portugalska, Romunija, Ruska federacija, Švedska, Švica, Turčija, Ukrajina, Združeno kraljestvo.*

***Ostale države sveta: Južna Afrika, Druge afriške države, Avstralija, Izrael, Japonska, Kitajska, Koreja, druge azijske države, druge države Južne in Srednje Amerike, Kanada, ZDA.*

Okoljska obremenitev turizma

Turizem prinaša pozitivne ekonomske vplive, zato je kot gospodarska dejavnost zelo zaželen. Vendar z vidika okolja prinaša turizem tudi negativne vplive. Turizem lahko obremenjuje okolje z neustreznim odlaganjem odpadkov in pri tem onesnaži vodo in prst. Povečan promet zaradi turizma povzroča hrup in onesnaženost zraka. Z gradnjo gostinskih in nastanitvenih objektov lahko pride tudi do degradacije okolja. Ob intenzifikaciji prometa so prisotni povečani izpusti različnih škodljivih snovi (izpušni plini avtomobilov, prah, dim). Če površine pozidamo z nastanitvenimi in gostinskimi objekti, izgubimo obdelovalne površine z rodovitno prstjo. V teh

objektih lahko pride do težav pri preskrbi z vodo, saj se poveča poraba vode in s tem količina odpadne vode. Ker objekti postavljeni v okolju z manjšo gostoto prebivalcev velikokrat nimajo urejenih čistilnih naprav, lahko odplake onesnažijo vodo (z detergenti, toplo vodo, organskimi odpadki). Turizem pa je tudi velik porabnik energije, ki je potrebna za nemoteno delovanje namestitvenih objektov. Ob tem ne smemo pozabiti na vpliv turizma na rastlinstvo in živalstvo, kajti zaradi vseh naštetih negativnih vplivov izgubijo življenjski prostor, pride pa lahko tudi do izginotja avtohtonih vrst (Cigale, 2009).

Obravnavane občine se vseh teh obremenitev zavedajo in se že zavzemajo za zeleni turizem. Tako se občina Ljutomer trudi biti prijetna in prijazna za vse, zato so se v letu 2016 priključili projektu Zelena shema slovenskega turizma, Slovenia Green. Projekt je namenjen pospeševanju trajnostnega razvoja turizma, ki bo pripravil akcijski načrt ukrepov za Prlekijo (V Ljutomeru podpisali ..., 2016). Okoljskemu vidiku trajnostnega razvoja že sledi hotel Bioterme, ki je okolju prijazen hotel in sledi standardom okoljske marjetice. V sobah so uporabljeni

naravni materiali, saj je pohištvo iz masivnega lesa, stene so prebarvane z bio barvami, tkanine pa so iz naravnih materialov (Hotel Bioterme. Bio dejstva, 2016).

Predlogi za nadaljnji razvoj turizma

V Strategiji razvoja slovenskega turizma (2012) je zapisana vizija turizma v Sloveniji, ki naj bi temeljila na trajnostnem razvoju in bi kot uspešen gospodarski sektor prispeval k blaginji in ugledu države. Trajnostni turistični razvoj pomaga varovati naravno okolje (biološko raznovrstnost in naravne vire), spoštuje socialno-kulturno okolje in zagotavlja ekonomsko uspešnost (zmanjšanje revščine, stabilna zaposlitev). Trajnostni razvoj temelji na treh stebrih: ekonomskem, socialnem in ekološkem. V sklop trajnostnega turizma spadajo alternativni, mehki in kakovostni turizem. Za njih je značilno, da je ta manj številčen in okolju prijazen, ki skrbi za dobro počutje gostov in lokalnega prebivalstva. Zadnja leta je govora tudi o ekološkem turizmu, ki pomeni »odgovorna potovanja v naravne predele, ki varuje okolje in koristi lokalnemu prebivalstvu« (Mihalič, 2006).

V tem duhu išče razvojne možnosti tudi občina Križevci, ki je v letu 2016 zaključila izgradnjo prve faze poti okrog Gajševskega jezera. Urejena je 2,6 km dolga pot, ob kateri je postavljena urbana oprema (klopi, koši) ter informativne in tematske table. Drugi del poti bo nekoliko zahtevnejši, saj je v načrtu gradnja lesenega mostu čez Ščavnico, opazovalnica za ptice in pot, ki bo potekala delno po gozdu in delno nad vodo. V občini želijo razvijati turizem, zato iščejo priložnosti in možnosti ter investirajo v dejavnosti, ki bi privabljali občane in druge turiste. Zato je v načrtu gradnja doživljajskega parka v Križevcih (za gostiščem Zorko), kjer bodo urejene poti, umeščena urbana oprema, ki bo namenjena počitku, rekreaciji ter sprostitvi (Domanjko, 2016). Ostale občine svojih načrtov za razvoj turizma še nimajo izdelanih. V Območnem razvojnem programu Prlekija 2014– 2020 imajo vse občine v Prlekiji (ne samo obravnavane občine) navedeno, da stremijo k sonaravnemu, trajnostnemu in skrbno načrtovanemu turizmu. Trendi v turizmu namreč kažejo, da si turisti želijo preživeti aktivne in atraktivne počitnice. Obravnavano območje lahko s smiselno izrabo naravnih in kulturnih danosti

poveže aktivnost in atraktivnost, vse skupaj pa dopolni s kulinariko. Pri vsem tem pa je ključen enotni marketing, povezovanje ponudnikov in oblikovanje blagovnih znamk.

Zaključek

Turizem je dejavnost, ki ima tudi na območju Prlekije velik razvojni potencial. Občine Prlekije imajo bogato naravno in kulturno dediščino, razvito vinogradništvo in sadjarstvo, gostoljubne ljudi, bližino že uveljavljenih destinacij in ustrezno namestitveno infrastrukturo. Vinske, kolesarske in pohodne poti povezujejo naravno in kulturno dediščino v zgodbo, ki jo spremlja tudi raznovrstna kulinarčna ponudba. Kljub vsemu temu je prepoznavnost Prlekije, kot turistične destinacije, premajhna. Potrebno bi bilo še tesnejše povezovanje občin na tem območju, da se predstavljajo in na trgu nastopijo kot enotna znamka.

Kljub povezovanju namreč na številnih dogodkih in prireditvah nastopajo vsaka zase. Nekaj težav se kaže tudi v namestitvenih zmogljivostih, ki bi morale za vse občine biti zbrane in predstavljene na enem mestu (npr. enotna spletna stran). Glede na obiskanost Ljutomera in Veržaja, kjer prevladujejo predvsem domači turisti, bi morali posebno pozornost nameniti temu, kako pritegniti še več domačih turistov, da obišejo Prlekijo in tam tudi prenočijo. Prlekijo, je kot turistično destinacijo potrebno predstaviti tudi sosednjim državam, saj lahko njihovi državljani na tej destinaciji doživijo sprostitev v termah, se pogostijo na turističnih kmetijah in obišejo številne prireditve, ki se odvijajo skozi vse leto. Omenjena gospodarska panoga lahko postane med pomembnejšimi v Prlekiji, saj ima veliko potenciala, nudi nova delovna mesta, vendar mora temeljiti na principih trajnostnega razvoja, ki je temelj turizma v prihodnosti.

Viri in literatura

Zaraščanje obdelovalnih površin na območju Vzhodnih Haloz

Belec, B., Černe, A., Fridl, J., Gabrovec, M., Hrvatin, M., Kert, B. idr., 2001. Slovenija, pokrajina in ljudje. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 616-629 str.

Okoljski problemi pri proizvodnji hrane

Spletni vir 1: Ekologi brez meja. Vpliv intenzivnega kmetijstva na okolje in možne rešitve. URL: <http://ebm.si/o/sl/koristno/hrana/565-vpliv-intenzivnega-kmetijstva-na-okolje-in-mozne-resitve> (17.4.2017).

Spletni vir 2: European Comission. Sustainable Food Production and Air Pollution. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/event/conference/sustainable-food-production-and-air-pollution> (16.4.2017).

Spletni vir 3: European Environment Agency. From production to waste: the food system. URL: <http://www.eea.europa.eu/signals/signals-2014/articles/from-production-to-waste-food-system> (17.4.2017).

Spletni vir 4: Food empowerment project. Pollution (Water, Air, Chemicals). URL: <http://www.foodispower.org/pollution-water-air-chemicals/> (16.4.2017).

Spletni vir 5: Land Roots. Effects of Food Production on the Environment. URL: <http://www.landroots.org.uk/> (17.4.2017).

Vizija je Slovenija brez odpadkov

Spletni vir 1: Si21. Ekologi brez meja s paketki starega papirja zgradili Papirnati dan. URL: https://www.si21.com/Dogodki/Star_papir_za_novo_upanje_2014-Ekologi_brez_meja_s_paketki_starega_papirja_zgradili_Papirnati_dan/ (28. 9. 2017).

Spletni vir 2: Vrtec Mokronožci. Čistilna akcija Očistimo Slovenijo v enem dnevu. URL: <http://vrtecmokronozci.blogspot.si/2010/05/cistilna-akcija-ocistimo-slovenijo-v.html> (28. 9. 2017).

Španija: V objektiv ujeti trenutki, ko sem ostala brez besed ...

Ardagh, J., 2010. Španija: svetovni popotnik. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Focus Economics. URL: <https://www.focus-economics.com/country-indicator/spain/gdp-per-capita-EUR> (27. 4. 2017).

Ham, A., 2013. Spain. London: Lonely Planet.

Hopkins, A., Macphedran, G., 1999. Španija: svetovni popotnik. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Krušič, M., 1995. Dežele in ljudje: Jugozahodna in Južna Evropa. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 44–63.

Natek, K., Natek, M., 2006. Države sveta. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 175–181.

Worldometers. URL: <http://www.worldometers.info/world-population/spain-population/> (27. 4. 2017).

Malta: več kot le kulisa filmske industrije

Gallagher, M-A (2012): NAJ 10 MALTA IN GOZO. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Spletni vir 1: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/malta_sl (Ogled dne: 4. 9. 2017).

Ekološko kmetijstvo

Ečimovič, T. (1995): Ekološko kmetovanje. Odbor bioekoloških združenj Slovenije.

Slabe, A. (1996): Ekološko kmetijstvo, trajnostno kmetijstvo v praksi. Ljubljana: Inštitut za trajnostni razvoj.

Wikipedia: Ekološko kmetijstvo. Pridobljeno: 18.4.2017

https://sl.wikipedia.org/wiki/Ekolo%C5%A1ko_kmetijstvo

Slika 2: Znak EU ekološki

http://europa.eu/rapid/exploit/2010/02/IP/SL/i10_142.sli/Pictures/10000000000001900000010C8B6EFA71.jpg

Naredi sam: Zeliščna spiralna greda

Vovk Korže A., 2014. Metodologija raziskovanja prsti v geografiji. Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodni center za ekoremediacije, 144 strani.

Pomen prometne dostopnosti za razvoj podjetništva v občini Podlehnik

Ajlec, K., 2014. Ceste na slovenskem skozi čas. Ljubljana: DRC.

Bračič, J., 1999. Po naših občinah: Podlehnik. V: Tednik št. 21. str. 7-10.

Bračič, V., 1967. Vinorodne Haloze. Maribor: Obzorja.

DARS, 2014. Gradnja AC odseka Draženci – MMP Gruškovje. Ljubljana: DARS.

Fideršek, F., 1975. Ptujski turizem danes in jutri. V: Fotomonografija Ptuja. Ljubljana: ČGP Delo.

Golob, Z., 2010. Vodnik po občini Podlehnik. Grosuplje: Grafis Trade.

Holz, E. [et al.], 1995. Človek in cesta. Ljubljana: PROKONTO.

Kozina, J., 2010. Prometna dostopnost v Sloveniji. Ljubljana: ZRC.

Prelovšek, E., 2007. Oblikovanje identitete v slovenskem avtocestnem prostoru. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.

Restavracije Marché. URL: <http://www.marche-restaurants.com/si> (13.7.2015).

Tetičkovič, F., 1992. Oris nastanka in razvoja družbenega gostinstva. V: Ptuj monografija o gospodarskem in družbenem razvoju ptujske občine po drugi svetovni vojni. Maribor: Mariborski tisk.

Svetlobno onesnaženje Ptujkega polja

Mikuž, H. in Zwitter T., 2005. Širjenje umetne svetlobe v atmosferi in vpliv na onesnaženje nočnega neba s primeri iz Slovenije. V: A. Orgulan (ur.), Svetloba in okolje: zbornik. Maribor: Slovensko društvo za razsvetljavo, 55–67 str.

Senegačnik, J., 2012. Slovenija in njene pokrajine. Ljubljana: Modrijan.

Spletni vir 1: Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja. URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED4520#> (23. 7. 2015).

Spletni vir 2: Izjava Društva Temno nebo Slovenije za javnost. URL: http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/sprememba_uredbe20pro_vec_svetlobe2010.html (23. 7. 2015).

Svetlobno onesnaženje in energetska učinkovita zunanja razsvetljava, 2009. Ljubljana: Društvo Temno nebo Slovenije.

Tome, D., 2006. Ekologija: organizmi v prostoru in času. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.

Zwitter, T., 2001. Tehnični vidiki zunanjšega osvetljevanja. V Pezelj, J. (ur.), Svetlobno onesnaženje: javna predstavitev mnenj. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, 63–76 str.

Regionalni razvoj v perspektivi kohezijske politike

Drozg, V., Kolnik, K., Klemenčič, M., Lovrenčak, F. in Horvat, U. (2004). Teorija in praksa regionalizacije Slovenije. Maribor: Pedagoška fakulteta.

Lajh, D. (2006). Evropeizacija in regionalizacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lorber, L. (2015a). Regionalni razvoj v soodvisnosti od institucij znanja, gospodarstva in lokalnega okolja - prispevek Univerze v Mariboru. In: Nared, J. (ur.), Polajnar Horvat, K. (ur.), Razpotnik Viskovič, N. (ur.). Globalni izzivi in regionalni razvoj, Regionalni razvoj, ISSN 1855-5780, 5. Ljubljana: Založba ZRC, str. 135-143.

Lorber, L. (2015b). Univerza v Mariboru se vrača k svojim koreninam. Contact, 2015, vol. 10, no. 3, str. 4-5.

<http://www.conatezno.si/wp-content/uploads/2015/10/Contact-september-2015-splet-2.pdf>

Lorber, L. (2011). Recent transformation of economic inequality in NUTS 3 regions in Slovenia. Geoadria, 16/2, str. 237-251.

https://www.researchgate.net/publication/245023086_RECENT_TRANSFORMATION_OF_ECONOMIC_INEQUALITY_IN_NUTS_3_REGIONS_IN_SLOVENIA_SUVREMENA_PROMJENA_GOSPODARSKIH_NEJEDNAKOSTI_U_NUTS_3_REGIJA_SLOVENIJE

Lorber, L. (2005). Regionalni razvojni problemi Podravja = Regional development problems of Podravje. Podravina 8. Samobor.
http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=116623

Lorber, L. (2002). Vloga geografije pri interdisciplinarnem načrtovanju regionalnega razvoja = The role of geography in interdisciplinary planning of regional development. Dela 18, str. 491-503.

https://www.researchgate.net/publication/26460477_Vloga_geografije_pri_interdisciplinarnem_nacrtovanju_regionalnega_razvoja_The_role_of_geography_in_interdisciplinary_planning_of_regional_development

Mrak, M., Mrak, M. in Rant, V. (2004). Kohezijska politika Evropske unije. Ljubljana: samozaložba.

Nared, J. (2007). Prostorski vplivi Slovenske regionalne politike. Ljubljana: Založba ZRC.

Nared, J. in Kušar, S. (2004). Regional development in Slovenia. Slovenia: a geographical overview. Ljubljana: Založba ZRC, 2004, str. 147-153.

Wostner, P. (2005). Kako do denarja EU. Ljubljana: GV založba.

Spletni viri:

Medmrežje 1: Cohesion policy indicators: Cohesion regions. Pridobljeno 23. 7. 2016, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/cohesion-policy-indicators/context/cohesion-regions>

Medmrežje 2: Delo: EU: Členitev Slovenije na dve regiji je ugodna. Pridobljeno 19. 7. 2016, <http://www.delo.si/novice/slovenija/eu-clenitev-slovenije-na-dve-regiji-je-ugodna.html>

Medmrežje 3: Evropska kohezijska politika: EKP 2014-2020. Pridobljeno 21. 7. 2016,

http://www.svrk.gov.si/si/delovna_podrocja/evropska_kohezijska_politika/ekp_2014_2020/

Medmrežje 4: Evropska kohezijska politika: EKP 2014-2020. Pridobljeno 20. 7. 2016, http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/KP_2014-2020/razdelitev_po_regijah.jpg

Medmrežje 5: NUTS – nomenclature of territorial units for statistics: NUTS map. Pridobljeno 19. 7. 2016,

<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/345175/7451602/nuts-map-SI.pdf>

Medmrežje 6: NUTS – nomenclature of territorial units for statistics: NUTS overview. Pridobljeno 18. 7. 2016,

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/overview>

Medmrežje 7: NUTS – nomenclature of territorial units for statistics: Principles and characteristics. Pridobljeno 18. 7. 2016,

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/principles-and-characteristics>

Medmrežje 8: Predstavitev kohezijske politike EU 2014-2020, 2014. Pridobljeno 29. 7. 2016, <http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/publikacije/predstavitev-kohezijske-politike-eu-2014-2020.pdf>

Medmrežje 9: Regional policy: Cohesion Policy and Slovenia, 2014.

Pridobljeno 22. 7. 2016,

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/cohesion-policy-achievement-and-future-investment/factsheet/slovenia_en.pdf

Medmrežje 10: SURS. URL: <http://www.stat.si/statweb> (22. 7. 2016).

Trajnostna energija

Dolar, G. (2016). Geografske zasnove rabe obnovljivih virov v Sloveniji do leta 2030 (diplomsko delo, Filozofska fakulteta). Pridobljeno s http://geo.ff.uni-lj.si/pisnadela/pdfs/dipl_201609_gregor_dolar.pdf (14.4.2017).

Lokalna energetska agencija Dolenjska – Posavje – Bela krajina: Obnovljivi viri energije. URL: <http://www.lea-d.si/Okoljeinenergija/Obnovljivivirienergije.aspx> (14.4.2017).

Meteo.si – Uradna vremenska napoved za Slovenijo. Sončno obsevanje. URL: <http://meteo.arso.gov.si/met/sl/climate/maps/> (14.4.2017).

Mladi svet energije. Trajnostni viri energije. URL: http://www.mladi-svet-energije.si/si/o-ure_2/trajnostni-viri-energije (14.4.2017).

Potencial obnovljivih virov energije v Sloveniji. Pridobivanje energije v Sloveniji. URL: <https://sites.google.com/site/obnovljivsi/pridobivanje-energije-v-sloveniji> (14.4.2017).

PVportal – Slovenski portal za fotovoltaiiko. Sevanje. URL: <http://pv.fe.uni-lj.si/> (14.4.2017).

Značilnosti turizma v Prlekiji

Cigale, D., 2009. Turizem in rekreacija kot dejavnika okoljskih obremenitev. V: Ogrin, D., Špes, M. (ur.). Okoljski učinki prometa in turizma v Sloveniji. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 205 str.

Črček, T., 2013. Turistični razvoj Term Banovci, diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, 144 str.

Domanjko, L., 2016. Turizem (osebni vir, 16. 8. 2016). Maribor.

Geago, spletni turistični vodnik. Jeruzalemska vinska pot. URL: <http://www.geago.si/sl/routes/1224209486/jeruzalemska-vinska-pot> (8. 12. 2016).

Hotel Bioterme. Bio dejstva. URL: <http://www.bioterme.si/hotel-bioterme/bio-dejstva/> (25. 7. 2016).

Hotel Bioterme. Nastanitev. URL: <http://www.bioterme.si/hotel-bioterme/nastanitev/> (25. 7. 2016).

Mihalič, T., 2009. Trajnostni turizem. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 149 str.

Mohorko, E., 2009. Možnosti razvoja turizma v občini Ljutomer, diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, 54 str.

Občina Ljutomer. Nastanitve. URL:

<http://www.obcinaljutomer.si/stran/nastanitve/93> (25. 7. 2016).

Območni razvojni program Prlekija 2014–2020. URL:

http://www.prlekija.com/images/ORP_Prlekija_2014-2020.pdf (25. 7. 2016).

Osrčje Prlekije. Znamenitosti, kulinarika, prireditve, informacije. 2014.

Križevci: Občina Križevci, 49 str.

Prenočitvene zmogljivosti po skupinah nastanitvenih objektov, občine,

Slovenija, letno. SI-STAT Podatkovni portal. Statistični urad Republike

Slovenije. 2010–2015. URL:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164504S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2 (25. 7. 2016).

Prihodi in prenočitve turistov po skupinah nastanitvenih objektov in po

državah, občine, Slovenija, letno. SI-STAT Podatkovni portal. Statistični urad

Republike Slovenije. 2010–2015. URL:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164507S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2 (25. 7. 2016).

Terme Banovci. Doživetja. URL: <http://www.sava-hotels-resorts.com/si/dozivetja/?dest=12>.

(11. 8. 2016).

Prihodi in prenočitve turistov po državah, občine, Slovenija, mesečno. SI-STAT

Podatkovni portal. Statistični urad Republike Slovenije. 2010–2015. URL:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164408S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/01_21644_nastanitev_mesечно/&lang=2 (25. 7. 2016).

Občina Ljutomer. Spoznajte srce Prlekije. URL: <http://www.jeruzalem.si/> (25.

7. 2016).

Strategija razvoja slovenskega turizma 2012-2016. Partnerstvo za trajnostni

razvoj turizma. Vlada Republike Slovenije, Republika Slovenija. URL:

http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf (25. 7. 2016).

Občina Razkrižje. Turizem. URL: <http://www.razkrijje.si/turizem/> (25. 7. 2016).

V Ljutomeru podpisali listino Zelena politika slovenskega turizma. Prlekija-on. URL: <https://www.prlekija-on.net/lokalno/12437/v-ljutomeru-podpisali-listino-zelena-politika-slovenskega-turizma.html> (8. 12. 2016).

Podpornika

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta
Študentski svet

UNIVERZA V MARIBORU

FILOZOFSKA FAKULTETA

ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

